

5457
~~A. 2688~~

5457

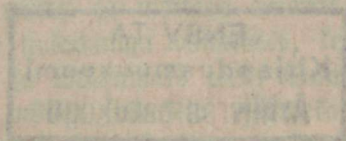
5457

Wanne.

Algupäraline jutt Peipsi ranna minewikust.

N. Raha.

Narwas,
P. Põderi trükikojas
1908.

Wanne.

Algoqitiline jutt Peipsi tanna minewikust.

K. Raha.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

35033

Narvas
P. Roberti teatrikojas
1908.

I.

Tumeda hingega mees.

Seitsmeteistkümnema aastasaja algul, kui Poola kuningas Sigismund ewangeliumi-usku Eiwimaalt wägivaldselt püüdis ära kaotada ja seal katoliku usku jälle walitsema tahtis panna, seisis Peipsi järwe kaldal, umbes praeguse Lohusuu alewiku kohal, ütsik, hallide müüride, ja kitsaste, kõrgete wõlwakendega wana rüütlikojs, mida (Guleni-losfiks*) hüüti. Lõunapoolt küljest piirasiwad losfi lofsuwad järwe lained, kuna teisel pool põline tuuse mets mühas, kus ainult hundid hulgudes ja karud mõmisedes ümber hulkusiwad.

Losfiherra Alfons von Aderstein — selleaegne Eiwimaa kõige rikkam rüütel ja mõisade omanik — oli imelise mõruda ja tumeda iseloomuga wanamees, kes kõike põlgas, mis elu magusaks ja lõbusamaks teeb. Suwe ajal hulkus ta tundide kaupa mööda liiwaseid järwekaldaid edasi tagasi ning ümises arusaamataid sõnu enese ette, nagu oleks ta kellegiga rääkinud. Sügiseistel pimedatel ja tormistel öödel ei püsinud ta kunagi omas losfi tiitwehituses olewates tubades, waid hulkus külnal käes mööda aastasadade woolul mustunud ja tolmunud piltide ning kujudega ilustatud losfisaalised ringi.

Tema abikaasa ja wanem poeg puhkasiwad ju ammu mulla põues ja noorem poeg Walter oli tema ainukene nime ja warapärija.

*) Gute — öötull.

Walter oli aga rõemsa loomuga noormees, kes Euleni tumedaib saalisid ja igawat ümbrust sugugi ei wõinud kannatada, ning sellepärast ilusas Heimthali lossis elas, mis Euleniist tubli päewa teekonna eemal, Weipfi läänerannal asus. Minult harwasti asus ta Euleni ja tõi siis ikka ka teisi noori rüütliisi enesega kaasa, kelledega ühes siis Euleni metsades huntide ja karude peale lõbujahti tehti.

Muidu elas wana Alfons aga täiesti üksikult; tema ainukesed teenrid oliwad siin wana wõtmeheidja Bruttus, kes ka koka ja toapoiisi aset täitis, ja üks sulane.

Kui katoliku mungad kord Alfonsi oliwad sundinud katoliku-usku wastu wõtma, oli ta munkasi kõige nende usuga pörgusse käskinud minna. Temal ei olnud ühtegi usku tarwis, kõige wähem weel pappide usku, ja kui nad nüüd filmapilk teda rahule ei jätnud, saatsid ta neid siitjast lossikeldri kaudu pörgusse sarnwilisele toapoiisiks; sellele minemat pappide sarnatsed mehed õige tarwis, sest need oskavad ülihästi taewaingli nägu järele teha ja nii õigeid inimesi pörgu teele meelitada.

Õfegi mõista, et mungad endid niisuguse jutu peale kolm penikoormat Euleni piiridest eemale koristasiwad ja wana Alfonsi kõigega pörgu ja sarnwikute hooleks jätsiwad. Sellega oli aga Alfons wäga rahul; sest tema teades ei olnud pörgu peremees temale wähematgi kurja teinud, kuna aga papid tema haiget abikaasat omal ajal rohtude ja oma wägewate palwetega nii tublisti oliwad tohterdanud, et see kõrwad pea alla pani. Muidugi oliwad wagad wennad seda sellepärast teinud, et siis üksikut wanameest—ja mis peaaigi—tema määratud rikkust, ferge mini katoliku kiriku õndsakstegewasse ja täitmata rüppe

tõmmata. Nad olivad aga oma plaaniga efsinud; seda nägivad nad nüüd hirmus selgesti ja soovisivad sellepärast Alfons'ile midagi hirmsamat kaela, kui põrgu ja kurat on.

Alfons oli aga selforral tõesti esimest korda südamest naernud.

II.

Põrgu üle hirwitaja.

Oli alles ivarane õhtu tund, kuid pilvise ja tormise sügise õõ tõttu walitses Peipsi rannal juba pikkane pimedus. Rafjubes mäsfas maru Guleni metfas ja pekksis Peipsi laineid mõirgades kalda liiwale.

Guleni wõtmehoidja Bruttus ja sulane olivad ju waratfelt magama läinud, aga herra Alfons oli weel ülewal.

Temal ei olnud ju tormistel öödel und.

Tükk aega oli ta mõõda lossi wanu saalisiid, nagu mõni rahutu õõwaim, ümber hulkunud. Wiimaks istus ta endise kohtusaali keskel olewa suure laua ääre, wõttis paberi ja hakkas pikkamisi kirjutama.

Torm hulguis uste ja akende wõlwidest ja pani suured, tühjad saaliid kohutawalt kõmisema, aga Alfons ei tunnud hirmu, waid kirjutab rahulisel näol edasi. Kui kiri tüki aja pärast walmis oli, wõttis ta waha ja pitseeris kirja selle abil hoolega kinni; wiimaks wajutas ta weel oma sõrmuse märgi, mis Akersteinide sugukonna wappi

kandis, kirja peal olewa pehme waha sisse ning jäi siis wäheks ajaks nagu kaheldes kehet saali seisma. Järskuse liigutusega wõttis ta siis laualt põlewa küünla, läks saalist wälja ja korridori trepist alla, wõtmehoidja kambri ukse taha, ning koputas saapaga wastu ust. Kõhkunud näoga tegi Bruttus ukse riivist lahti ja imestas wäga herrat weel nii hilja siin nähes.

„Bruttus, anna see kiri sulase kätte ja lasse ta sõidab nüüd kohe Heimthali ja annab seal kirja Walteri enese kätte ära,“ rääkis Alfons kääskival, waljul healel ja andis praegu walmis saanud kirja Bruttuse kätte.

„Serra käik saab filmapilt täidetud,“ ütles Bruttus kummardades, ja Alfons läks pikkamööda wanašse koftu-saali tagasi.

Natukese ajapärast teadustas hobuse kabjaplagin lossi õue pealt temale, et sulane kirjaga ära sõitis.

„Ma olen oma koftust täitnud,“ ümises Alfons ise-enele. Silmapilguks jäi ta mõtetes tormi heali kuulatama, mis akende wõlwidest nagu hukkamõistetud hinged haledasti kuunusiwad.

„Ma mõistan teid... ma täidan teie soovid... ma tulen pea... ümises Alfons uuesti ja sammus siis pikkamööda saalist wälja oma tubadesse.

Kestöö ei olnud enam kangel, kui ta põlew küünal käes jälle korridori ilmus. Ta oli enesele mantli ümber wõtnud ja riütlikubara sügawasti pähe surunud, mille järele arwata wõis, et ta wististi wälja tahab minna. Silmapilgu seijatas ta korridoris, siis sammus pikkamööda koftusaalist läbi endisesse pidusaali, mis otse koftusaali kõrwal oli.

Niipalju kui nõrgal künla walgel näha wõis, oli saalis palju Akersteinide esiwanemate kujusid, milledest mõned marmorist raiutud, muist aga rauast walatud olid. Iga kuu kohal seina peal rippusid mitmesugused wanamoodilised sõjariistad, mida see rüütel, kelle järele kuu walmistatud, omal eluajal kandnud ja tarwitatud oli. Saali seinad ja lagi olid kõikugu iluwigurite ja wäljalõigatud piltidega kaunistatud, mis aga ajahamba all juba katkenud ja niiskuse ning tolmumõjul kõik ühesugust tumerohelat karwa näisid olewat.

Alfons otsis seina peal rippuwate sõjariistade hulgast ühe tugewa ja roostest weel kaunis puhta piigi wälja, ning peitis selle oma mantli alla ära. Siis jäi ta kujude rea ette seisma, tõstis künla kõrgemale ja silmitses mürdal, pilkawal pilgul oma esiwanemate raudseid ja kivi-seid nägusid.

„Kui suur rumalus, enesest niikaua alles seiswat mälestusemärki jätta.“ ümises ta tujaselt. „Mis tarwis on need kujud siin? Kas tahawad nad oma siinolekuga mulle meele tuletada, et nende algkujud omal eluajal õnnelikumad inimesed olid, kui mina seda olen?... Haa, imelik õnn, kõhtu igapäew liiga täis süüa ja üksteise wõidu weinipeekrid tühendada ning sellejärele mitu päewa haige olla! Siis weel — wastumeelsete inimestega lobiseda, teades, et nad pärast sinu sõnade üle hirwitawad, ja siis — tühiste sõnade pärast üksteist kahewõitlusel weristada ning kõiksugu halpisiid tempusiid teha, et aga kangelase nime saada. Ja lõpetas mitte peale surmaga rahu leida, waid kujuna pidusaalides ehteks olla, kus noored, piimahabemega rüütliid sinu nina pikkuse ja filmade wäikse üle nalja heidawad, ning hirwitawad, kuna wanemad kuu

nähes kurwa näo teevad, kuid südames rõdemustavad, et wana kühmus ometegi kord eest ära on... Tõesti, imelik õnn, mille üle küll wist Lutsifergi kadedaiks poleks saanud, kui ta weel inglite peamees oli."

Pikkamisi lastis Alfons kae küünlaga alla wajuda: Selle juures langes ta pill ühe wäikese ukse peale, mis kujukude rea otja kohal oli ja mille kaudu wõimalik oli pidusaalist üles lossi torni saada. Alfonsi käsu järele ei tohitud seda uft iialgi awada, ja nii oli üks juba pooljada aastat liigutamata kinni seisnud. Selle pika aja jooksul ei olnud selle käsu tõttu keegi ka tornigi saanud, ega tohitudgi sinna püüda. Mikspärast mitte, see oli saladus, mida wististi ainult Alfons ise teadis. Wana Bruttus oli salaja nooreherra Walteri käjul kord uft awada katsunud, kuid see oli luffus ja wõtit ei olnud; nii ei saanud ka Walter teada, mis tarmis selle ukse tagust warjati. Alfons ise aga näis seda uft salaja nagu kartwat, kui ta siit mööda juhtus minema, siis kiirendas ta alati sammusid ja ei waadanudgi ukse poole.

Ka täna käis wärin üle tema keha, kui ta pill koge mata uft trehwas. Särsku pööras ta ümber, et ära minna, kuid korraga näis ta oma nõu muutwat. Da sammus pikkamööda ukse poole tagasi, kuni wiimase kaju kohta, mis otse ukse ees seisis. Da pill oli sel filmapilgul hirmus ja kokkusurutud sinakate huulte wahelt tulwad kõmisewad sõnad kuuldawale: „Üksigi pörgu wägi ei ole mind ialgi hirmutada suutnud ja selle noorepõlwe lolluse pärast pean ma nüüd tühja palja ukse juurest tagasi kohtuma... Ei! Salgi mitte! Narr olin ma, et ma selle tembu tegin, kuid hirmutama ei pea mind jellepärast enam üksigi wägi, ja kui see ka pörgu kõige täiega oleks ja kurrat ise tema ees

otšas seisaks. Ha, ha, haa... kurat... pörgu... Jumal... taewas — kes on neid näinud? Kes on seal käinud? Kes on nende wägewust tunnud? Seda on ainult papid wälja mõtelnud, — papid, kes ise ei Jumala ega kuradi wahel õieti wahetgi ei oska teha, waid mõlemile oma palwet pomisewad, — palwet, mida nad pörguisandat paludes „nõidumiseks“ nimetawad... ha, ha, ha... narrid! Ma olen enesele määratu warandused kogunud, ilma et ma selle juures ühegi papi eeskirja tähele oleksin pannud... Minu järeltulew sugu saab seda warandust õnnelikult tarwitama, ja ma tahaksin näha, missugune papp wõi kurat julgeb seda waleks ajada... ha, ha, ha!”

Ja wihafelt löi ta jalaga wastu ust — nii tugewasti, et see kardetawalt raskatas. Tema naer kajas hirmsalt juure saali pimedatest nurkadest tagasi ja selles kuuldus nagu midagi pörgulikku. Kes sel filmapilgul teda oleks näinud, sellel oleks kerge olnud kuradit enesele ette kujutada, sest loõsihera näol oli praegu kõik koos, mida pap-pide peaaegu seniajani pörgu peamehe kujutuseks on wälja mõtelnud: uhkusest kiirgawad filmad, wihast must nagu ühes pillkawa hirwitamisega — ja aimult sarwed puudu-siwad.

Ja jah, katoliku mungad ei olnud mitte asjata tema juurest jäädawalt putkama pannud, kui ta neid kord pörgu-se lubas jaata.

Tüft aega seisis Alfons liikumata paigal. Tema muu-tunud näul asus pillkamööda jälle hariline nuffer tõsidus, mis temale nii tüdinud, mõruda jume andis. Ta wõttis mantli enesele kõwemine ümber ja läks, wäikest laternat kohtusaalist kaasa wõttes, nagu wäsinud sammul koridori, ja siit juure ukse kaudu loõsi-õue peale.

Wihm, torm ja pilkane pimedus wõtjivad teda wäljas wastu. Peipsi lained möirgasiwad kohutawalt ja põlised puud metjas murdufiwad raskudes pilbasteks.

„Minult niisugune õõ kujutab inimnse elu tema tõstjes olekus; ainult niisugused räägiwad tõtt. Mahe unistaw suwe-õõ on walelik; ta jutustab meile elumagufustest, mille farnast ometegi kufagil leida ei ole,“ ümises Alfons kibe-dalt enese ette.

Pikkamööda sammus ta üle õue wäikese jalgwärawa juurde, mille tarwis tal omal wõti oli. Wärawat lufust lahti keerates jäi ta korraga liikumata pilgul üles losfi torni poole waatama. Sealt kuuldus ragin ja niipalju, kui pimedas näha wõis, näis nagu olekfiwad torni afnad liikunud. Weel paar filmapilku, siis kukufiwad afnad kõli-fedes losfi katuse peale puruks. Torm wõttis uut hoogu ja wana roostetamud tuulelipp torni tipul hakkas haledasti kriifsuma, nagu kardaks ta, et torm teda tema kõrgelt feisukohalt maha wiiskab.

„Põrguwaimud, kas tahate mind nende wiirastustega hirmutada?“ lausus Alfons, põlgatwa naeruga wärawast wälja sammudes. „Wiletfad! Ma naeran teie tempude üle. Nendega wõite ainult pappifid ja narrifid hirmutada, — mina ei ole aga neift kummaftgi!“

Ta sammus kindlal sammul mähifewa ja raskuwa metsa alla, kufst huntide hulgumine ja wareste kraaksumine, keda torm üles ajas, õudfelt temale wastu kajas.

Wärawa unustas ta luffu panemata ja torm luffkas jelle pärani wastu müüri.

III.

Kentsakad külalised.

Karukütt Hans, umbes 60-ne aastane, tugewa liikmete ja lahke näoga wanamees, istus omaš hurtsikus, mis sügawas metsas asus ja toetas pead nukrates mõtetes käe najale.

Teda ei rõemustanud sarnane tõtt rääkiw öö.

Palju aastate eest oli ta süa metsa asunud, kus tema päris ametiks karude kütmine oli. Kust ta tulnud, kes ta enne olnud ja kas tal omašeid ning sugulasi ka ilmas oli, sellest ei rääkinud ta ial kellegile sõnagi. Kui ehk keegi mõeras temalt ääri-weeri nõõda seda teada püüdis saada, siis tegi Hans ruttu teist juttu ja kutsus küsijat enesele appi karu kinni püüdma, kelle jälgi ta täna hommilul enese hurtsiku lähedalt leidnud.

Sarnasest ligimese aitamisest, kus aitaja elu hädaoht ähwardab, ei ole aga pühhas kirjas sõnagi lausutud, sellepärast katsus Hansu mõeras muidugi võimalikult pikkade sammudega siit kaugele jõuda, — jõõgu Hans karu, wõi karu Hanssu.

Hans aga naeris siis lõbusalt enesele habemesse, et tüütawast küsijast lahti jai.

Peale küti ometi oli Hans ka weel kuulus „tarf“ ja nõid, kes oma metsast korjatud rohtudega inimesed ja elajad ühe filmapilguga terweks tegi. Nii wähemast uskusiwad kõik ümberkaudsed mõisnikud ja rüütlid, ja talupojad ütlešiwad koguni seda oma filmaga näinud olewat, et „tarf“ haigused nagu ära pühkis. Peale selle ütlešiwad mõned,

et Hans ka furnuid olla üles äratanud, — kuid jeda ei ole muidugi tarwis uskuda.

Täna hommikul oli Hans metšast ühe halli peaga wanamehe, rändawa kerjuse ülikonnas, suremas leidnud ning oma hurtsikuse kannud. Siin oli kerjaja warsti niipalju toibunud, et ta süüa palus, sest teda oli ainult nälg maha murdnud. Eöömise ajal oli ta niipalju Hansule ütelnud, et ta nimi Manuel olewat ja et ta kaugelt siia rännanud. Rohkem ta ei ütelnud ja Hans ei olnud ka kellegi uudishimuline, waid jäi rahule. Peale söömist oli wõeras kerjaja puhkama heitnud ja magas praegu rahulisti und.

Hans istus männapaku otjäs ja waatas lahtel näol magaja peale.

„Noh, wikati-onu, jelle küpse suutäie tõmbasin ma sull otje suust ära,“ lausus ta wähe aja pärast naeratades ja riputas ühe karunaha magajale warjuks ette, et tule walguks tema und ei segaks.

Hans tahtis ise ka parajasti karunaha peale sirukile heita, kui ta korraga ukse taga krabinat kuulis. Wähe aja pärast koputati tugewasti wäljast poolt wastu hurtsiku uft.

„Kes tont niisuguse ilmaga weel nii hilja seal ometegi kolab“, ümises Hans pahaselt uft lahti tegema minnes, mis seeft poolt suure pööraga kinni oli.

„Tark, tee uks lahti!“ hüüdis pahane mehe heal wäljas.

Hans kohmetas. Ta tundis — see oli Guleni lossiherra heal.

„Sunt jõugu seda ihnuskaela,“ pomises ta ust awades enesele.

Üleni vihmast märg, astus Alfons hurtfikusse, ja ilma Hansu peale fordagi waatamata, wõttis ta kobe paku otsas istet, mille peal Hans enne oli istunud.

Hans oli ukse juurde seisma jäänud ja waatas sealt kohmetu põnewusega losjiherra tumeda, küüra wajunud fogu peale.

„Ei see tondikeha küll diget surma näe,“ mõtles Hans keha wäristades ja puges ukse juurest eemale.

Alfons waatas pikkamööda, uurimalt hurtfikus ringi ja sõnas siis kõmedal healel:

„Tark, ja ehk mälestad mind weel? Ma olen Euleni losjiherra, keda sa minewal sügisel siin karu käest lahti peastsid.“

„Ma mälestan herrat,“ ütles Hans tõsiselt ja süütas uue peeru põlema, seda teist otša pidi koldekivi waele seades. Uus peerg andis suuremat walgust, ja nähtawasti ei meeldinud see Alfonsile, sest ta pööras ennast paku peal ringi, nii et nägu warju jäi.

„Ma olen knulnud, et sa kõiksugu rohtusid tunnend,“ rääkis ta siis tumedal healel edasi. „Mulle oleks praegu ka üht rohtu tarwis, ja nimelt niisugust kihwti, mis ruttu surmab. Kas sa wõid seda mulle praegu kobe anda? Ma annan head tasu, kuid rohi peab hästi mõjutw olema.“

Hans ei wästanud kobe. Teda pani see kohkuma, et nii hilisel tunnil hästi mõjuwat kihwti nõutakse. See ei wõinud ju enam muud tähendada, kui et see ihnuskael kellegi elu tahtis wõtta.

„Õib olla, et mõni rikas rüütel tema juures õomajal on,“ käis Hansul mõte läbi pea ja kohmetanud healel küsis ta waljusti:

„Kas ei võiks herrad mulle ütelda, mistarwis seda rohtu pruugitakse, siis teaksin ma selle järele tema kangust teha?“

Mõru, pilkaw naeratus libises forrats üle Alfonsi näu. Wististe aimas ta Hansu mõtteid.

„Anna aga jeda kõige kängemat, mis sull on“, ütles ta siis, ja lihas kohe nagu seletuseks juurde: „Gundid kipuwad juba liiga lossi lähedale; neile tarwis paar lammas närida anda.“

Sellest oli küllalt.

Hans teadis, et huntidele sagedasti kihwtitatud liha wälja pandi, kes, kui mõned nendest selle jõomise tõttu ära kärwasiwad, hoolega sellest endid eemale hoidiswad.

Ja rahulisel jüdamel sammus ta kolde taha, kus tema rohtude tagawara seisis. Huntide surmamise wastu ei olnud tal midagi. Iseasi muidugi, kui need karud oleks olnud; sest mesikäppasid tahtis ta ennemine ligemale meelitada, aga mitte ära hirmutada.

Surtfikus oli aga siisgi weel keegi, kes Alfonsi seletusega rahule ei ojanud jääda.

See oli wõeras kerjaja.

Ta oli teiste rääkimise kära peale üles ärkanud ja kõik kuulnud.

Kui Alfons wiimaks ära läks, tuli kerjaja karunaha warjult wälja; tema näol oli kerget ärewust märgata.

„Noh, sõber, tudas terivisega lugu on“? küsis Hans, imestusega kerjaja ärewust märgates.

„Tänan sind! Sa oled mind üsna terweks teinud,“ vastas kerjaja ukse poole waadates, kust lossiherra praegu wälja oli läinud. „Mga ütle mulle, hea sõber, kes see oli, kes sinult kihtwi nõudis?“

„See oli Guleni lossiherra Alfons,“ vastas Hans. Kerjaja kahwatas ja pomises midagi arusaamatat enese ette.

„Sõber, miks sa andsid? Ta tahab sellega kedagi inimest surmata,“ lausus ta wiimaks õhates,

„Kudas sa seda arwad!“

„Ma ei arwa, ma tean seda kindlasti.“

Hans lohnetas ja tema heasüdameline nägu wenis pikaks.

„Ta tarwitab seda ainult huntide hirmutamiseks“, ümises ta wiimaks.

„Huntide hirmutamine ei ole nii hädaline asi, et sellepärast niisugusel hirmsal ööl wälja tulla,“ ütles kerjaja oma halli pead raputades. „Ja pealegi ei tule jarnaseid asju herra ise diendama, waid selleks on neil orjasi küllalt käepärast.“

Hans sülitas ja lõi enesele rusikaga wastu pead.

„Sa ei oleks pidanud temale kihtwi andma, waid ainult ilma süüta rohtu,“ pomises ta poolite nagu iseenele. „Tont teab, kudas mulle kõike seda mõttesse ei tulnud.“

Mõlemad waikisid silmapilguks. Siis ütles Hans nagu enese wabandamiseks: „Siisgi — ma ei oleks ju nii wägewale herrale kihtwi keelata tohtinud, kui ta sellega ka mind ernast oleks surmata tahtnud“.

Kerjaja näo üle lendas kibe joon.

„See on tõde!“ lausub ta tasa. „Maailmas walitseb rumalate jõud, aga mitte tarkade nõud.“

Tükk aega walitses hurtsifus, waikus, mida ainult hurtsifu seinade nagiin segas, kui mõni waljem tormihoog neid wapustas.

Kerjaja näis millegi üle järele mõtlema. Siis tõusis ta korraga püsti ja ütles Hansule kätt pakkudes:

„Tänan sind sõber, et mind oma warju alla wõtsid; muudu oleks ma küll ju ammu huntide nahas olnud. Praegu ei ole mull wõimalik millegiga sinu heategu tajuda, aga wõib olla — edespidi... Nüüd pean ma aga kohe jälle edasi rändama. Mull on tähtsaid asju diendada ja kardan, et hiljaks jään...“

Hans waatas kohkunud imestusega oma iseäralise külalise peale ja sõnus: „Aga see ei lähe ju sugugi, et ja praegu kohe minema hakkad. Sa oled ju weel nõrk, ja praegu ei ole sugugi lõbus pimedas metsas luusida. Kuuled, kuidas torm möirgab ja hundid ei ole niisuguse ilmaga ka kellegi head sõbrad. Mõttele ometi!“

„Ara pahanda, sõber, aga ma ei wõi enam aega wiita — tõesti mitte!“ ütles kerjaja pead raputades. „Kui mull ialgi wõimalik saab olema, siis tulen jälle siia, kuid nüüd — nüüd pean minema... Ela heasti!“

Ja imelik wanamees oma salalise jutuga, läks nagu pool põgenedes uksest wälja ning kadus pimedas, raskuwa metsa alla ära.

Hans jäi pead raputades kesse hurtsikut seisima. Tema lihtne, talumehe peaju ei oskanud sellest kõigist enam hästi aru saada. Niskas rüütel ja mõisade omanik ajab

jüdaaõõjel ja kurja ilma peale vaatamata kühwi suurema õhinaga taga, kui waene oma hingedõnnistust, kuna poolhaige, wana kerjus jälle enesel nii tähtsaid kohustusi täita arwab olevat, et teda ka huntide hulguninegi tagasi ei juuda kohutada.

„Tõesti, imeliste asjade ajajärk on alanud“, ümises Hans; pani siis hurtsiku uksele seestpoolt jälle pööra ette, kustutas põlewa peeru kolde tuhas ära ja heitis oma karunahkadest ajemele pikali. Selle juures puutus tale see hõbe-taaler pihku, mida Alfons rohu eest siia karumaha peale oli pannud.

„Hoidku, sarnane werehind ei too majasse õnne“ pommises Hans ja wiskas taalri kolde tuhasse.

Taaler tõukas aga enne koldesse langemist kõlisedes wastu kivi ja see kõlin nagu häädis: „Sina loll!“

„Lollid on aga ilmas kõige õnnelikumad inimesed“, naeratas Hans ja wiskas ennast prõntsudes pikali. Wähe aja pärast käis tema norskamine ju tormi müra nast üle.

IV.

P ü h a d p a t u s e d.

Saltowski wana klooster asus Heimthali mõisa ligidal, Weipfi kaldal ja teda piirasiwad maa poolt küljest kõrged, kindluse sarnased müürid, kuna järwe pool küljes lained wabalt otse kloostri peahoone müüride wastu laksuwad.

Kloostriis elasiwad ainult naisterahwad, keda nunna-
deks nimetati ja kelledele ametiks oli igapäew kolm korda
kirikusse minna, ning seal „mailma pattude pärast“ Jumala-
lat paluda. IseeneSte pattude pärast ei olnud neid keegi
palumas näinud, — miidugi wististe jellepärast, et neil jeda
roppu wärki, mida patuks nimetatakse, olemasgi ei olnud;
wähemast ei wõinud wälimistest inimestest keegi nendest
jeda awalikult tunnistada. Mis aga kloostri nääride sees-
pool sündis, see oli inimeste ja inglite eest warjule pan-
dud.

Kui igapäewane jumala-teenistus möödas, siis läksi-
wad harilikult wanemad nunnad ees, nooremad järele kõik
oma kongide poole. Kuna wanemate nägudel külm pühadus
uhkelt hülgas, oli nooremate hulgas nii mõndagi lustilist
rõemust, lahket põske näha, ning ainult wanemate õdede
ligiolek hoidis neid niipalju tagasi, et nad ijekeskis mitte
lõbusalt naerma ja lobijema ei hakkanud. Need nooremad
oliwad kõik enamiste ritaste ja wagade rüütlite tütrede, keda
nende ijad süia kloostriisse „jumalakartust“ õppima oliwad
jaatnud. Nii ei olnud nad siis mitte need nõndanimetatud
„pärisnunnad“, kelledest noornise rõem ja ilmsüüetus juba
kloostriisse süsse astudes kloostri „pühade“ seaduste järele
ära häwitatakse, nii, et neist ainult tuimad, mõruda näoli-
sed inimesekogud järele jääwad, kes ladinakeelset litaniat
kuuldes käed masinliiselt kokku panewad ja lõpmata püha
nägu tehes tuimalt ohlawad, nii, et ka Jumalalgi jeda
nähes igaw hakkab. Noored neid aga lootjivad mõne aasta
pärast siit pühast, ihu ja hinge wangikojast jälle wälja pea-
jeda, jellepärast aegutasiwad nad ka litania lugemise ajal
jalaja mehijelt ja hoidsiwad und enesest sellega eemale, et
noorte, ilujate rüütlite peale mõtlejiwad, keda nad enne
kloostriisse minemist tundma oliwad saanud.

Nii ei õppinud noored neiuud siis kloostri mitte Jumalat kartma, waid rüütlit armastama ja see on kloostri seaduse järele hirmus patt, ning neiuksesi oleks niisuguste patuste mõtete kandmise eest wali karistus ootanud, kui wanemad nunnad mõttelugejad oleksiwad olnud. Kuid noorukesed õskasiwad oma mõtteid warjata; nad leidiswad koguini mahti sagedasti paar ridafest paberile kirjutada ja jeda õõsel kloostri müüri taga ootawale rüütlile kätte toimetada.

See oli juba kardetaw toimetus, mida neiuud ka oma sugustegi eest salajas pidiswad hoidma. Ja et iga õppija nunn ühe wanema nunnaga ühes kongis pidi elama, siis näis niisugune kirjawahetus hoopis wõimata olewat.

Millega aga ei saa noored armastajad neiuud walmis!

Kui wanem nunn magas, kirjutati kiri päris pimedas walmis ja teisel ööl wiisati see üle õue-müüri wälja. Muudugi ei olnud sarnane kritfeldatud kiri ihearanis ilus, kuid rüütlitele meeldisiwad nad koledasti.

Samal tormisel õhtul, kui Guleni lossiherra julase kirjaga Heimthali jaatis, istus kloostri ühes nunnakongis, wäikeje afna all, mis kloostri järwe poolses küljes oli, kahwatanud, õrna näoga noorukene nunn. Muist, piff nunnarüüd, mis teda kattis, tegi tema näo weel walgemaks ja lapjelijemaks, kui ta tõesti oli. Ta waatas enamiste liikumataalt oma käes olewa palweraamatu peale, nii, et teda peaaegu hirmuga oleks wõrrelda wõinud. Niinult harwaste tõstis ta oma pilgu üles ja tema suurteft sinistest silmadest paistis igakord õrn, kurbline läige, mida tema kahwatanud, lapjelijesd huuled weel kaastundmüst aratawamaks tegiwad.

See oli üks õppija-nunn.

Vanem nunn oli kloostris kõõli õhtusöögi järele läinud ja sinna küüks ajaks wiibinud. Õppijaid nunnasid ei lastud kunagi kõõli minna, sest et kloostris kofk meesterahwas oli. Miks aga nunna-kloostris meesterahwas kofaks peeti, see oli emafeje *) „jüdamejaladus“. Täna oli aga wististe kõõgis midagi ihearalist juhannud, muidu ei oleks nunn noort õppijat mitte niilauaks üffinda jätnud; sest kloostris loogika järele läheb noor tütarlaps tingimata hukka, kui ta kawa üffinda on.

Täki aja pärast kofstiwad trepi pealt ometegi sammud ja noor nunn tõusis üles, et uft tulejale awada. See ei olnud aga mitte oodetaw, waid üks teine wanemateft nunnadest. Ta pani söögiriistad lihtsale puupingile, waatas teraje, uuriwa pilguga kofngis korraks ringi ja ütles siis oma külma, kärijewa healega:

„Silda, ja jääd tänafeks ööks üffipäimis jüa. Öde Noora nikastas enniist jala kõõgi trepi peal ära ja saab jelleparast tänaje öö haigete toas magama. Peale selle ütles emafene ka, et ja nüüd edespidi üffinda jäädgi. Sa oled oma proowi- ja õpi-aastad ilusti läbi teinud ja wõid jelleparast tänajest õhtust jaadik, siin seespool ring-müürid igal ajal ja igas kohas üffinda jalutada. Muidugi pead ja weel homme emafeje ees oma wiimase patutumistuse ära pihtima ja siis pead ja pärisnunnade sekka wastu wõetud jaama. Mõttele siis hwolega weel järele, mis ja endijes elus pattu oled teinud ja nüüd ehk wast mõtelnud, et jul midagi pihtimata ei jääks; muidu saab emafeje õnnistus sulle need-mijeks olema“.

*) Emafejeks kutsuwad nunnad kloostris eestjeisjannat.

Ja külma, walju näoga pööras nunn uhkelt minema. Ufke peal jäi ta aga weel peatama ja ütles üle öla tagasi waadates: „Kui jõunud saad, siis wii söögiriistad ise tööki ära. Ma tean juba ette, ega köögipooistel täna aega ei ole tulla riistu koristama; sest wana kerjus on täna jälle köögis bömajal ja need jumalawallatumad poisikejed kuulawad nüüd ammuli juuga tema ilmalikka, patuseid juttusid...“ Do, ma ei mõista, miks küll emakene niihuguseid hirmsaid inimeseloomi, kui need poisid on, ju ammu minema ei kihutanud!..“

Ja täis püha wiha läks nunn minema.

Hilda oli juba nende kõnedega harjunud ja ei pannud jellepärast nunna wiimaseid sõnu palju tähelegi.

Seda enam aga esimesi.

Tema südamesse ajus magus tundmus, et ometegi kord see wabadusetund käes oli, mida ta juba niikana ju oli ootanud. Ta oli omal õpiaastatel kõigest jõust püüdanud ennaft nunnade meelejärele ülewil pidada, et rutemine päris-nunnaks jaada—ja nüüd oli hakatus käes. Nastujed oliwad ometegi nüüd kõik seljataga.

Ja raske oli senine elu tõeste olnud.

Pealt näha oli Hilda küll päris-nunn, kuid südames põlgas ta seda klooostert kõige tema elanikkudega täkkis. Mõnuses oli ta küll ka klooostert täielijeks Jumala teenimise kohaks pidanud, kuid pärastpoole, ehk küll poolite wangis olles, oli ta nii mõndagi kloostri elanikkude toimetusest kuulnud ja näinud, mis tema arwates küll ainult sarwilisel pörgus südame rõemu pärast wõis häppama panna. Ni-

melt oli ta ühel tormisel sügise õhtul oma kongi afnaft ühte väikest Krootfi kaubalotja siia rannale tulema näinud. Torm oli lodja purjud ära purustanud ja wististe ka mehed kõit järwe põhja pühkinud, sest lodja peal polnud ainuist hinge näha. Pärast oliwad aga teised õppijad nunnad temale jalaja jostanud, et lodja meestest süisgi mõned ühe lootsi abil ära peajenud ja oma lotja siit rannast otstima tulnud—ning ka leidnud, kuid omaks juureks kurwastuseks tühjalt. Kloostrist aga üteldud, et lodja ju randa tülles tühi olewat olnud. Et aga kaup lodjast õõjel kloostrisarandusekambri oli pugunud, jeda ei olewat kellegil wagal õel meelde tulnud meestele ütelda, ja nii läinud mehed kurwalt minema.

Hilda ei olnud esiotja jeda lugu küll uskuda tahtnud, kuid hiljem jai ta oma silmaga weel ilusamaid lugusi näha, nii, et ta koke jelsamal minutil kloostrist ära oleks läinud, kui jee wõimalik oleks olnud.

See oli ühel ilusal juwe õhtul. Hilda õpetajanna, wainen nunn, oli Hildaga ühes kloostris aeda jalutama tulnud ja wäheks ajaks ära minnes, Hilda üksinda jätanud. Omaast alaltsest walwajast filmapilguks waba olles, oli Hilda, edasi, kummi jelle weikeje wahelaiani jammunud, mis emakeje Klementine aeda kloostris aiast lahutas. Siin oli ta põesa warju kiwi peale istunud ja ühe wäikeje linnukeje pirstamist kuulatama jäänud. Korraga kuulab ta wäikest wärawat, mis emakeje Klementine aiast otsekohe läbi kloostriringmüüri wälja wiib, tajaselt kriiskuma. Pool kookumult waatab ta läbi põesa Klementine aeda ja näeb, ehk küll ju kaunis widewik oli, emakest Klementinet ühe pikas mantlis rüütli jaatel aeda astuwat. Emakejel oli küll juba oma 35 aastat turjal, ja käis alati, kahwatanud põskedel ning käärukile, nagu püha õde kumagi, kuid praegu — Hilda ei

tahtnud oma filmi uskuda: emafene punastas ja kahwatas, nagu noor neiu, ning oli nii elaw ja edew, et Hilda imes-
tuslega ümber waatas, kas ta tõesti weel kloostriis on, wõi kuski rüütliite joomapidul ja armufeste jahil wiibib.

Emafese saatja ütles midagi, millest Hilda aru ei saanud.

„Ei, ja ei tohi nüüd ära minna!“ kuulis Hilda siis emafest rääkima. „Mull on küll üksainuke kitsas woodi, aga küllap' me' sünnime, kui ja aga ise tahad“.

Ja miks ei pidanud ta siis tahtma.

Nüütel wõttis Klementine kaenlasse, miujutas teda, siis jammusiwad mõlemad naerdes ja naljatades käsitäes Klementine elutoa poole. Nende teades ei wõinud neid siin keegi näha, sest nunnakongide aknad oliwad kõik teisel pool, wastu järwe.

Hilda oli seda etendust nähes, nagu tarretanud põeja taha seisma jäänud; siis tuikus ta süna pingile tagasi, kuhu wanem nunn teda istuma oli jätnud ja nuttis siin walusaid pisaraid. Nüüd tundis ta kõik kloostri head ja kurjad küljed.

Hea ja kurja tundmine wiis aga Adama ja Ewa hukatusesse, ja sünnitas Hilda südames kloostri ja tema pühade neitsite wastu kõigejuuremat põlgust.

Et aga Hildal siit araminek wõimata oli, siis surus ta kõik hea ja kurjatundmise eneses maha ja püüdis ennast selwiijil vähemalt sellest juurest walwamisest wabastada, mis noori õppijaid alalõpmata piiras.

Ja täna oli ta siis selle wabaduse natukeste kätte jäänud. Siurt head see küll ei toonud, kuid nüüd oli tal vähemast see wäikene, wilets kambergi oma päralt, kus ta nutta wõis, et temal kodu, ega isa ja ema ei olnud, kuhu ta oleks põgenenud ja kellele oma walu kaebanud Tema.

wanemad jätiswad surres küll temale suure waranduse pärida, aga ta oli siis weel alaealine ja tema waranduse wõttis tema eestseisja — üks kangelst sugulane — oma hoole alla, kuna ta Hilda pühasse kloostrisse paariks aastaks õppima saatis. Hilda warandusel oli aga eestkostja peale niisugune wägew mõju, et see waranduse enesele jättis ning Hilda kloostri wangiks tegi, — wangiks, kellel muud süüd ei olnud, kui et ta rikas oli.

Mis eestkostja edasi tegi, sellest teadis Hilda muist selgesti, ja mis ta ei teadnud, seda arwas tema luulewõim larwa pealt õigesti wälja, sest see rüütel, kes kloostri emakeste juurde õõjeks oli läinud, ei olnud keegi muu, kui Hilda eestkostja. See oli nimelt üks asi, mida õnnetu Hilda selgesti teadis. Peale selle ütles luulewõim temale järgmist: „Selle järele, kui ja ühe aasta siin kloostri wangis oled olnud, tuli sinu eestkostja ühel õhtul esimest korda kloostri emakeste magamise tuppa; kinkis emakestele teisel hommikul weel kunnis suure summa raha, ja kloostri püha ning puhas, neitsilik ema andis selle kõige eest temale ühe wäikeste paberi, mille peale kirjutatud oli, et sina surnud ja maha maetud oled ja mitte kolmandamal, waid wiimase päewal üles saad tõusma. Seni ajani võib aga sinu eestkostja sinu warandust nõnda pruukida, kuidas temale hea on“.

Kui oli siis Hilda nüüd surnud, — nõnda surnud, et tema haua pärast ta peaingel Mikael ja saatangi waielada ei wõinud, sest et nad selle asupaika kumbgi ei teadnud.

Hilda ei tohtinud, kui ta niivõisi surnult elada tahtis, kloostri müüride warjult wälja püüdagi; sest aadeli-jugu ei olnud sel ajal eme wiimast päewa üles tõusnud surnutega harjunud ja nad oleksiwad teda tingimata hirmsaks nõiaks pidanud, — ja Hilda oleks siis teistkorda surema pidanud;

seekord muidugi mitte enam paberi peal, vaid tule-
riidal.

Ja siis ei oleks ta mitte enam nii ruttu üles ärganud ning aadeli-sugu oleks rõnuga hõiskanud, et tuleriit nõia sugu kaotamiseks kõige mõnusam rohi on.

Talupoegade juurde põgenemine näis Hildale aga veel pahem olewat. Ta ei teadnud neist küll palju midagi, kuid ta mälestas, kuidas tema kadunud isa neid kord inimeste jõõjateks oli nimetanud; sest et nad tema ainukeste poja ja Hilda wenna, kui see paari sõjasulase saatel nende käest nende wõlgu jäänuud maksusi oli nõudma läinud, ära oliwad jõõnuud, kuna sõjasulased ainult oma wiledate jalgade tõttu nende hammaste alt ära oliwad peasenud.

Hilda ei juutnud seda juttu küll sõna-sõnalt uskuda, kuid hirmsjad loomad pidiwad need talupojad siiski ikka olema, — wähemast mõrtsukat.

Kõige parem oli kloostrisje jääda.

Ja õnnetu Hilda pühtis piisarad silmilt ära, mis ilma teadmata, minewikku mõlgutades, sinna oliwad paisunud. Ta tundis oma südame kergemaks minema, — veel rõh-
kem: ta tundis ennast koguini õnneliku olema; sest ta tahtis nüüd nutta, ilma et keegi temast oleks nõudnud, kas see ehk mitte mõni patune mõte ei ole, mis talle piisarad filmi ajab.

Wane Hilda!

V.

Kloostri löögi õõsine jeltskond.

Nunn oli Hildale tött rääkinud. Suure kloostri-löögi

ahju kõrval pingi peal istus hall kerjus ja tema juures kikitasiwad raswast läikivate nägudega kokapoised. Ka köögi-meister ise seisis seal juures ja hoidis oma üles pööratud warukatega lihawaid kaja rinna peal, köögipõlle all. Et floostri hani ning sea-karjane ka seal oliwad, on muigugi mõista, kui mõtleme, et köögis alati mitmesuguseid maitsewaid söögipalafid järele jäi. Ega siis karjatsegi juu seinapragu ole, mis heast asjast aru ei saa.

Kõik see au ja ametite poolest kirju jeltskond oli enast kerjaja ümber kogunud ja wahtis wanameest juu ja filmadega. Iseäranis uobedad oliwad kokapoised kerjusele paremaid suupisteid tooma; teadsiwad nad ju ette, et siis wanamehe suust mõndagi magusat lugu — muistsete rüütlite kangelase-tegudest, mustast nõiast, ärandiutud kunilga tütrest j. n. e. kuulda saab. Miiisugused jutud oliwad floostri seaduse järele küll hirmsad patu kogud, kuid millal on inimesejugu pattu põlganud? Viiategi weel siis, kui ta pattu aimult pappide jutu järele on kuulnud. Pealegi ei olnud kõägi jeltskonnal nii hilja enam nunnade ega ka emakese süiatulekut kartu, ja kus neid eluraid ei ole, seal ei ole ka pattu. Jumala ja kuradi wahel ei oskanud siin koosolew jeltskond muidugi juuremat wahet teha, — nende arust oliwad need mõlemad tublid poisid, kes üksteist ei kardad — ja muud midagi. Nunnade igapäewane palwete jorin ja epistlid oliwad neid ka ju nii üra tüütanud, et nad õhinal millegi loomulijema ja huwitawamu siisuga jutu järele isu tundsiwad.

Kerjaja, kes oma praeguse filmapilgu tähtsust tundis, naeratas heasüdamlijelt neile wastu, silus pikkamööda nagu midagi meelde tuletades ja pilufilmil ühe pealt teise peale

waadates oma halli habet, mille tafukoonlaga palju jarnadust oli, kõhatas, jägas kuklataguft ja aegutas mehise ropju. Ta tahtis niiviisi oma kuulajate ootamise põnewuft wiimase kraadini tõsta. Parajaste tahtis ta siis midagi juft rüükima hakata, kui Hilda korraga kõõki astus.

Herjus jäi kohkudes filmapiil^u wait ja tegi näo, nagu oleks ta praegu mõnda palwet lõpetanud. Ühtlasi tegi ta oma kattenud kuue hõlmaga niijuguseid liigutusi, nagu tipuks tale praegu pijarad filmi, — muidngi haleda palwe tõktu. Kawal wanamees ei olnud mitte eftimeft korda siiu öömajal ja teadis jellepärafi wäga hästi, et see öömaja tõeste siiu wiimane oleks, kui ta oma muinasjuttnsiid flooftriõdede kuuldes oleks pajatanud. Siit lahkuda aga oli raskem kui sipelgal meepotift.

Ka teiste jealolejate peale mõjus Hilda ilmumine kentjakalt. Kõik kohmetasiwad ära ja waatasiwad, nagu teo pealt tabatud kurtategijad maha — siis üksteise otja — siis ufje poole. Kõkapoißid püüdsiwad ühte ja teift tarwilißt ja mitte tarwilißt asja diendada, tuna karjatjed põgeneje näol ufje poole wahtisiwad, kuid jüiski paigast ei liigutanud.

Köögimeister õnnetu läks aga nii segaseks, et õhtuõõgisti ülejäõnud, mõnufa kanaliba supi ühte tühja korwi kallas ja ije selle üle koledaste ehmatades, silmad pungis kãpafiile korwi peale wahtima jäi. Poißid ei jõuduud nüüd enam ennast pidada, waid turtjatasiwad kõik pahimal naerema, mis aga köögimeistri kole wihaseks tegi.

Hilda sai aru, et tema kõige selle segaduse sünnitaja oli ja läks ruttu kõõgisti minema.

Poiste nagerutuju waiwis hellepeale koha ja oleks wihase
kõõgimeistri, rufikate kall nutuks muutunud, kui kerjaja
mitte händnud poleks:

„Noh, pojakesed, millest ma siis täna teile pean
jutustama?“

See oli kui miinsepäewa pafun.

Kõõgimeistri wiha kadus kui õlle waht ja ta waiwis
weel ainult kõõrsilmil pörandal olewate supi jätiste peale.

„Poißid, kaßige see emme ära!“ hüüdis ta juba sõbra-
lijemal healel, ja poißid jookßiwad kas tüfid, et aga jutus-
tamisele enam wäiwitust ei tuleks.

Silda oli kõõgist ära minnes ufse praofile jätanud ja
trepi astme peale toetades kuulatama jäänud, mis kõõgis
sunnib. Kui kerjaja emmast jutustamisele seadis, tundis ka
Silda hinu, seda kuulama jääda. Polnud ta ju ammu
enam ühtgi muinasjuttu kuulund, mis aga tema lapse-
põlwe mälestuste järele wmetigi nii ilusad oliwad olnud,

Et see wäikene uks ja trepp siin ainult tema kongi
tarwis oliwad, siis polnud karta, et keegi teda eßfitama
tuleb. Ta istus trepi alumise astme peale ja jäi ootama.

Kõõgijeltsfond oli jälle ennaft kerjaja ümber kogunud,
ja et mitte enam mõnda õnnetust ei juhtuks, pani kõõgi-
meister ise oma käega kõõgi suure ufse seestpoolt riimi.
Siis waatas ta weel korra supist märjaks saanud pörandat,
pomijes midagi farnwilise farnast oma pafsu lõualoti üle
ja istus siis weetõrre kaane peale.

Kerjaja tõmbas oma lahja, poolelti halli habemega kaetud näo piffamööda, järelemõtlemalt läbi peo ja algas kõhatades:

„Ma jutustan teile täna ühe loo, mis mitte muinasjutt, ega ka ise elus nähtud lugu ei ole, vaid mida mulle annu juba üks rändaja wiinulimängija, kellega ma oma rändamistel kokku puutusin, jutustas.“

Kerjaja peatas, ja küsis siis wäheke mõtlemise järele:

„Kas olete kõik sellega nõuus, et ma teile ka selle loo ära räägin, kuidas ma selle wiinuliraukjutajaga kokku juhtusin?“

„Oleme, oleme! Räägi aga!“ hüüdsiwad poisid läbisegamine.

„Noh minuigi pärast, kui see sulle nii rõõmu teeb,“ wihjes ka kõõgimeister, kes paremine küll mõnda muinasjuttu oleks kuulda tahtnud.

„Noh, heakene küll,“ algas kerjaja kasa üle rinna waheliste pannes. „Sellest jaadik on metsja puud küll ju mitu korda oma lehti wahetanud, kui ma oma rändamisega kord siit kaugele, minnes tundmata maale juhtusin. See maa on minu arwates siit waadata talwise päewaloode pool. Seal oli üks suur, tajane lagendik, kus peal ainult mõni arw kuivanud ohakas lipendas; muidu oli lagendik kõik paljas liiw. Seekord oli kuskil suwe aeg ja päike paistis õige palawalt. Ma olin ju täht aega mööda liiwa lagendikku edasi kõmpinud ja jänu hakkas wiimaks õige libedaks minema. Selle lagendiku pealt aga wett otsida,

oleks muidugi kõige tähtsem töö maailmas olnud; seda arvasin ma kohe ja pigistasin siis ka ainult juu kõwaste finni, et wiimane niiskuse kehast mitte nii ruttu wälja ei poeks. Tuldud teed tagasi minna ei usaldanud ma ka enam, sest lagendiku ümbruses elasiwad inimesed, kes minu keelest põrmugi aru ei saanud kui ma enne lagendikule jõudmist nende külalt läbi tulim ja nälgise nädoga nende otja wahtides käega oma juhu näitasin, et ma süüa tahan, arwasiwad nad mind wist inimese-jõbjaks, kes neid ära jõöma tulnud, ja paniwad kõik karjades minu eest jooksu. Kui ma aga äraminemise peale ei mõtelnudgi, waid weel elawamine oma liigutusi kordasin, tõmbasiwad nad kiwid ja kallad pihku uing tormasiwad sõjakirjaga minu kallale. Müüd oli putkamise kord minu käes ja ma lei peatanud enne, kui selle juure lagendiku hakatust enese ees nägin. Ünn, et nad saadanad mind kauemine taga ei ajanud, muidu oleks ma neil mõnegi lolli pealuu pilbasteks teinud. Lagendiku ääres elawa wanamehe käest, kes küll ka minu keelt ei osanud, kuid mind sellegipärast mitte inimese-jõbjaks ei pidanud, sain ma süüa, ja ka teemoona kaasa. Et aga inimene mitte ainult leiwast ei ela, waid ka wett tarwitab, seda ei tulnud mulle enne meelde, kui jänu kaudel lagendiku turjal mulle hakkas kippuma. Täht aega rändasin ma jänuise nädoga edasi, saagu mis saab! Parema ikka lagendikule jürva, kui nende metsmeeste, kaigaste all langeda. Wiimaks õhtu eel silmasin ma kangel künka, mille peal üks puu näis kaswanwat. Weel kangelmal silmafilmapiiril nägin ma tumedat kriipsu, — see oli kauge mets. Kohe pöörasin ma sammud sinna poole. Ma lootsin künka pealt wett leida ja wõtsin nõuks, sinna ka jõjeks jääda. Täki aja pärast sammusin ma juba künka külge mööda üles. Tema harjal mühises tugew mänd, üfjikul,

nagu oleks teda selle legenditu wahimehiks pandud. Ohina! tormasin ma ümber künka, et hallikat leida, kuid künkas näis veel kuivem olewat, kui lage maa. Häda! uäl waatasin ma filmapiiril paistwa metsa poole, kuid sinna jõuda, käis üle minu jõu. Südametäiega tahtsin ma siis jälitada, juu oli nii kuiv, et sealt piiskagi ei tulnug, kuid, ja pool uimastelt jõin ma männa juurika peale istuma. Selle juures tuli mulle nagu läbi udu see tüdruk poeg Ismael meelde, kellest üks kloostri-õde mulle korra jutustas. Wiimaks nägin ma lahtisje filmadega ünd: minu jalgade ees hakkas muld kerkima, muutus kordkorralt ilka mustakamas, kuni ta korraga mulle wastu rindu kendas ja maa seest wefi wälja purskas. Ma pigistasin filmad kinni ja ajasin juu pärani, et wett alla neelata. Ja ma neelasin — neelasin niikaua, kuni janust enam midagi järele ei jäänud. Siis tegin ma filmad jälle lahti ning tõusin korraga imestades püsti. Päike oli looja läinud ja eha punasel paistel nägin ma üht halli habemega ja lahke näoga meest enese ees seiswat, tühi weekruus käes. Männa all maas oli üks kauris juur riide sisse seotud kimp, mille seest toidumoon, üks wiuli kael, ja weel teisi sarnaseid weekruusijid mulle filma paistis, nagu wõeras mees käes kandis. Minu jalgade sees ei olnud aga mingiugust hallikat näha ja mulle oli korraga selge, et wefi wõera kruusijid mulle suhu oli oli woolanud.

„Kes ja oled, sõber?“ küsijin ma täuulikul näol wõerast filmihedes.

„Jätan sinu enese otjustada“, wastas wõeras naeratades.

Ma waatasin teraselt tale otja ja küsijin:

„Sinu teo järele oled sa üks taevast saadetud ingel—
näo järele aga mitte; sest inglid olewat ilma habemeta noo-
red mehed, kuna aga sull juurem habe on, kui minul. Nii
oled sa siis inimene, nagu minagi, ja et sa samajugust
mündert kannad nagu mina, siis on minu esialgne otsus:
sa oled üks rändaw kerjaja, kellel enam kodu ega omafheid
ilmas ei ole. Et aga sinu kimbust wiuli kael paistab, siis
on minu lõpulik otsus: sa oled rändaw wiulinängija, keda
kodunt on wälja aetud, wõi keda omafheid ära on põlga-
nud“.

„Sa otjustasid öieti, söber, ja ühes sellega tutvusta-
sid sa ennast mulle“, ütles wõeras mulle kurwa naeratu-
sega, mulle kätt audes.

Ma pigistasin tema kätt tugewasti ja nimetasin ennast
Jemaeliks. Tema naeratas ja ütles oma nime Manuel
olewat, ning sõprus, kabe, üfiku wanamehe wahel oli alus-
tatud.

Meie sõime mõlemad ühe leiwatüki küljest ja jõime
ühest kruusist wett peale, mille järele mina männa alla pi-
kali heitsin, kuna tema aga weel istuma jäi.

Ma waatlesin wastu eha paistwaid pilwetükifeji, mis
endid mitmejugusteks kujudeks muutuwad ja mõtlesin üe
selle juurs, mis asi kül minu nut sõpra oli sundinud ko-
dunt wälja rändama. Tema näojoonte järele otjustades,
oli ta wististe kõrgemast seisusest, ja see pidi siis midugi
mõjuw põhjus olema, mis teda kullakottide turjalt waju-
sesse rändama ajas.

„Söber, sa oled ju wana mees, millal sa siis koju
jälle tagasi lähed?“, küsijin ma, ennast tema poole pöörates

Ta naeratas, nagu inimene naeratab, fellele just see küsimine ette pannakse, mille peale ta ise sel filmapilgul mõtleb:

„Wist küll ei iialgi!“ lausus ta kurbalt.

„No noh, miksärast?“

Ta waitis filmapilgu ja hakkas siis nagu unistades pooldis iseenele rääkima: „Miks? Jah... miks?... Ma ei suuda omaft wiulift lahkuda; ta on mulle armsamaks sõbraks saanud, kui mu omafjed kodumaal, — omafjed, kes mind ei mõista. Minult oma wiuli wäriwates toonides wõin ma neid igatfeward kurbtusi kuuldawale tuua, mille tarwis ühesgi keeles sõnu ei leidu, kuid alalifelt minu hinges tuikawad, — ainult lauldes unustan ma ilma ja tema kullatud wiletfused, ja ka tema, minu hingele nii koormawad, lõbustufjed ning rõemud. Ja ma olen õnnelik, kui ma oma wiuli helinatele kellegi inimese hinge filmapilguksigi jõuan ilma elu wiletfusi unustama panna — kui ma natufefeks ajaksigi saaksin alaliste lõbuotfijate südames pehmet rahutumat elu lõbustuste-mäsfust armsamaks teha... Ja ma olen jeda rõõmu tihti tunnud; ma nägin wihafeid eluwiletfustes kurtjaid, kes minu laulu kuuldes naeratafiwad, — nägin lõbude järele tormajaid, kes minu wiuli kurbtõfiste, pehmete helinate järele tantfijate ridadest wälja tuliwad ja koju läkfjwad... Aga fiiski — neid oli wähe — liiga wähe! Ma tahan neid weel otfida, weel leida, ikka kuni surmani! Sellepärafst, kallis sõber, ei saa ma wist iialgi oma kodumaad ja omafjeid näha. Ma ei taha jeda... ma ei taha jelle rahwa seas elada, kes mind ei mõista minuft aru saada, ei taha, kuigi nad minu oma fugarahwas on.“

Nii umbes rääkis minu uus sõber ja tema silmadest paistis tajane waimustus. Mina ei saanud küll kõigest tema jutust täiesti aru, aga tema waimustust nähes uskusin ma, et see wastus minu küsimuse peale oli olnud, ning jäin rahule.

Silmi finni pigistades kuulataşin ma tunnalt kuidas kuiv kasteheina kõrs minu kõrwa ääres tajafe öö tuule käes wihises, nagu tahaks ta mulle ninulaulu laulda.

Täki aja pärast kuulşin ma Manueli ohkawat. Ma tegin silmad lahti ja nägin teda minu juures istumat, pea tiwe najale toetatud.

„Sõber Ismael, kas sa magad, küşis ta minult.

„Ei,“ ütlesin ma, pead tema poole pöörates, „minu wanaduses ei tule uni enam nii kergesti.“

„Tead sõber, see ktingas şiin on ühele inimesele haura künkafas.“

Ma tõusin kohkudes üles.

„Kuidas, haura-künkafas?“ küşisin şiis.

„Siia on üks inimene maha maetud ütles Manuel taja.

Ma jäin lolli näoga maha wahtima, kuna şudamesşe paha tundmus kerkis, et ma inimese haura peal olin pikutanud.

„Kuidas şee şiis ometegi tuli, et şiia üşfikusşe lagen dikku inimene maha maeti, küşisin mina şiis täki aja pärast.

„See on kurblik lugu, kuid tõsi,“ ütles Manuel.
„Kui sulle mid ei tule, siis ma jutustan ajaviiteks.“

Sellega olim ma kohe nõus. Ma istusin Manueli
vastu, mäna tugewate pool paljaste juurte peale ja
Manuel jutustas mulle siis jelle loo, mis umbes järg-
miselt käis.

VI.

Dõklu ja Andla.

„Kaugel, kohiseva mere rannal seisis paljude aastate
eest tore loss. Lossi tornidest wõis kaugele üle maa ja
metjade näha, ja tema aedades õitsewad roosid, millede
esivanemad kord paradüüsi aeda olivad ehtinud. Aga jelle
ilusa lossi herra oli tige mees. Ta oli alati pahur ja
ahwardaw, nagu paha ilm, ning jellest jaadik, kui tema
abikaasa ära suri ja temale ainult ühe tütrekehe maha
jättis, muutus ta loomus weel delamaks ja tormisemaks
nii et ümberkaudne rahwas temale „Sügise õõ“ nimeks
paniwad. Ta oli hirmus pahane jelle üle, et tal poega
ei olnud, kes tema suguwõsa nime ja luure waranduse
oleks pärinud.“

Kui ta tütar Andla täiealijeks sai, hakkas lossiherra
omas lossis tihti tantju-ja joogipidusid andma, et Andlal
wõimalik oleks noorte rüütete seas omale üht meeldiwa-
mat wälja walida.

Andla oli aga oma ema õrna, puhta loomusega. Temale olivad hirmsad noorte rüütlite mõrtsukalised kangelase teod, milledega need pidudel ühtepuhku kiitlesiwad, köledad nende himudest hiilgawad silmad, milledega nad teda silmitsesiwad, ja jõledad nende wiinast ülestursumuid näod, mida nad üksteisele mujutada andsiwad. Kui pidu kõige täiemas hoos oli, kui teenrid jookstes hõbedasi wiinakannusid täitsiwad, kui kannuste kõlin ifka ägedamaks läks ja kui rüütlid joobnud peadega kõige hirmsamaid ja imelisemaid kangelase ning wägimehe tükka enese kiituseks juure juu ja täie kõriga üksteisele waletasiwad, siis kadus Andla pidusaalist alati tajakesti ära. Joobnud rüütlid ei pannud jeda muidugi tähele kuid lossiherra filmist ei laimud see sugugi mööda, et Andla rüütlid nagu põlgama näis. Siiski ei lausunud ta esiteks jellest midagi. Ka arutas ta omas mõttes, et Andla siis ehk rüütlitele meeldiwam näitab, kui nad teda wähem näewad. Et Andla roosiline iludus rüütlid enese külge weab, jeda teadis ta muidugi.

Andla läks aga oma tuppa, mis lossi merepoolsel küljel oli ja kus lossimüürid nii mere ligi olivad, et lained wahutades wastu müüri üles löiwad. Siin istus ta aknale, tegi akna lahti ja kuulatas unistades lainete lõpmata jumijewat koha ning lahkumist. Pikkamööda weeresiwad ka tema hinges need wähejed mälestused üles, mis tale omast emast weel meelde olivad jäänud. Oh, kui hea oli ema olnud. Ta oli ainukene ilmas, kes omal Andlat armastas. Ühtegi inimest ei teadnud Andla olemas, kes weel nii hea oleks, kui ema oli olnud. Keegi ei küsi nüüd enam temalt, miks ta alati nutab ja nii kurb on? Üksigi ei silita enam tema pead, ega laula temale nii ilusaid

laulusid, nagu ema seda alati tegi. Isa on ikka nii külm ja wali tema vastu ja tema sõnad on ainult külmad käjud, mis Andla õrna hinge wärijema panewad. Riiutlid laulawad ka pidudel, kuid need on laulud, täis mõrthukalist werehimu, mida nad ise uhkelt kangelase tundeks nimetawad, täis häbemata kelmistükka, mida nad elutarkuseks kiidawad, ja lehtawad liiderlikust elust, mida nad taewaliseks armastuseks hüüawad ja kätte saada püüawad.

Andla tundis hirmu nende eest.

Tajajelt ohkades kuiwatas ta pisarad ära ja kummardas peaga aknaft wälja.

Sügawal tema all lahusiwad lained kohinaga vastu müüri. Raugel mere finetawal seljal wälkus mõni walge laewapurje ja laisalt lehwitasiwad kajakad, oma kriitsumad healt tehes, walgeid tiibi wõtsuwate lainete kohal. Siin ja seal lastis mõni ennaft lainetest tüki maad edasi kanda ja tõusis siis jälle lendu...

„Oh, kui mina ka nii lainete peal wõiksin ujuda!“ mõtles Andla. „Ma lasaksin ennaft lainetest ikka kaugemale, kaugemale kanda ja ei tuleks enam ilmasgi siia tagasi. Seal finetawas kauguses on ju ometegi wabadus, mida ma nii armastan! Wabad on lained, waba tahaksin ka mina olla... waba...“

Seal kõlas korraga laulu heal kaugelt üle laine kohina tema kõrwu:

Mässab mere weji,

Ragu wihaga:

Wiskab maru käsi

Laineid lendama.

Weji tõstab laewu

Mäe harjani,
Kukutab siis alla
Dru põhjani —
Woitlen mere möllus,
Püüan sinna ma,
Kus on kuldne kallas
Waiitse koduga.

Laul waiitis lainte kohinasse ja Andla nägi lauljat, üht noort kalameest lootusfuga mööda jõudwat. Oh, kuidas tungiswad need lihtjad laulusõnad Andla südamesse. Kui hea ja õnnelik pidi küll kalamehe kodu olema, et ta laine te turjal kiikudes kodu igatses, kuna tema kajaka kombel jõowis kodunt lainte turjal ikka kaugemale rännata...

„Kalamees,“ hüüdis Andla, „kas sull tõesti nii õnnelik elu on, kas ja oma kodu nii väga armastad, et ja meref olles tema järrel igawist tunned?“

Noor kalamees waatas üles ja naeratas üteldes: „Hea preili, kas sina siis õnnetu oled? Kas ja oma kodu wiiskad? Mina arwan, et loosisdes palju õnnelikumad inimesed elawad, kui meie waejed kalamehed oleme.“

„Oh, kalamees,“ hüüdis Andla kurwalt, „kui ja teaksid kui õnnetu ma olen! Ma olen nagu ükshinda ilmas, keegi ei hooli minust. Oma oli ainukene, kes mind armastas ja kelle juures ma õnnelik olin, kuid ta magab ju anmu mulla põues ja ma olen ükshinda... ükshinda... Jja on minu wastu külm ja wali... Noored rüütlid käiwad siin pidus-tamas, aga ma kardan neid! Nad on hirmsad inimesed: nad kiitlewad oma kelmistükkidega ja laulawad laulusid, millede eest ma warijedes oma tüppa põgenen, aga keegi ei tröösti mind...“

Kalamehe nägu läks tõsiseks.

„Waene preili!“ ütles ta natuke aja pärast, „ma mõistatan, ma tean, miks ja oma kodu mihkad: teda on sulle hirmjaks — tehtud. Ma tunnen rüütlid ja nende tegusid. Mull on kahju sinust, aga ma ei saa sind aidata, ma olen ju waene kalamees! Ma tean, meie, waejed, oleme tihti õnnelikumad, kui teie, rikkad losjide elanikud. Meid ei pigista seisuste waheseinad, ega rõhu juurte nimele raskus. Meie oleme wabad neist rasketest ahelatest, mida rikkujeks ja aumimedeks, kuulsujeks ja kõrgeks seisujeks nimetatakse, ja millede läbi palju inimesi õnnetuks on saanud, ehk nad ise küll seda ei usu.“

Andla tundis ujalduist omas südames noore kalamehe wastu kaswawat, Kalamees oli esimene, kes peale ema temaga jälle nii sõbralikult rääkis, tema saatuselt oja wõttis ja tema elukurbtust mõistis.

„See kalamees,“ hüüdis Andla, „mis su nimi on ja kus ja elad? Ma tahaksin heameelega sinuga rääkida, sinu sõnad on nii pehmed ja magusad rüütlite toorete kõnede kõrwal; nad tuletawad mulle minu head emakest meelde.“

„Minu nimi on Oskul ja ma olen siinjasamas mererannal hurtsikus,“ ütles kalamees uinalähene süit mööda, wõrkusid wälja panema ja olen walmis kurba preilit aitama, millega aga wõin.“

Kalamees fergitas jumalaga jätmiseks kübarat ja sõudis minema. Andla waatas tale niikaua järele kuni lootsit lainte wahele silmist ära kadus.

„Kui mina ka nii waba ja õnnelik wõiksin olla!“ sõjistas ta siis, ja waatas mõttes kaugele mereseljale, kus

lained oma wahutawate harjadega kiitudes edasi õõtsu-
fiwad.

Mädalad kadusfiwad.

Kalamees sõudis igapäew Andla afna alt mööda, ja mitugi korda oli Andla mererannal, tema hurtsiku juures käinud ning tema tõhjeid wabaduse armastusest õhtawaid jutlustusi kuulalamud. Muidugi pidi ta lossist jalaja wäl-
jas käima, sest isa wiha oleks hirmus olnud, kui ta teada oleks saanud, et tema tütar ühe waeße kalamehega räägib ja nii tema rüütliaw koledasti ära teotab.

Andla tundis aga, et tema ilma Dskulit kuulmata ja nägemata enam kuidagi ei oleks elada osanud. Dskusi ju-
tustused tõiwad elu tema kirmale südamele, mida rüütlite hirmsjad hõiskelaulud ära oliwad hirmutanud.

Ühel suweõhtul, kui mustad pilwed mere poolt üles ajasfiwad ja tormist ööd ette kuulutasfiwad, tuli Andla jälle mererannalt Dskuli hurtsiku juurest koju. Oma tuppä as-
tudes ehmatas ta hirmsasti ära: isa istus tema toas — ta oli teda otfinud.

Hirmus naeratus mängis lossiherra näul, kui ta üt-
les: „Andla, sa saad weel täna rüütli Moskoli naiseks!“

Siis läks ta wälja ja keeras tua ukse lukku. Andla oli wangis, uimafelt langes ta istme peale.

Ra see wiimane wabadus wõeti temalt ära! Teda tehti wägijse wangiks, jelle hirmsa rüütli Moskoli naiseks, kes oma esimesest naisest sündinud pojale, kui see kune aastane olnud, tulijse rauaga oma nime oli otja ette põle-
tada lastanud, jellepärast, et keegi oli ütelnud: tema pojäl ei olewat rüütli nägu. Ja kes hunta paeltega kinni püüdis,

elufalt ära nülgis ning siis metsa tagasi kihutas — teiste huntidele sõna wiima, et nende nahad ka rüütel Moskoli omaks saavad, kui nad endid tema lossi ligidal näidata julgewad. Nii oli Andla Moskolit ennast pidudel kiitlema kuulnud.

Oh, ennemine tahtis ta surra, kui selle rüütli naiseks saada.

Ta ruttas akna juurde, mille taga torm hulgudes mürises, kiskus selle lahti ja hüüdis walufalt mustawa, mühisewa lainete mässu seffa: „Oh Dskul, Dskul, sina õpetasid mulle wabadust, mis inimese õnnelikuks teeb... sina lubasid mind aidata, kui ma hädas olen... oh peasta mind! Mind ootab muidu hirmus wangipõli, aga ma tahan waba olla... waba... oh Dskul!...“

Wäljas tõusew torm lõi akna paufudes kinni ja filmapilguks oli ainult lainete wihast lahkumist ja tormi mürinat kuulda, siis kuulis Andla hüüet, nagu kusegilt kaugeist:

„Andla, tee aken lahti!“

Wärin jooksis üle Andla keha. See oli ju Dskuli heal. Ruttu tõmbas ta akna lahti ja waatas wälja mässawasje pimedusesse.

„Andla,“ hüüdis Dskul jälle alt, „ma kuulsin su hüüet... ja oled wang... ma peastan sind ära. Wõta see see nõõr üles kinni!“

Ja lähemal filmapilgul lendas suur nõõrikera aknast tuppa, kus Andla ta wärisedes kinni sibus. Natukesse aja pärast ilmus Dskul pimedusest aknale ja hüppas tuppa.

„Kutta Andla — pane riidesse! Ma peastan sind nüüd — ehk ei ialgi,“ ütles Dskul lõõtsjudades.

„Dskul, kust ja teadsid mulle appi tulla?“ küsis Andla, ruttu mantlit ümber tõmmates.

„Ma nägin üht sinu isa teenert luurates sinu järele käima, kui sa mererannalt ära tulid. Ma aimasin sellest

paha, hüppasin lootitusse ja jõudsin parajasti siia, kui sa mind hüüdsid. Meri mäsjab küll hirmsasti, aga torm on alles algamas ja ma loodan, et peaseme."

"Dskul, sa ei tea veel, et isa mind rüütel Moskoli naisel tahab anda—täna veel."

Dskul ehmatas.

"Siis ruttame!" ütles ta tase, tõmbas Andla sülle ja kadus aknast välja pimedusesse.

Lootsif kõikus all müüri ääres hirmsasti, aga Dskul püüdis teda jalgadega osavasti kinni, ja mõne minuti pärast olivad nad lossist ju kaugel. Minult Andla toa aknast alla rippuv nõör oli pärast lossi elanikkudele tunnistajaks, kust kaudu Andla oli ära peasenud.

Palju nädalaid oli möödas.

Raua olivad Dskul ja Andla mööda wõeraid maid ja metsa ümber rännanud, kui nad wiimaks ühel selgel ilusal hommikul siia lagendiku piirile, filmaringil tumeda kriipsuna paistva metsa äärde jõudsid. Nende ees seisis määratu kõrblane lagendik. Veel sellest üle — ja nad oleksiwad oma eesmärgile, Dskuli endisesse elukohta jõudnud. Aga surmani wäsinult kukkus Andla metsa äärde maha; tema waewadega harjumata keha ei jõudnud enam.

"Dskul," sosistas ta, "mina ei pease... ma ei saa wabadust maitseada. Ma iänan sind, et sa mind niikaugale aitaisid... aga ma ei jõua enam. Anna mulle andeks, et sa minu pärast omaü rahuliseft elust ja waitseft kodust ilma jäid... Mina suren siia..."

Dskul lastis Andla juurde põlwili ja tema silmad särasiwad nagu tase tules, kui ta ütles: "Andla, mina

tahan sind siiski peasta! Mull ei ole sulle midagi andeks anda — ma ei ole midagi kaotanud... Kus sina oled, seal on minu kodu."

Nad waikisivad.

Mets nende ümber kohaš tumedalt oma taseft kurblikku laulu, nagu leinaks ta kadunud paradiiši taga, kus tema esiwanemad igawest jutwe maitsedeš rdešfalt oliwad kohanud.

Drnalt wöttis Dskul Andla kerge keha sülle ja töttaš üle lagendiku edaši. Ta pidi ruttama, sest Andla nägu kahwatas ikka walgemaks.

Päite wiiskas wiimaseid punaseid kiiri lagendikule, kui Dskul Andla nõrgaks jäänud keha siia künka otša männa alla maha pani. Siis waatas ta ümber. Lagendiku kärt ei paistnud kusgilt; ainult hommikupoolsel filmapiiril sinas mets, kust nad hommikul tulema oliwad hakkanud.

Walusa ohkega laškis Dskul Andla juurde põlwili. Andla tegi filmad lahti ja waatas drnalt tema otša.

"Dskul, meie ei pease wist siit enam," sošistas ta siis.

"Ma juren sinuga ühes," ütles Dskul tase, oma õõguwat nägu wastu Andla kahwatanud põške surudes.

Siis waikisivad mõlemad.

Päitese wiimased kiired kustusivad. Tuul mühises waljemini männa ladwas.

Dskul tötis pikkamööda pead ja waatas Andla näole, mille peal surma kahwatus lehwis.

"Andla, minu Andla!" sošistas ta wärišedes.

"Sumalaga, minu Dskul, Sumalaga!" liirufiwad Andla kahwatanud huuled, siis waikis ta — igawesti. —

Kesköö oli ju ammu möödas, kui Dskul wiimaks püsti tõusis. Tema nägu oli nagu kiwine, — tema filmad waatasiwad nagu kusgilt kaugelt...

Ruttu kaemas ta noa abil mäna alla haua, mäsfiis Andla keha mantli sisse ja laskis pikkamööda, örnalt haua põhja. Kui haud pealt tafafeks oli tehtud, tõstis Dskul filmad mäna kähara latwa peale ja rääkis: „Sina mühi-sew männapuu, ole minu asemel truuiks wahiks tema haul, kuni ma jälle siia tagasi tulen. Siis ei lähe ma enam iial siit ära, waid sinu kohisewal uinulaulul tahan ka mina siin tema kõrwal igawesti uinuda.“

Palju, palju kordasid on mänd sest saadik oma krooni uuendanud, palju tormisid kangelasena ära kannatanud, truuiSte oma wahi kohust täites, aga Dskul ei ole weel tulnud...“

Nende sõnadega lõpetas minu sõber oma jutustust, tõusis mäna juurelt üles ja rääkis siis weel tafa, nagu iseeneses:

„Ja Dskul ei tule enam iial siia tagasi. Täna hommikul pani ta omad filmad seal kangel filmipiiril olewa metsa ääres igawesti kinni. Ta oli tahtnud siia rännata, kuid ei jõudnud enam. Tema keha matsin ma sinnasamasse juure kuuse alla maha.“

Serjaja jäi wait.

VII.

Hinukene peasetee.

Röödgimeister oli juba jutustuse algusel weetõrre kaane peale magama jäänud. Poisid oliwad esiteks küll teraselt kuulatanud, kuid lõpeks kippus ka neilegi uni peale. Sea-larjane ringutas ennast nii, et küljed ragisesiwad ja ümi-fes: „Liiga lahja lugu oli.“

Minult Hilba oli kuni lõpuni põnewalt kuulatanud. Ja et see temale südamesse oli läinud, tunnistasiwad tema pifarais filmad.

Kui kõõgis jälle naer ja lobisemine lahti läks, nii et kõõgimeister kohkudes üles ärkas, pani Hilba ukse taha kinni ja läks üles oma kongi. Siin kustutas ta küünla ära ja jäi pimedas afna alla istuma. Mõttes lastis ta weel korra kerjaja jutustuse läbi minna ja lõpeks pidi ta tunnistama, et Andla ja tema enese wahel suur sarnadus oli; sest ka tema oli sunnitud sarnast elu elama, mida ta kõigest südamest wihkas; ka tema armastas wabadust, kuid pidi wang olema. Minult see oli wähe, et teda keegi peasta ei wõinud, ega püüdnudgi.

Ta lüfkas afna lahti, et tormawas õõ õhus oma kummawat pead jahutada; kuid filmapill tõmbas ta selle jälle kinni. Tema kõrwus kumises Dskuli hüüd — tee afen lahti, ma peastan sind ära — weel nii selgesti, et ta kohkus, nagu oleks keegi teda ennast hüüdnud.

„Aga miks siis ei wõi ka mina siit patukoopast ära põgeneda?“ käis korraga mõte läbi tema pea. „Kerjaja jutu järele ei ole ka talupojad kõik mitte inimesesööjad, ja kui ma kord juba siit wäljas olen, siis ei wõi ka keegi mind enam sundida ennast rüütlipreiliks nimetama. Minu nimeline rüütlipreili on kord surunud, siis jäägu ta ka surnuks. Ma wõtan enesele uue nime, lähen siit kaugele ja jaan wõi kalamehele naiseks.“

Wiimase mõtte juures kohkus Hilba ifegi ära. Kloostri seaduste järele oli see juba hirmus nuhtlusewääriline patt, niisugust asja mõtelda.

„Mis küll sünniks, kui emakene seda teaks, mis ma praegu mõtlesin?“ sojistas Hilba enese ette. „Õsitleks pandaks mind pimedasse keldrisse wee ja leiva peale ja kui mu näo karm seal ju hästi keldri hallitanud müüride keriwa on muutnud, siis wiiafse mind kirikusse häbipingile. Seal

loeb emakene ise mulle epistli ette, mille lõpul põrgutule leetide raginat selgesti kuulda võib. Siis mõetakse mu piht paljaks ja peksakse mind selle tarwis tehtud kolmeharulise piitsaga küll selja, küll rinna peale, et kuriwaim ühes piitsa worpideft tilkuwa werega minu seeft wälja lähaks; sest niisugused mõtted tulewat nunnele ainult siis, kui kuriwaim kuidagi wiisi tema sisse on saanud minna. Sellepärast wälja temaga! Aga et see kuriwaim wälja tulles mitte kohe jälle teiste nunnede sisse ei poeks, ega ka wäljale kloostri seakarja sisse, waid põrgusse ehk ka talupoegade seakarja sisse lähaks, sellepärast astuwad kõik nunned pühitsetud weega üle riputatud koori peale ja laulawad ühte püha laulu, mille juures nad iga salmi lõpul enesele kolm risti ette ja teist kolm taha lööwad. On emakene niiviisi kurjawaimu minu seeft wälja ajanud, siis pean ma tänutähaks weel kummuli maha heitma ja tema jalataldastid juudlema — ja siis mõin ma jälle ödede selka wastu mõtetud saada — süüta, püha ja — weriste piitsaworpidega kaetud, mis mõne küljes enam eln ajal ära ei parane, sest et emakene piitsa enne peksmist ühe iseäralise „taewalise“ rohuga ära niisutab.

Nii umbes oli üks wanem nunn Hildale õpetanud, ja Hilda tundis, et teda tingimata sarnane nuhtlus ootaks, kui emakene tema praeguseid mõtteid teaks.

Kui ta teaks?

„Kas ta siis jeda mitte teada ei saa?“ sosistas südame heal. „Homme on ju wiimane pihtimine, kus ja kõik mõtted pead südame pealt ära ütleva, ka selle, et ja kerjaja juttu kuulnud, ja nüüd ennemine patuse kalamehe naiseks, kui püha kloostri nunneks tahad olla. Sa selle järele tuleb kurjawaimu wäljaajamine tingimata.“

Huu!

Hilda tõusis lödisedes püsti.

Ta oli kurabile väikese sõrme otsa pihku annud, kui ta kuusatusese ei suutnud vastu panna ja kerjaja juttu kuulatama jäi, ning nüüd kiskus see teda tolli tollilt ikka enese ligemale.

„Aga kas siis ühtegi peafeteed enam ei leidu?“ hakkas Hilda jälle mõtlema. „Ma ütlen, et muul ühtegi patust mõtet südames ei ole ja asi on file. Emakene ei ole ju läbinägija.“

„Aga see oleks wale,“ sosistas südameheal.

„Wale! Emakene ise on ka wale. Terive see klooster on wale.“

„See ei tähenda aga jugugi, et ka sinu waletama pead.“

„Ma ei waleta ju! See ei ole tõesti mitte patune mõte, kui ma seda walekõlde pesa siin põlgan ja enneminde süüta kalamehe naine tahan olla.“

„Aga ometegi on see kloostri seaduste vastu. Jumalale pühitsetud nunnale on see mõte keelatud ja patune, mis kalamehe naisele õnnistuseks on.“

„Ma ei ole ju Jumalale pühitsetud nunn; ma ei ole oma wannet weel andnud.“

„Homme pead sa aga seda tegema!“

Hildale tuliwad pisarad silma. Ta wärises homse päewa peale mõteldes.

„Kas siis tõesti enam peasmist ei ole? Kas ma pean kõik, kõik ära pihtima ja siis hirmsa karistuse, millest ma waewalt eluga ja rikutud terwisega peasen, ära kandma ning lõpeks pean surmani siia müüride wahetele wangi jääma?“

„See on ju oma teha: Saad sa homme nunnaks — oled patune ja sind otatab karistus. Saad sa aga kalamehe naiseks — oled süüta ja...“

„Ja mis siis saab?“

Hilda jäi põnewalt jüdamme wastust wõtama, kuid tema mõttesilma ette ilmus selle küsimuse peale ainult suur, küürakas küsimismärk. Hilda jäi sügawasse mõttesse.

Tüki aja pärast jostistas õnnetu neiu: „Ma tahan siis ennemine kalamehe naiseks saada, kui...“

Ta ei lõpetanud ja seda polnud ka tarwisgi. Ta oli otjustanud põgeneda, ehk küll tulewik ainult küsimismärgina ta ees seisis. Tulewikuga lootis ta aga siiski walmis saawat, sest siiamaaale oli weel aega, ja aeg annab ikka head nõu. Palju pahem lugu' oli aga olewikuga. Ta tah-tis põgeneda aga seda ei teadnud ta sugugi, kuidas siit mitmekordsest kindlusest wälja saada. Põgenemise pidi ta aga täna korda saatma, sest homme oleks see ju hilja ol-nud. Pealegi oli tänane tormine öö põgenemiseks hästi mõnus ning päewa hakatuseni pidi ta tingimata niikau-gel olema, et tagaajajad enam kätte ei saaks.

Ruttu mõtles ta edasi tagasi, kuid põgenemine siit naine üsna wõimata olewat. Andla kombel ennaft aknaft alla lasta, oleks rumalus olnud, sest all ei oodanud teda mitte tugew kalamees, waid mõirgawad Peipsi lained. Suur üts oli aga hõsetel lufus. Jäi weel ainult üks tee; see oli: kõõgi kaudu wälja minna. Kui Hilda aga trepist alla ukse juurde läks, mis kõõki wiis, kuulis ta kõõgisi walju naeru ja kõõgimeistri põrisewat, raswast healt. Sealne seltskond oli weel koos ja need ehk oleksiwad kaht-laseks saanud, kui ta sealt kaudu ja pealegi weel nii paha ilmaga wälja jalutama oleks läinud.

Eiisgi—teist teed ei olnud.

Wäheese mõtlemise järele wõttis Hilda nõuks kõõgi kaudu wälja katjuda minna. Kui teda ehk kloostri õue peal tabati, siis wõis ta ju weel kergesti wabandust leida, oli ta aga ju kord wäljaspool müürisid, siis wõiswad nad wõi tuhat kord kahtlaseks saada, kahju see temale enam ei oleks teinud.

Ruttu pani Hilda eimast minnabe jalutamise riidesse ja võttis veel enne minema hakkamist oma magamise asemelt, peapadja alt väikese hõbedase kapsli ema pildiga, surus selle huulte vastu, peitis siis riina peale riiete alla ära ja hakkas tasakeste trepist alla minema.

Õigemalikul rahulist nagu tehes astus ta kõõki. Kõõgi feltskond jäi filmapilk wait ja waatas nagu häbenedes maha.

„Kas üks siit lahti on?“ küsis Hilda, „Ma tahan aeda jalutama minna.“

„Silmapilk!“ ütles üks poistest ja ruttas ise ukseel riivi eest ära tõmbama. Selle juures arvas Hilda tema näol nagu iseäralist naeratust märkama.

Ruttu astus ta välja, üks pandi tema järele jälle sinni.

„Ega nad ometegi minu nõust aru ole saanud,“ mõtles ta värisehes üle õue aeda sammudes ja poiji iseäralise naeratuse peale mõeldes. Imelik oli ka see, et teda nii aupakklikult välja lasti, nagu oleks see kõik nii olema pidanudgi.

Mias istus Hilda ühe pingi peale, kus vähe tunlewarjulisem koht oli ja jäi tükkiks ajaks sinna istuma, — esiteks sellepärast, et järele mõelda, mis nüüd ette võtta, sest suurem jagu raskusi oli veel alles ees: teda piiras ju veel kõrge müür ja alles selle taga võis ta ju vähe julgemalt hingata. Teiseks tahtis ta siin oodata, kas ehk teda tagaotsima ei hakata. Leiti teda siit — noh, see ei võinud suurem patt olla natukene jalutada; pealegi ei olnud ta ju veel päris-munn, kellele floostriseadus õigse jalutamise ära keelab.

Korraga kuulis Hilda kedagi aia tagant poolt tule-
wat. Warsti kuuldus ka surutud rääkimise heal.

Lõdisedes istus Hilda omal kohal.

„Kui ehk mind juba otsitakse,“ wiksas mõte tema
peast läbi.

Tulijaid oli heale järele kaks: üks meeste, teine nais-
terahwas. Mõlemad jäiwad otse Hilda ligidale põesa taha
seisma ja naisterahwa heal ütles.

„Kas tead, mull on täna sulle nudist ütelda: tänaseft
päewast saadid on see noor õppija-nunn, kes minu hoole
all oli, päris-nunnaks nimetatud. Sa nägid teda küll,
kui ma wahest teda siia aeda jalutama tõin?“

„Ja, on ilus laps tõesti,“ ütles mehe heal.

„Muidugi ilus!“ ütles naisterahwas, kellel selle kii-
tuse üle just heameel ei näidanud olemat. „Sa kas tead,
teda ei ole weel ükski mees puutnud, ehk ta küll ju
mitu aastat siin on.“

„Wõis ju ta näost armata,“ naeris mehe heal.

„Kuule siis nüüd!“ rääkis naisterahwas edasi. „Täna
andis emakene Klementine kõigile kloostri elanikkudele käsu,
et seda noort nunna igal ajal peab wälja lastama, s. o.
kui ta ise aga minna tahab; ja olgu see wõi süda õõsel.
Minult wäljapoolet ringmüüriid ei tohi ta minna.“

„No noh, mikspärast? Nunnasid ei lubata ju õõsel
wälja.“

„Oh sa rumal! Kas sa siis aru ei saa? Kui see
nunnakene praegu sulle siin wastu tuleks, mis sa siis
teeks?“

Mees naeris.

„Wõi siis sellepärast?“

„Muidugi! Kes teab, mis põhjusel emakene seda ta-
hab, aga see on kindel, et ta seda tüdrukut ei sallii. Kui

nüüd tüdrukust sarnast kurja ilmjaks tuleb, siis pannakse teda keldrisse mõneks ajaks istuma ja pattu kahetsema, ning see on kindel, et see õrnakene sealt enam eluga wälja ei tule. Ja see näib ka emakele soow olewadgi."

Mõlemad naerfiwad — ei tea mis üle.

"Aga kui see tüdruk ise nõusse ei heida?" kuulis Hilda mehe healt jälle küsiwat.

"Nõusse ei heida," naeris nunn, mis tarwis siis mehel kawalus on? Ja kui see ei aita, siis on ju weel jõud... hi hi hii, ära hulla!"

Viimased sõnad ütles naisterahwas wist küll sellepärast, et mees teda kaisutatada tahtis.

Selle järele walitses wähe aega waikus, siis kuulis Hilda nunnakele naerukihinat, kuna meesterahwas ütles:

"Lähme otsime mõne parema pingi; siin ei ole hea, — tuul käib peale."

Ja nad läksiwad.

Hilda loidises, kui palawikus. Nüüd alles mõistis ta, kui hirmsast hädaohust ta peaseb, kui tale põgenemine korda läheb. Kõikidel runnadel oliwad omad armukefed ja tema kaswataja nunn oli omaga praegu siin jutustanud. Muidugi saiwad nad öösetel siin aias koku ja et neid sellepärast mitte keldrisse wee ja leiwa peale ei pandud, wõis sellega seletada, et emakene oma kalliga sel ajal toas oli.

Ehk nüüd küll tagaajamist nii ruttu karta ei olnud, siisgi tundis Hilda weel juuremat tungi rutemine siit kaugele jõuda, kus nii jälelad inimesed elasiwad ja kõiki pühadusi teotasiwad.

Ruttu pidas ta aru, kuidas üle müüri saada. Selle juures tärkas tale meelbe, et see mees, kes tema kaswatajat saatis, mitte ingel ei wõinud olla, kes üle müüri

sisse lendas — nunnakese igavust lahutama. Ja kui ta inimene oli, siis pidi ta siia tulemiseks ometegi wärawat tarwitama. Ja et see wäraw mitte suur kloostriwäraw ei olnud, see oli Hildale kindel; selle awamine oleks suurt müdinat teinud, mis aga niisuguste asjade juures ometegi mitte soowitaw ei ole.

Hildale tuli forraga see wäikene wäraw meelde, mis Klementine aiast läbi ringmüüri wälja wiis, ja ta aimas kohe, et see ainukene koht oli, mille kaudu hulkujad rüütliid siia „paradiisi“ tuliwad — keelatud õuna hammuetama.

Ta tõusis tase üles ja läks wõimalikult ilma kahinata emakese aia poole. Ta pidi ettevaatlik olema, sest wõis ju wõimalik olla et „paarikesi“ siin rohkem oli. Õnnelikult jõudis ta wahelaiani, mis emakese aeda suurest aiaist lahutas. Kui rüütliid tõesti siit sisse tuliwad, siis pidi wahelai sees ka kufagil wäraw olema. Hilda läks tase mööda aia äärt edasi, ja leidis ka wärawa, mis pärani lahti oli.

Müüdi ei olnud enam takistust. Nuttu sammus ta walli wärawa juurde, mis walge müüri seest selgesti ära paistis. Wäraw ei olnud mitte riiwisgi, waid ainult kofku tõmmatud.

Paradiis oli ilma keerubita. Sarnast õnne ei olnud ka Eutseferilgi Ewa juurde minnes.

Pime, tormi käes rägisew mets wõttis Hildat wästu, kes oma esimesi wabaduse sammusid järwe poolt küljest oli alanud; taewas oli wähe walgjam.

Pime oli mets — weel pimedam oli aga Hilda tulewik. Kuid ka olewikuga ei olnud lugu parew; sest mets oli temale täiesti tundmata ja teda ei juhtinud pimedas mitte tulewamnas ega päewaajal pilwetükk. Ja kalda liiw

tema jalgade all ei olnud mitte taewast tulnud manna, nii et ta warsti kloostri lihapottide järele leinama wõis hakata.

Kuid, kellel eesmärtki ei ole, sellele on teejuht täiesti asjata, ja näljasele inimesele on wäga kahjulik lihapottide peale mõelda.

Hilda südamest käiswad mitmesugused, enne tundmatad tundmused läbi. Ta oli esimest korda omas elus waba, ja kui ju Lutsifer wabaduse pärast kõik taewa ilud suutis maha jätta, siis ei olnud see sugugi palju, kui Hilda jüda esimesel wabaduse tundel kõik hirmud tulewiku pärast ära unustas. Ta oli nõuks wõtnud kõikidest rüütliüksidest meelega eemale hoida ja talupoegade sekka minna. Kui aga talupojad tõesti inimese-sööjad oliwad, siis ei olnud see weel ometegi nii paha, kui kloostriis elada, kus ka tema hinge järele teelt niibati.

Ruttu seadis ta omad pikad nunne-riided kõrgemale, et need käimist ei takistaks ja sammus otse metsa sisse. Kalda liiwa mööda oleks huntide pärast küll julgem käia olnud, aga siis oleksiwad selged jäljed järele jäänud, ja seda rõõmu ei tahtnud Hilda oma tagaajajatele mitte teha.

Mõne filmapilgu pärast oli ta ju järwe kaldalt kadunud, kuna „metjawana“ imestusega pead raputas, selles õrnas tütarlapsees nii suurt julgust nähes.

VIII.

Naer ilma naljata.

Koidu eel jõudis Alfonso „targa“ juurest tagasi.

Torm oli ta kübara ära wiinud, — seda ei olnud ta tähelegi paninud, siis kustus ka tuli laternas ära ja

Alfons oli ainult käigu kiirust wäheadama pidanud. Kui ta losfi ette jõudis, pani ta tähele, et ta wälja minnes wärawa pärani lahti oli muustanud.

„Kui narr wõib inimene olla,“ urises ta mõrudalt ja pani wärawa hoolega lukku.

Korridoris jäi ta wõtmehoidja ukse taha kuulatades filmapilgu seisatama ja sammus siis oma tubadesse.

Wististi oli ta teada tahtnud, kas Bruttus omas toas on — ja wanamehe wali norstkamine ütles talle seda.

Wähe aja pärast tuli ta, põlew küünal käes, jälle wälja ja sammus pikkamööda üle korridori kohtusaali. Ta nägu oli nagu kiwistatud; filmade ümber piirasiwad tumedad rõngad.

Kõrwal olewast pidusaalist kostis korraga imeline kriisum heal, mis tühjade saalide seintel mitmekordselt vastu tajas.

Alfonsi näol ei liikunud ükski muskel, ainult näokarw tõmbas wähe kahwatumaks. Siis astus ta kindlal sammul pidusaali ja waatas siin küünla walgel ruttu tondilise heale sünnitaja järele ringi.

Korraga hakkas ta naerma.

See oli kohutaw naer, millel naljaga wähematgi ühist ei olnud, — naer, mis üdini põrutas ja nagu ainult Beltsebul naerda wõis, kui ta taewast alla sadas.

Uks, mis torni wiis ja millele Alfons enne „targa“ juurde minekut jalaga wihase hoobi andis, oli pärani lahti, nagu tahaks ta seda tafa teha, et ta pool aastasada finni pidi seisma. Eäbitõmbaw tuul liigutas fagedasti uft pikkamööda edasi tagasi ja selle roostetanud hinged sünnitasiwad selle tõttu tondilist kriiskamist.

Alfons naeris.

Miks see küll teda naerma ajas, jeda ust nüüd atvitud nähes mida ta oma eluaeg hoolega oli lufus lafknud feista?

Ta naeris edafi.

Tale oliwad wiirastused nüüd korraga felged: Uffe oli ta ise jalaga lahti pörutanud ja sellepäraft oligi fiit nüüd wabalt läbi lõmbaw tuul ära pihastanud torni afnad maha tõuganud.

Ta naeris.

Rõik wiirastused oliwad loomulifel põhjuftel fündinud. Kurat afub ainult narride peajauf, ja kes teda kardab, on narride narr.

Ta naeris ifka weel.

Kui kentsakas! Ka tema oli weel wähe aja eeft narride mõtteid peas kandnud.

Uga järsku jäi ta wait.

Mis see on? Waata, waata! Pimeda torni ufte atvafesse ilmub pika halli habemega wanamees ja jääb ufte peale feisma. Tal on waimuga, kooljaga palju farnaduft.

Alfonsi nägu muutus tuhakarwa halliks — filmadel oli kohutaw fuurus.

Waim ei liigutanud.

Hirmsa kiirufega tormawad mõtted Alfonsi peas: ta otfib ka sellele wiirastufele loomulifst põhjuft, kuid jeda ei leidu. Tema elutarkuf on teda jälle maha jätnud.

Waim waatas ifka weel liilumata pilgul tema peale; fiis — fiis korraga tuleb feletamata loolja fuuft tafane, wärifew heal — üks ainus wäike sõna:

„Wend!”

„Ilmafjuuta sõna — aga Alfons kaotas jeda kuuldes tafakaalu — wankuf — aga ei tuffunud. Teifel filma-

pilgul juba muutus ta nägu hirmsaks ja silmad keerlejad
wad kolevalt, kui ta kirjendas:

„Kurad ja põrgu ei hirmuta mind enam see on
hilja . . . hilja . . . Ma naeran teie hirmutust . . . olge kõik
äraneetud . . . Ma naeran . . . ma naeran . . .“

Ja hirmsa näeruga fargas ta ühe sammuga kohtusaali.

„Viiekümne aasta järele!“

Nii kajas weel nagu kurgilt kaugele waimu hüüd, siis
jõi kõik waitseks.

Torm wäljas tõusis aga kord korralt ikka kangemaks,
nagu oleks ta terwet lossi purustada tahtmud. Alende
wõlwid hundasiwad kolevalt — pidu-saalis olew torni
üks läks tormi tõmbel walju mürtjuga finni; mitmesaja
aastane tamm lossi õues murdus raskudes maha . . .
Siis hakkas torm wähe haawal rangema ja wähe aja
pärast oli kõik waitne.

Ka terve loss oli waitne ja pime, nagu määratu
hautamber.

Hõmmikupoolne taewaserw hakkas punetama. Kõle
sügise-öö kadus igaweste — öö, mille koleduš ometegi
kedagi naerma oli ajanud.

IX.

Üks ilus nõiä.

Guleni wõtmehoidja Bruttus oli paha und näinud:
Herra Alfons oli otse tema woodi ette astunud ja hirmsa
healega kirjendanud: „Äraneetud olge kõik! Ma naeran . . .
ma naeran!“

Selle juures oli ta sinaka furnu nääga ja koledate

filmadega wanamehe otša wahlides jelle kätt nii walufasti pigistanud, et see kohkudes üles ärkas.

„Tont wõtaks, misjused koledad unenäod mind wanainimest weel narrina tulewad,“ urises wanamees sülitades ja oma pigistatud kätt waadates, kas see ehk tõesti ära muljutud pole.

Päike oli juba üles tõusnud ja saatis oma kullaseid kiiri ka Bruttuse keldri-tuppa, nii, et see koleda unenäo warsti ära unustas ja ilusa ilma üle nii rõõmsaks sai, et laulda tahtis, — oskamise puudusel aga niijugust kõmijawat joru ajas, nagu oleks kusgil suurt, tühja waati weeretatud.

Et sulane Gimthalist weel tagasi ei olnud jõudnud, läks Bruttus ise talli, ratsa-ruunadele kaeru ette andma. Hobused hirnusiwad tasakesti, kui teda tulema kuulsiwad. Bruttus silmitses nende kaelasid paitades tallis ringi, kus suurem jagu latrid kõik tühjad oliwad ja mõtles seal juures haleda meelega endiste aegade peale, kus lossis üks pidu teise järele alati müramas oli ja rüütlite tulised täkid kõik latrid täitsiwad, nii et tihtigi ruumi puudus tuli.

Di, kuidas oli kõik ümbrus siis täis elu olnud: rüütlid kihutasiwad oma täkkude tublidust ja enese waprust, lossirõdu pealt waatawatele naisterahwastele näidates, tulijelt mööda järwe randa, et liiw tuiskas; lossi ümbruses kãras mets jahisarwe lututamisest ja koerte kilkamisest; järwe lainetel kiikuwatest helewalgete purjudega paatidest kõlas noorte preilide ja rüütlipeogade metsikult hõiskaw laul ja lustilised, täis nooruse wallatust hüüded, mis metsast mitmekordselt wastu kajas. Ka loss ise oli täis elurõõmsat liikumist ja kãra olnud: saalides müras tuhanderwiifiline tants, woolasiwad weinid ojadena;

teenrid jooksiwad karjadena pidusaali, kõõgi ja keldri wahet; igalpool hiilgasiwad rõemfad inimeste näod ja lobisesiwad naeratawad juud. Nii maitseti elu...

Uga nüüd —

Surnuaia farnane waikus walitses termes ümbruses, ja los's ise oli waike, tumedanäoline ning kole, nagu mõni määratu haua-kamber. Ja see kõik oli sest saadik nii, kui lustiline wanaherra mulda pug'es ja Alfons pärišherraks sai.

Bruttusele weeres tahtmata pišar üle põše halli habeme šisse, kõiki seda meelde tuletades. Need oliwad kõik ju tema noorepõlwe mälestused, mill ta ise siin weel kõõgimeister oli olnud ja kõiki seda rõemust elu ja liikumist piduliste kõhtude kaudu kaima aidanud panna. Wõib ju olla, et see kára ja müra kõik just mitte ilus ei olnud, kuid noorepõlwe mälestused — ka kõige suurematest rumalustest ja narrustest — on ju halpea wanakesele nii magusad ja õnnestawad, et ta ise neist alati otse waimustatud saab. Ja waimustus ei olegi ju muud midagi, kui üle õige piiri läinud tundmused — nonses.

Et mitmenädalase wihma ja tormide järele kord jälle nii ilus ilm oli tulnud, ja et herra Alfons tormiste wõde järele ikka kaua magas, siis arwas Bruttus nüüd paraja aja olewat, oma kalapüünušed korraks jälle järwe wäta, mida ta suwel ajawiiteks alati oli teinud. Štaastundliku pilguga waatas ta los'sidoue peal tormist maha murtud põlist tamme ja läks sõnudes: „see ei tähenda Alckerstemišide sugukonnale head,“ oma tuppä püünušeid tooma.

Šlm oli üliilus ja Peipši šinised lained kohašiwad oma harilise kurbtõšise rahuga. Bruttus läks aeglasel šammul püünušeid seljas kandis ranna poole ja rõemustas ennast lenade tumeroheliste männašalkade üle, järwe kalda

küingastel. Gemalt Peipsi turjalt paistis üks walge puri ja Bruttus jäi kätt päikese warjaks kulumude peale tõstes terafelt purju poole wahtima.

„Ohoo, noorherra ise!“ sõnas ta siis järsku, lootifus liginėjaid ära tundes. „Ega teistel kellegil farnast toredat paati ei ole.“

Ruttu wistas ta püümisel põesa äärde ja kürustas sammusid, et tulijatele rutemini wastu saada. Korraga aga põrkas ta nii järsku tagasi, et üle kiwi komistades maha kukkus. Silmapilk fargas ta midagi musta pomisesedes, maast jälle üles ja jäi siis kohkunud, lollil näol wahtima. Tema jalgade ees, ühe suure kiwi ääres lamas õrna, ilusa ja kahwatanud näoga naisterahwas finnisel silmil maas; tal oliwad pikad, mustad riided, nagu neid nunned kandiswad, seljas ja pealt nähes oli ta wististi furnid. Bruttus aga ei kartnud ilmas midagi muud rohkem, kui furnud inimest ja sellepärast püüdis ta maaslamajast eiuemini kaugemale taganeda, kui tale ligemale minna.

„No nüüd on farnik lahti,“ pomises ta ebanusliku hirmuga eemalt furnit silmitsedes. Täna näib õige õnnetu päew olema: esiteks näen ma koledat und, siis murrab õrjetu torm watta, auja tamme maha, ja nagu ei oleks sellest kõigest weel küllalt kurja tähendust, siis tuleb ka weel farnane Sumala ja inimeste petja siia — tohoo tondinägu! See on ju ammuigi teada, et finna majasfe õnnetus tuleb, on... Mis tont feda musta ronka ometegi siia surema tõi?... Et ta nõid on, see on selgem, kui Peipsi wesi, — muudu ei oleks ta ju nii äwaneetud ilus olema... kui ja prohwas niifugune! Aga... aga... tont weel fedaigi teab, kas ta ülepea ongi inimene — ehk on wanafarnik ise... noo siis...

Viimase mõtte juures lohtus wanamees nii hirmsasti ära, et suure ajuga järve poole punuma pani, nagu oleks wanafarmik tõesti kannul olnud.

„Uhtii, Bruttus, kuhu sina nii hirmsa rutuga tormad?“ hüüdis noorherra Walter, kes waheajal juba randa oli jõudnud ja sulaste saatel wanamehele vastu tuli.

„Andie andeks, herrad,“ kogeldas Bruttus, kentsakat nägu tehes, aga lossi ähwardab hirmus õnnetus: tamm murdus maha ja... ja see hirmus nõid seal kiwi ääres...“

„Mis, mis? Näägi selgemini, mis lossis on juhtunud?“ hüüdis Walter, lohkudes ja kiiret pilku lossi üle käia lastes, mis aga endist moodi seisis.

„Ei midagi, herrad, ei midagi!“ ruttas nüüd Bruttus waigistama, arusaades, et ta oma segaste sõnadega noorherra ära oli ehmatanud. „Lossis pole wiga midagi, ainult wana tamme on õõsine maru maha murdnud. Rahju, oli ilus puu...“

Walteri ehmatuse kadus ja tema mehisele, wäikeste, mustakate wurrudega ilustatud näole ajus ju naeratus.

„Ja full oli sellest puust nii rahju, et enam elada ei tahtnud ja nagu pöörane otse järve tahtsid jooksta?“ küsis ta naljatades Bruttuselt.

„Ei, herrad, aga seal kiwi ääres on üks... üks nõid ära kõrwanud... ja ma kardan surmuid...“

Sulased hakkasiwad mürinal wanamehe seletuse peale naerma. Bruttus hammustas oma mokka ja waatas pahaselt pool-wiltu naerjate peale. Walter aga hoidis naeru tagasi ja küsis wõimalikult tõsijelt:

„Üks nõid! Misugune ta wälja näeb, ja kust ja tead, et ta nõid on?“

„Tal on mustad nunneriided seljas ja... ja on nii ilusa, kahwatanud näoga nagu... nagu...“

„Nagu nõid!“ lõpetas Walter ja hakkas naerma.

„Jah, ja muibugi,“ jätkas Bruttus teiste naeru üle vihastades, „ja ma kardan, et... et ta ehk veel wana-pagan ise on...“

„Ja tuli sinu hinge järele!“ hüüdsiwad sulased, kõh-tusi naeru pärast kinni hoides.

Walter jäi aga järsku tõsiseks ja läks kiirel sammul Bruttusest näidatud kiwi poole. Sulased läksiwad temale järele, kuna Bruttus pahase näoga nende taga käis.

Kiwi juurde jõudes pühkis Walter käega korraks üle otsaesise ja jäi siis pool kohkunud, pool imestawal pil-gul maaslamawa, furnukahwatanud iluduse peale wah-tima.

„See on ju täiesti tema... tema...“ ümises ta wähe aja pärast tasa enese ette. Nuttu lastis ta siis furnukeha juurde põlwili, wõttis selle külma käe ja proowis were tufsumist.

„Ma ütlesin, et see roni siin nõid on,“ pomises Bruttus hirmu wärinal eemale taganedes. „Nüüd tõmbas ta weel furnust peast noorherra enese külge...“

„Ea elab!“ ütles Walter furnu juurest püsti tõus-tes, kuna tema näole iseäraline ärew puna tõusis.

„Elab! Siis olgu taewas ise meile armuline!“ ümi-ses Bruttus hirmuga.

Walter naeratas wanamche hirmu nähes.

„Mehed, wõtke see purjuriie ja kantke numm lossi,“ käs kis ta sulaseid.

„Aga herrad... mis? Te mõtlete siis jeda ronka lossi wiia?“ hüüdis Bruttus kohkudes. „Teie wiite siis ju ise enesele õnnetuse kaela.“

„Ah, jäta oma narr ebausf!“ ütles Walter, pahaselt käega lüües ja sammus meeste eel lossi poole.

„Ebauft!“ pomises Bruttus omale habemesse. „Olgu ta aga peale ebauft, aga wanarahwa tarkus ei waleta ilmašgi, jeda tean mina, kui wanamees, selgesti.“

Sa nukral näol lontis ta losši poole, umbusflifku pilku riide poole heites, millega sulased numma ländsiwad.

Raskest minestuses olew numm wiidi endistesse lossiproua tubadesse ja Walter kääkis Bruttust haige tarwis tubasid soojaks kütta. Üks sulane saadeti ratsahobusega „targa“ Hansu järele, kuma ta ka külast ühtlasi ühe nais-terahwa haigetalitajaks pidi tooma.

„Sa jeda köif ühe nõia pärast!...“ ümises Bruttus pead raputades. Aga otsustas ka ühtlasi wähemast ise ette- waatlik olla. Si vis pacerm, para bellum.

X.

Sõnapidaja mees.

„Kas wanaherra pole wael üles tõusnud?“ küsis Walter Bruttuselt, kes kaminasse tulb tegi.

„Ei, herrad,“ Ma käisin usse taga, aga toas kuul- dus köif wainne olema,“ wastas Bruttus.

Mõttes waatas Walter tüff aega läbi akna kaugele, finetawale Peipši pinnale, kus mõned kalameeste paadid mustade punktidenä dõtjusiwad; siis pööras ta pikkamisi ümber ja sammus kõrwale tuppa, kus minestanud numm woodi peal lames. Tasa wõttis ta rätiku numma näo pealt üles ja silmitses kaastundlikul pilgul tema kahwatand iludust.

„Waene Hilba!“ ümises ta wiimaks tafa enese ette. „Wõi siis nii pidi meie jällenägemine olema! Sumal teab, kuidas sa waene laps nende pühade nägudega kirabite käest ära peafesid, kes sind ilma ees furnuks — waletasivad. Nii tõesti, kui mina elan, ei pea nad aga sind enam oma küüntesse saama. Annaks aga taewas, et „tark“ oma rohtudega mitte liig hilja ei tuleks!“

Piffamööda lastis Walter rätiku tagasi ja sammus murelifel näol toast wälja. Ta wõttis wõtmekimbu ja ütles Bruttusele, kes eestois midagi fraamis, et ta temale koha järele tuleks, kui wanaherra magamast üles tõuseb.

Mõtetes sammus ta üle koridori wanasse kohtusaali ja nägi siin imestusega, et küinal laua peal põles.

„Waene isa, ta on nii segases mõttes olnud, et küinlasi kustutamata on unustanud,“ mõtles Walter ja kustutas tule ära. Siis istus ta laua äärde ja wõttis kirja, mida julane eila temale isa käest toonud, mantli taskust wälja, et seda weel furd üle lugeda.

Kiri käis nii:

„Armas poeg!“

Sina oled nüüd täieeliselt saanud ja ma teatan sulle, et sa sellest filmapilgust saadid, kui sa seda kirja loed, minu waranduse ja mõisate täieline peremees ja omanik oled. Mõisade sissetulekud olen ma alati hoolega üles tähendanud ja arwan, et ma kohust järeltulewa sugu wastu täitnud, ning sinule kindla tulewiku rajanud olen. Sina oled weel ainuke meesterahwas meie, furd nii kuulsast sugukonnast, ja et meie sugukond mitte ära ei lõpeks, ega wõerastega segatud ei saaks, sellepärast annan ma sulle kindla käsu, et sa oma abikaasat ühestgi muust

fugukonnast ei wali, kui ainult meie oma lähemate
fugulaste hulgast. Teed sa minu käsu wastu, siis saab
minu hirmus needmine sind tabama. Kui ja mind
enam siit ilmast ei leia, siis tea, et ma wabataht-
likult siit lahkunud olen. Aga et minu surnuteha siia
kelligile tüliks ei jääks, siis wiin ma oma surma-
korral selle iseenesega ühes hauda. Kuhu minu hing
saab, ei tea ütelda; sest ma pole sellepärast ühegi
usu Sumalat, ega ka kurabit palunud. Võib olla, et
ta ehk igawesti ilmaruumi lendama jääb. Ela õnne-
likult!

Sinu isa Alfons."

Pikkamööda laskis Walter kirja wajuda.

"Kui imelised mõtted," sõnas ta püsti tõustes. "Eu-
gukonna alalhoidmise pärast pean ma naise wõtma, keda ma
ma wast sugugi ei armasta... Kentsakas, orjameelne, ilma
wähemagi wabaduse lõhnata mõte, mida ma küll iialgi
täita ei wõi — tõesti mitte! Ta peab selle hullu käsu
tagasi wõtma — täna weel. Ja ka tema enesetapmise mõt-
ted katkun ma tal peast wälja ajada; kui muudu ei saa,
siis ähwardan ennast tema pärandusest lahti ütelda — siis
annab ta tõesti järele."

Neglasel sammul hakkas Walter saalis edasi tagasi
käima, kuna ta mõttes weel kirja siju edasi arutas. Wi-
imaks unustas ta kirja, kõige tema imeliste nõudmistega
ära ja tema waimu filma ette fertiifwad uued, ilusad tu-
lewiku pildid, mis aga ilka ja jälle ühe ja sellesama
punkti ümber keeru käiswad; ja see punkt oli — Hilda.
Pappsepõlwe sõprus ei läinud Walteril enam meelest. Kui
omal ajal kloostriist sõnum oli tulnud, et Hilda surnud

olla, oli Walter tõsiselt oma sõbrannat taga leinanud! Kuid aeg kõik asjad lõpetab, — ja ka Walter oli oma sõbranna ajajooksul peaaegu üsna ära unustanud. Tänapäevane kurb jäl- lenägemine tõi aga wana sõpruse jälle tagasi. mida Wal- ter tundis, et see mitte enam wana lapsepõlwe sõpruse järekkaja ei olnud — ei, see oli midagi magusamat, midagi õnnestawat, millele Walter esiotja nimegi ei osanud anda. Minult jeda tundis ta, et see uus tundmus ühtelugu teda seeftpidiselt üubritses ja koguni mõtteidgi niivõrt wan- gistas, et ta sellegi ära unustas, kui juure waranduse omanikuks ta alles täna oli saanud.

„Ja jeda õnne tahab isa oma rumala käjuga ära võtta, — tohoo!“ lõpetas Walter oma mõtete lendu walju hea- lega. Siis aga jäi ta järsku seisma, nagu oleks keegi te- male otja ette löönud. Smelik, ahastuse jarnane tundmus käis tema südamest enne läbi, kui peaaegu jeda weel ära seletada jõudis. Siis tõusis temale forraga küsimine pähe: miks oli isa temale kirja läbi niisugust käsku andnud? Jeda oleks ta ju suuisõnal palju paremine teha võinud. Ja miks awaldas ta oma mõtteid pärast surma elu kohta nii selgesti temale? Ring terve see toon, millega ta kir- jas rääkis, oli ju nii... nii, nagu kurjategija wiimaste mõtete laadi, kui ta ju võlla all on...

Dol

Wärin käis Walteril üle keha ja nagu pikselööb hüü- dis mõistus temale: „Sinu isa ei ole enam elawate hulgas!“

„Hirmus, et mulle jeda koha mõttesse ei tulnud,“ hüüdis Walter waljusti ja tormas lahwatanud näol koh- tusaalist wälja, isa tubade poole.

Mõlemad korridori poole käiwad ukseid, mis Alfonsi tubadesse wiiswad, oliwad lukus. Walter jooksis alla

Bruttuse juurde ja küsis ägedalt, kas wanaherra ikka veel magab?"

"Wist küll! Ma ei ole herrat tänna näinud," wastas Bruttus, imestusega ja kohtudes Walteri kahwatanud nagu nähes.

"Wõta ruttu wõtmed ja waatame järele kas teda ülepea toas ongi!"

See käst pani wanamehe kohtuma. Tale tuli korraga hommitune unenägu meelde ja ta käsi wärises nii, et wõtmeimp käes klirises.

Kui üks lahti tehtud, tormas Walter ees sisse. Kõik toad otsisivad nad läbi, kuid Alfonsi ei olnud kuzgil. Tema magamise ase oli puutumata, nii ei olnud ta siis tänna õõsel siin maganudgi. Ühe istme peal oli tema mantel, see oli läbi märg.

"Ta on wihmaga wäljas olnud," käis mõte filmapilt läbi Walteri pea. "See wõis aga hirmus wõitlemine elu ja surma wahel olla, mis teda niisuguse koleda ööga wäljas jalutama sundis."

Eiin tuli Walterile põlew küünal kohtusaalis meelde.

"Pähme suurde lossi! Seal on ta wiimati olnud," hüüdis ta kõlata healel ja ruttas ise eel sinna.

Bruttus läks wärinaga järele ja pomises enesele midagi habemesse, mis umbes oli: "Eks ma ütelnud, — see äranetud kloostri-hakk toob õnnetust."

Kohtusaalis waatas Walter korra ringi, kuid seal ei olnud kadumust midagi märki. Pidusaali astudes jäiwad mõlemad otsijad korraga kohtunult seisma, kui nad torni ust lahtiselt enese ees nägiwad. Bruttus löi tahtmatalt ristitefe ette.

„Mis see siis tähendab?“ pomises ta hirmuga, nagu wast hing küsib, kui ta taewa ukse asemel korraga põrgu wärawaid enese ees awatud näeb olema.

Walter aga aimas, mis see tähendab:

Alfonsi eluajal oli see üks kinni seisnud, ja et ta nüüd lahti oli, siis tähendas see lihtsalt — wanaherra surma.

„Eh! on seal wast tema furnukehagi leida,“ mõtles Walter wäsinult ja sammus torni uksest sisse.

Trepi peal, paksu tolmu korra sees oliwad jäljed, mis nagu näis, märgade jalgadega tehtud oliwad. Jälgede järele arwates oli keegi siit korra üles, ja siis jälle alla tulnud, wõi ka ümberpöördukt. Trepist üles torni jõudes kadusiwad jäljed ära, sest wihm, mis tormiga ühes afna aukudest sisse oli tulnud, oli terwe põranda üleni märjaks leotanud.

Hirmu ja imestusega waatasiwad Walter ja Bruttus wäljakukkunud afnaid, mida nad enne wäljast tähelegi ei olnud pannud.

„Wististi on torm wanad ärapehkinud afnad siit wälja kistunud,“ arwas Walter; selle juures tuli tale Dr. Faust meelde, keda kuradid omal ajal läbi laeaugu furnuks oliwad wenitanud, et hinge kätte saada.

„Kas ei olnud ka tema isal põrguwaimudega tegemist?“

Walter wärises selle mõtte juures, kuid wales ei wõinud ta seda süisgi ajada. Sel ajal usuti waimusid kole-dasti, ja Alfonsi tumedast olekust wõis kõik arwata.

„Aga need ei ole ju kellegi rüütlijaapa jäljed,“ ütles Bruttus, kui nad jälle tornist alla tuliwad ja trepi peal olewaid jälgi waatasiwad.

Ka Walter pidi tunnistama, et need wormita müta-

tab, millebega jäljed tehtud, ilmaagi ühe rüütli jaapad ei mõinud olla, kuid ta ei lausunud sõnagi, vaid pigistas ainult filmad kinni, nagu ei tahaks ta seda näha, mis tal praegu mõttes oli.

Tale tuli jälle wägise Faust meelde.

Nüüd otsiti sulaste abil terve lois ja tema ümbrus läbi, aga wanaherra furnukehagi ei olnud kuskilt leida.

„Eh! langes ta metsas huntide kätte,“ arwas Bruttus. Walter raputas pead.

Kirjas oli ju selgesti seisnud, et ta oma furnukeha enesega ühes hauda wiib.

Ta oli kindla waimuga mees, kes oma sõna pidas,“ mõtles Walter, kus juures ta wärinat tagasi ei suutnud hoida, sest tale tuliwad isa käss ja needmine meelde.

Mis siis, kui ta ka seda nii kindlasti peab?

„Walter mõtles aga: „nulla regula sine exceptione.“

XI.

Sõnumed kadunud omaksetest.

Darf Hans pidi kõige oma tarkuse kofku kraamima, et minestuses olewat Hildat üles äratada. Wiimaks ometegi hakkas ta liigutama ja löi filmad pikkamööda lahti.

Kõik selle aja, kui „tarf“ ülesäratamisega ametis oli, waatas Walter liikumata pilgul Hilda näole. Kui filmlaud pikkamööda endid awasiwad, tõmbas Walter sügawasti hinge ja fofistas enese ette:

„Taevale tänu, et ta teidagi mulle jättis!”

Silda tõusis asemelt järsku istukile, vaatas segasel pilgul esitaks Walteri, siis „targa” ja viimaks talunaise otsa, keda temale talitajaks toodud, siis jäi ta nagu mõttes filmapilguks kuhugi kaugemale tühja õhu sisse wahtima.

„Karu, karu, appi!” kirjendas ta korraga kõigest jõust ja langes siis elutalt asemele tagasi.

Talunaine ehmatas ära. Ka Walter kahvatas; sest walgufiirusel oli mõte tema läbi pea lennanud, et see wististi wiimane surmahüüd oli olnud.

Silda lamas liikumata, kahwatanud näol asemel. „Tark” katsus ja kuulas teda hoolega läbi ja ütles siis rahulisel toonil:

„Uus, kange minestus. Selle järele tuleb preilile palawik.”

Walter hingas kergemalt.

Haige hakkas sonima ja see kestis läbi terve öö; alles hommiku eel uinus ta magama. Tema segastest kõnedest wõis niipalju aru saada, et ta metsas karu eest oli põgenenud. Aga ka omaft kloostrielust rääkis ta palju, mida kuuldes Walter, kes terve öö tema juures istus, sagedasti wihafelt käed rusikasfe pigistas.

Kui Silda juba magama oli jäänud, läks ka Walter oma tuppa, et natukene puhata, kus ta warsti nohisedes magama jäi, ja ainult wana Hans jäi haige juurde walwama. Tema näolt paistis išeäraline ärewus ja mõttes waatas ta läbi akna kaugemale, Peipsi kohisevale pinnale.

Päike oli ju noores lõunas, kui Silda liigutama hakkas, sügawasti hinge tõmbas ja siis filmad lahti tegi. Ta pilk oli jälle selge ja õrn terwisepuna ilmus põskedele.

Wähe aega wahtis ta liikumata pilgul laste, nagu oma seisukohta meelde tuletades, siis tõusis ta järsku istukile ja waatas inestawal pilgul toas ringi.

„Kus ma olen?“ küsis ta Hansu nähes, kes ruttu tema juurde astus.

„Heade inimeste hoiu all, Guleni lossis“ wastas Hans ja lisas kohe juurde. „Sind, waene laps, leiti siit lähedalt järwe kaldalt minestukses.“

„Ah!“ tegi Hilda ja jäi mõttesse.

„Jaa... mulle tuleb meelde,“ sõnas ta siis pikkamööda, „mind ajas karu metsas taga ja ma jooksin umbes sinna külge, kus järwe kohinat arwasin kuulma... jaa... ja see oli üks hirmus tormine öö...“

„See oli wististi seesama karu, kes täna hommiku minu paeltesse oli jäänud,“ mõtles Hans, kuid ei ütelnud seda wälja. Ta teadis, et Hilda tingimata kadunud oleks olnud, tui tema paelad karu mitte kinni pidanud poleks.

„Kas ma kawa haige olin?“ küsis Hilda wiimaks.

„Ei, laps, kõigest üheainsama öö,“ wastas Hans.

„Sull oli palawik—kange ehmatuse tagajärg“

„Mis selle lossiherra nimi on?“ küsis Hilda wähe aja pärast.

„See on Ackersteinide sugukonna loss.“

Hilda tegi järsku liigutuse, nagu tahaks ta püsti tõusta, tema põsele ilmus filmapiltne kerge puna. Ta mälestas oma lapsepõlwe sõpra, rüütel Walter von Ackersteini.

„Kas see hea, wõi paha oli, et ma siia juhtusin?“ mõtles ta rahutumalt. „Mis siis, kui nemad ka mind suruks arwasiwad ja nüüd mind elusalt nähes mõneks nõiaks peawad? Ja see poleks sugugi ime, kui nad seda teeks. Do... aga siisgi... Walterist ei tahaks ma seda näkuda.“

Tema oli enne alati ikka mõistlikum teistest. Ta ehk kaitseb mind...“

Hilda mõtles ja wärises südames oma tulewiku eest.

Hans oli kõige aja waitfelt seisnud, kuid tema näol lehwis rahutu jume. Wiimaks näis ta nagu mingisugusele otsusele tulema ja paluwalt Hilda otja waadates küsis ta tasa, nagu kardaks, et keegi seda kuuleb:

„Hea laps! Kas sa ei pane seda mitte pahaks, kui mina, wana rumal metskaru, sinult üht asja küsin? Ma ei tee seda mitte uudishimu pärast!“

„Ei, miikspärast? Küsi aga!“ ütles Hilda omaft mõtetest ärgates.

„Kas sa mõiksid mulle ütelda, kes see Dskul on, keda ja palawiku sonimisel rääkides paar korda nimetajid? Sa rääkijid ühest rüütli-preilist Andlast ja nimetajid siis ka Dskuli.“

Hilda waatas imestawa pilguga „targa“ lahke fortfulise näo peale, kust temale murelik pilk wastu waatas.

„Ah—see,“ lausus ta siis meele tuletades, „sellest rääkis kloostriis üks kerjaja, kes seal öömajal oli. Temale oli seda üks teine kerjaja, wõi rändaw wiulimängija jutustanud.“

Sa Hilda seletas mõne sõnaga lühidalt kloostriis olnud kerjaja jutustust.

Kui ta lõpetas, weeresiwad üle „targa“ fortfulise palge kaks pisarat.

„Wanake, kas see lugu sinusse puutub?“ küsis Hilda kaastundliku imestusega.

„Jah, laps! Dskul oli minu poeg.“

„Sinu poeg!“ kordas Hilda mõtetes, ja wanakese walu nähes tuliwad ta temale pisarad silma.

"Dütrekene, kas ja ehk kuulsid selle kerjaja nime, kes seda lugu rääkis?" küsis Hans tüki aja pärast.

"Ja, ma tean! Ta käis tihti kloostriis öömajal ja seal kutsusiwad kõik teda onu Jakobiks. Selle wiikumängija nimi, kes loo temale jutustanud, ütles ta aga Manueli olewat."

"Manuel, Manuel," ümises Hans iseenele ärewalt, oo... see oli wist seesama kerjaja, kes minewal ööl nii ruttu minu juurest lahkus. Oh, kui ma aimanud oleks, et tema minu pojast midagi teab...

Ja wanakesel weeres jälle pisar pikkamööda üle palge.

"Mga kuidas see tuli, et sa omast perekonnast nii lahus elastid?" küsis Hilda wähe aja pärast.

"Mind lahutati wägiwallaga omaksetest ära, ütles wanake walusalt.

"Wägiwallaga! Kui hirmus!"

"Jah, laps, see oli hirmus — nii hirmus, et mull praegugi kõik weel selgesti meeles on, ehk sellest ajast küll rohkem kui kolmkümmend suwet möödas on. Mina elasin sel ajal oma ainsa poja Dskuliga ühes järwe äärses külas, mis selle kerjajast nimetatud legendiku ligidal asus. Ma olin kalamees ja Dskul oli sel korral alles künne-aastane ilus, tugew poisikene. Ühel ööl läks sealt külast suur jalk sõjamehi läbi; nad wõtsiwad mind ja weel mitu teist paremat kalameest wangi, riisusiwad küla paljaks ja läksiwad naiste nutu üle hirwitades minema, meid seotult kaasa wiies. Kaugel wõersil müüsiwad nad meid orjades kust ma wiie aastase waewarikka elu järele põgenema sain ja kodukülasse tagasi rändasin. Minu omaksed aga oliswad külast kadunud ja mulle ei teatud nendest muud ütelda, kui et nad warsti peale minu äwaröwimise sõi

külast ära oliwad läinud, — kuhu, seda ei teadnud keegi. Terwe suwe rändasin ja otsisin ma nüüd igalt poolt taga, aga ilm on suur — ma ei leidnud neist jälgegi. Ja nüüd, kolmekümmne aasta pärast, saan ma neist sõnumed. Nad on surnud... ja mina elan weelgi...“

Wanake jäi järsku wait ja peitis näo kätesses.

Tükk aega walitses toas waikus.

Eiis tõusis Hans püsti, wöttis Hilda wäikese walge kääe oma suure, krobekaske pihku ja ütles: „Tänan sind, hea laps! Sina töid minu omakste saatusest mulle sõnumeid, — kaitsegu sind selle eest kõik pühad! Mina pean nüüd minema, siin on mu töö tehtud. Täewas olgu sinuga, laps!“

Ta pigistas tänulikult Hilda kätt ja läks aeglasel sammul minema.

Kaastundlikul pilgul waatas Hilda temale järele, kuni ta ukse taha ära kadus, siis lastis ta ennast jälle asemele.

„Kui hea südamega wanake,“ mõtles Hilda, „Mitte kordagi ei wandunud ta neid, kes tema terwe elu ära rikkusiwad. Ja ometegi on ta ise üks alatut sugu inimene, — üks talumees, keda mõisnikkud ja rüütliid inimesesõbajaks nimetawad. Do, kui hirmus ülekohus! Minu arwates asuwad tõsised inimesesõbjad ainult floostrites ja lossides, — need head inimesed küladest ei tee aga kellegile kurja.“

Hilda mõtles weel kaua oma minewiku ja tulewiku peale. Minewik oli möödas, kuid tulewik tegi südame rahutuks.

„Mis toob see mulle, et ma jälle aadeli seisuse juurde sattusin? Kas head — wõi pean teistkorda põgenema?“ sõjistas ta enese ette.

XII.

Kurjawaimu wäljaajajad.

Pool tundi peale Hilda floostrist arapõgenemist, kulus floostri eestseisjanna Klementine ühe wanema nunne ja käskis teda Hildat enese juurde saata. Kui nunn kõogist läbi Hilda kongi poole läks, ütles kõogimeistes, et see noor nunnekene juba hulga aja eest wälja läinud ja weelgi tagasi ei ole tulnud.

Nunn naeratas pilusilmil. Ka kõogimeister tõmbas kulmuksid ja poisid pistiwad pead kokku ning kihistasiwad salaja naerda.

„Kas tead wennas, mis nüüd tuleb?“ küsis teine kokapoiss, seakarjatsle küünarnukiga küljekontidesse lüües, kui nunn ära oli läinud.

„Ei tea!“

„Kui rumal ja oled!“

„Mina? Egas sinagi targem ole.“

„Loll! Nüüd tuleb kurjawaimu wäljaajamine ja sina wennas hoia, et see kuriwaim sinu jägadesse ei poe.“

„Ohoo, kuidas seda siis hoidma peab? Seleta ära, kui sa tark oled,“ hüüdis seakarjane.

„Sa hoia oma juu pärami, siis lähed kuriwaim sealt sisse ja ei pane sugu tähelegi,“ hirmitas kokapoiss.

„Pea juu! Sa ise oledgi sige,“ kispendas seakarjane wihafelt püsti karates.

„Waata, waata, tal ongi juba kuriwaim sees,“ hüüdis hanikarjane. „Tarkis emakese käest järele küsida, kuidas seda wälja tuleb ajada...“

„Dota ja pikkael, küll ma sind õpetan wälja ajama,

lifendas seakarjane tuliwjhaselt ja kargas kahe kãega anikarjatse pãhe finni.

Tõli oli alganud, kuid kõõgimeister lõi omalt poolt ka paar wopju tõi hulka ja filmapilk oli rahu jälle majas. Alles tõi aja pärast finnitasi anikarjane kokapoisile, et tema nüüd küllalt oskawat kurjawaimusid wälja ajada; aga seakarjane näitas sõbralijel nõul teistele neid juuksesalku, mis anikarjatse peast tema pihku oliwad jäänud.

See oli muidugi tõendus, et homme karjamaal kurjawaimu päris wäljaajamine algab.

Selsamal ajal walmistas ka emakene Klementine ennaft kurjawaimu wäljaajamise wastu. Kuna kloostriõed Hildat aiaft kohe „wãrste teo“ pealt püüdsiwad tabada, õtis Klementine kolmeharulise piitja wälja ja proowis selle lõõgi mõju wastu wana sohwapatja, mille naft iga hoobi jãrele lõhkes. Piits oli mõnus, lõõja weel mõnusam, ja emakene wõttis nõuks jeda mõnusat riista juba tãna kohe pruukida. See kãis küll kloostriõeduste wastu, mis süüdlasft alles paarinãdalase wangistamise jãrele selle riistaga arstida lubas, kuid Adamasft, kuni meie pãewani, ei ole keegi õedust pidanud, ja Soltawski kloostri eestfeisjanna ei tahtnud esimene narr olla, kes õeduse jãrele talitab.

Tõli aja pärast astus üks munn sõse ja teadustas kokunud nõul, et Hildat ei aias, ega ka kusgil mujal leida ei olewat.

„Mis? Kas te lõid kokad läbi õtisite?“ hüüdis Klementine kahwatades.

„Kõif!“ finnitasi munn.

Muidugi jãttis ta aga õtlemata, et mõned õed wãikese wãrawa õhtul lahti uuustanud; sest ettewaatus ei ole ilma õgi kahjulif.

„Paniperda, ta on ära põgenenud,“ hüüdis Klementine hirmsa ehmatusega.

„Nii see wist küll on.“

„Aga see on wõimata!“ Üle nende müüride ei pease inimene kuidagi wälja, olgu siis wähest, kui Beltsebul temale abiks on.“

„Wististi aitas teda Sumal, ja ta läks Gnoki teed.“
Emakese pühalt näolt paistis päris patuse inimese wiha, kui ta wahutamal suul hüüdis:

„Aga ma pean teda kätte saama, ja kui ta ka Eliase wantris ära oleks sõitnud.“

Nunn kadus toast.

Ta tundis emakese wiha ja soovis salaja südames, et põgeneja kadumiks jääksgi. Sest kui teda kätte saadakse, tuleb awalikuks, et wäikene wäraw lahti oli, ja mis siis järgneks, sellel ei oleks lõbuga enam vähematgi sarnadust.

Klementine wiha ei olnud ka ilma asjata. Dulewikus nägi ta muusti piksepilwesiid hõljuwat, ja kui need pea kohta jõuawad, lööb wälk tingimata sisse, ning otse tema, Klementine, pihta. Sest tüdruk läheb nüüd joonelt oma eestkostja juurde, ja ütleb: „täna sind kasuisa, et ja seni-ajani minu warandust nii hoolega oled pruukinud, nagu oleks see su oma olnud, ja ära pane pahaks, et ma seda nüüd ise tegema hakkan.“

Ta siis tuleb, mis tulema peab: Et paljud rüütlike perekonnad tüdrukut tuunewad, siis ei tee emakese poolt antud surmatunnistus asja paremaks, waid weel delamaks: hakatakse järele nõudma, mikspärast kloostri eestseisjanna elawat inimest nii kindlasti surmiks on arwanud, et seda paberi peal tõendab, ja wabanduseks ei ole põhjust kusegilt saada, kui just tõtt ei taha ütelda. Tüdruku eestkostja teeb enesele muidugi kõige süütama näo ette ja Klemen-

tine mõib kõik pühad tunnistajaks tuua, et ta tüdruku eestkostja nõul seda teinud, kuid teda ei usu keegi.

Kõige selle peale mõtles Klementine ja käis nagu äritatud tiiger omas puuris edasi tagasi. Särsku aga jäi ta seisma ja haaras sõrmedega oma pika, õhukesse nina otlast kinni; see oli selge tunnistus, et tale midagi mõnisat meelde oli tärnanud. Tema vihast punetaw nägu hakkas pikkamööda lahlemaks minema ja ta naeratas koguni See oli naeratus, nagu wast hukkamõistetud hing naeratab, kui ta põrguväravat eest kinni leiab olevat ja tema nêr lootus tärkab selle tõttu põrgust ehk peaseba.

„Alsi ei olegi ju weel nii hull, kui ma esiteks arvasin,“ ümises Klementine wiimaks enese ette. „Kõige pealt tarwis aga nüüd tüdruku eestkostjale ette teada anda, et „surnu üles on tõusnud“ ja mis siis selle järele tuleb, on lühidalt nii: kui tüdruk eestkostja juurde läheb ja ennast Friedrich von Horni tütreks ja warapärjaks nimetab, paneb eestkostja teda niisugusesse kambriisse kinni, mille lõhn tale juba meelde tuletab, et ta surnud peab olema. Vähemal ööl toimetatakse ärapõgenenud nunn kloostriisse tagasi, ja et ta siin enam nii kaua ei ela, kuni jälle paras aeg tuleks põgeneda, see on muidugi kindel.“

Ja Klementine õerus selle mõtte juures rõemuga käsa.

Pool tundi hiljem kihutas üks kessmise kaswuga, ilma habemeta noor rüütel kiire ratsahobuse seljas kloostri wärawatest wälja, ning kadus metsapimedusesse ära.

„Kui see mitte emakene ise rüütli riides ei olnud, siis ei ole ma teda küll ialgi tunnud, pomises wärawa waht wärawaid kinni pannes.“

Ja ta ei ekhinud.

Klementine läks Gilda eestkostja Wilip von Bildeni juurde, ja et Zumala pühitsetud nunn hobuse seljas sõita

ei tehi, siis oli ta ennast rüütliks moonutanud. Sellega ei läinud tal korda küll muud petta, kui oma all olewat ratsahobust, kes tema juurt, lehmivat rüütli-kübarat nähes teda tõsiselt rüütliks pidas ja kui nool minema kihutas, nii et walerüütel suure wacwaga ennast sadulas jõudis hoida.

XIII.

Uppujad ölekõrre küljes.

Kestöö oli ju käes, kui Horni lossi wärawate pihta keegi tugewasti koputas. Kui wäraw lahti tehtud, ratsutas sealt üks noor rüütel lossi õue, andis hobuse koha tallipoiji hooleks ja sammus ise kähku trepist üles lossi-herra juurde. Herra Bilden waatas wihaselt imestusega filmapilgu häbemata julge sissetungija peale, siis aga hüüdis ta naerma hakates ja rüütlike kätt andes: „Sina Klementine! Kuidas see ometegi tuleb, et sina siia tuled?“

Klementine naeris, ja jelles naerus oli midagi farnast kõla, mis küüjat kohluma pani.

„Herra rüütel Wilip von Bilden,“ hakkas Klementine rääkima. „kui ja mitte ka nii tark ei ole, nagu sa rikas oled, siis saad sa paari päewa pärast waesem olema, kui Laatsarus rikkamehe wärawas.“

„Mina — waene — miispärast?“ küüdis Wilip kohkudes.

„Sellepärast, et „jurnu“ enne wiimastpäewa üles on tõusnud.“

„Mis? Ma ei saa aru! On see wõimalik?“

„See on sündinud lugu kõige lähemast minevikust.“

„Wilip pigistas käed rusikasle.“

„On see tõsi?“ küsis ta, juba äsja aimades, tumedalt.

„Tõesti tõsi! Täna enne keikööd on ta ära põgenenud.“

„Kuidas võis ta ometegi floostri müüridest üle saada? See on temasugusel võimata!“

„Seda teab ainult Beltsebub, kes teda aitas,“

„Wilipi otaesise sooned paisusiwad siniseks ja Klementine olast kinni hakates kisenbas ta hirmsalt:“

„Mis, mis? Kurat ja põrgu, terve floostri täis hoorasid ei jõudnud siis oma palwetega niigi palju teha, et saatan selle neetud tüdrukuga ligi ei oleks peasnud... Põrgu päralt, ma tahaksin teada, mistarwis teie ülepea siis seal kindluses elate?... Kas palute niikaua Sumalat, kuni furat teid kõiki ükshaawal põrgusse tassib?... eh, saatanad!“

„Ära teota floostrit, Wilip,“ püüdis Klementine rüütlit waigistada. „Meie ei ole ju selles sugugi süüdlased, et see häbemata tüdruk meid pettis ja terve kolm aastat farnast püha nagu kandis, nagu armastaks ta floostrit üle kõige. Eile õhtul jätsin ma teda esimest korda ükfinda tema kongi — ja tüki aja pärast oli ta kadunud. Dtsimijest ei tulnud ka midagi wälja.“

„Muidugi oliwad siis wärawad ilma wahita, wõi wahid purujoobnud,“ sõnas Wilip wihase pilkamisega.

„Ekstid! Hoolsamine ei saa ka paradiiži wärawaid keerubite poolt wahitud.“

„Hm, see on siis arusaamata! Üle müüride ei suutnud see tiiwuta ingel ometegi lennata.“

„See oli tal võimata! Mõned õdedest oliwad terve õhtu aias jalutanud ja need oleksiwad ometegi tema üle müüri minemist näinud.“

Wilip hakkas korruga pillkavalt naerma.

„Klementine, kui sa tahad, ma näitan sulle, et ma sinust targem olen ja tean, kuidas see linnuke ära põgenes,“ rääkis ta hirmitatult. „Sed jalutasivad öösel ajas, see tähendab, et neil ka „wennad“ kaajas oliwad, ja usu, niisugused paaritajad on halwad wahimehed. Seda teadis wististe ka põgeneja, ja muidugi teadis ta siis ka seda, et seal wärawas keerubit ei wõinud olla, kust kawat rüüt-lite näol kloostri-õdesid eksitama tuli, ning ta jalutas ilma takistamata ja Beltsebuli abita — otsekohe wärawast wälja.“

Klementine nägu muutus seda seletust kuuldes häbi ja wiha pärast punaseks. Rüütel rääkis wististe õigust, ehk ta küll kloostri-õdesid hirmsasti teutas.

Tükk aega wahitiwad mõlema waikides pörandale.

„Noh, kas paneme nüüd enesele nõõrid ise kaela, wõi ootame, kuni teised seda teewad?“ küsis Wilip wiimaks wi-hase pillkamisega. „Gmba kumba, nõõri tuleb nüüd ikka muusutada.“

Klementine toibus wihaft ja tuletas meele, miks ta siia tulnud.

„Hädaoht pole weel nii suur,“ lausus ta järelmõtle-walt, „ma tean weel peaseteed.“

„No noh, rägi aga wälja!“

Ja Klementine laskis ennast armastusega, mida] kaks kurvistiku äärele sattunud inimest üksteise wastu tunnawad, rüütli rinnale ja sofiistas temale oma plaani kõrwa sisse.

„Ei, see ei lähe. Waras ma olen, aga mõrtsuka au-nime ma ei himusta,“ ütles Wilip, kui Klementine lõpe-tanud oli.

„Mõrtsukatš ei pruugi meil ju saada,“ lausus see, filmi pilul hoides. „Kui tüdruk siia tuleb, paned sa teda

kindlasse tohita wangi; seal on ta niikaua, kuni sul temast himu ära läheb, siis saadab teda, kui ärapõgenenud nunna klooftrisse tagasi, kus tale efsinud nunna trahw saab määlatud, — ainult selle wahega, et ma teda kahe nädala asemel neli nädalat keldris lasen hallitada ja siis piitsuga niikaua peksta, kuni tal mitte ainult kuruwaim, waid ka hing ihust lahhtub."

"Ja sa ei saaks sugugi kadedaks, kui püha Peetrus teda sellegipärast taewa uksest sisse laseb?" küsis Wilip rõemsa hirmutamisega.

"Ei sugugi!" ütles Klementine lõbusalt.

Ta mõlemad jammusiwad naerdes Wilipi tubade poole. Slekõrs oli leitud, millega uppunud rannale tahtsiwad sõuda.

Kolm päewa läks neil kiresti, täis magusat töbu, mööda. Lõssi teati: rüütel on rüülli juures wõderaks.

Eiis aga hakkasiwad mõlemad rahutuks saama, sest põgenenud nunna ei ilmunud ikka weel Horni lõssi.

"Kui ta ehk aru on saanud, et meie mõlemad ühe nooda otfas oleme tõmbanud," arwas wiimaks Klementine, „ja sellegipärast ei tulegi enne, kui enesele abimehed on leidnud, Ta on ju neetud ilus ja iga rüütel on walmis tema asja ajama."

"Ma ei usu seda; minust ei aima ta paha," ütles Wilip pead raputades. „Wististe on lugu aga lihtsalt nii, et ta metsas mõne „mõmiseja“ küüsi langes ja see pani muidugi teda kõige tema iluduse peale waatamata nahka."

"Kui see nõnda oleks!" õhtas Klementine halenaljatat nägu tehes. „Ma lasaksin siis igapäew klooftris tema õnnetuma hinge eest palwet teha."

Mõlemad naerfiwad.

Oleks nende all muutus korraga kindlasti maaks.

Teisel hommikul aga ratsutas noor rüütel Horni lo-
sist minema, sest jalgealne naine ju kindel olewat. Metsa
warju jõudes laskis ta hobuse sammu minna ja jäi mõt-
tesse.

Ta pidas iseenes aru, kuidas minnesid nende hooletu,
wärawa lahti unustamise eest, kui see tõsi on, trahwida.
Muidugi pidi trahw kerge ja filmakirjaline olema, sest
muidu oleksiwad nunnad wihastanud ja emakele enese „lõ-
busjad tunnid“ awalikuks teinud.

Korraga kargas hobune norstades kõrwale, nii, et
walerüütel tema seljast peaaegu põesasse oleks lendanud.
Kohkunult ringi waadates, hakkas Klementine juba lähe-
mal filmapilgul naerma: Pösa küljes rippus üks rüütli-
kübar, see oligi hobuse ehmatuse põhjus.

Ratsapiitsa otsaga, ulatas Klementine kübara enese
kätte ja waatles teda ümberringi läbi. Kübara ääre peal
seisis nimi „Ackerstein.“

„Bühad ja patused, see on ju Guleni lossiherra kü-
bar,“ hüüdis Klementine imestusega. „Kust pagari see
ometegi siia metsa saanud? Aga... pea, pea... noh... mulle
tuleb ju õige kena leidus... oot... oot!“

Klementine jäi wäheks ajaks naeruse näoga mõt-
lema.

„Oh, eh, hee!“ hakkas ta siis waljusti naerma, „asi
on ju selgem kui selge: noor rüütel Ackerstein olla ju
Horni preili lapsesõlwe sõber olund... haa... see seletab
kõik: Rüütel aitas tüdrukku üle müüride kuidagi wälja ja
nii oleme meie, tema walwajad, üsna süüta, kui kalad
Peipsis. Oh hee! Siit on nad kahekesi muidugi läbi läi-
nud ja et sel korral tormine õõ oli, on maruhoog selle
kübara rüütli peast enesele mälestuseks wõtnud; suures

armutuhinas ei pannud rüütel seda muidugi tähele. Eh eh hee, kui õigesti ma trehwan. Pagan teab, kuidas tüduruf seda rüütlikele teada anda sai, et ta mitte nii väga furnud ei olegi, nagu minu tunnistuse peal seisis..“

Klementine jäi järsku wait ja tema lustiline nägu wenis kohkudes pifaks. Temale tuli meelde, et nüüd kuulud ja wägew Akersteinide sugukond Hilda kaitseja on, ja et nad Horni ainsale pärijale tehtud ülekohut nüüd hirmsasti kätte saawad tasuma. Kõik ümberkaudsed mõisnikud ja rüütlikud saawad kole wihaseks, kui nad Horni ilusa tütre wangis olemist kuulwad, ja nad teewad kloostrit pihuks; austamist kloostrit wastu ei ole neil muidugi ammu enam. Huu! Ja Wilipi ning kloostrimakeste peale mõistetakse kõige hirmsamat kohut.

Ukastawal näol andis Klementine hobusele kannuseid ja kihutas kiiresti kloostrit poole, leitud kübarat kaasa wõttes. Ta tahtis weel järele mõtelda, ja kui mitte enam muidu abi ei saa, siis — noh, tema ei ole ju kloostrit müüride külge kinni kaswanud ja ka Wilipil ei ole tarwis oma nahka rüütlikele parkida jätta. Nad wõtawad mõlemad omast warandusest niipalju kaasa, kui wõimalik ja uhtii — kaugele ära. Las' siis ilusa Hilda waprak kaitsejad wihastada.

Kõige enne aga armas Klementine tarwiliseks järele uurida, kas Hilda tõesti Akersteinide juurde oli põgenenud.

XIV.

Murtud tõotus.

Oli jälle ilus hommik.

Walter ja Hilda jalutasiwad mööda Peipsi randa ja Hilda jutustas Walterile oma kloostrielu, ning kuidas ta sealt ärapõgenemise mõtte peale tulnud.

Nad jõudsidwad ühe lehtmetsa tula ääres olema pingi juurde ja istusiwad sinna puhkama.

„Silda, miks sa floostrist ära tulles mitte kohe Heimthalisse, wõi mõne teise rüütli mõisa ei läinud, waid siia tundmata metsa poole põgenesid?“ küsis Walter, endise sõpruse peale toetades ja Sildale „sina“ üteldes.

„Ma kartsin rüütli,“ vastas Silda maha waadates. „Pealegi kuulsin ma kerjuse jutust, et talupoegade hulgas ka häid inimesi leidub, kellede juurde ma wõera nime all elama tahtsin asuda.“

Walter naeratas mõteldes: „Kuidas oleks ta sellega küll korda saanud?“

„Miks sa siis rüütli kartsid? Sinu isa oli ju ka rüütel,“ küsis ta siis.

„Minu isa ei olnud aga ilmasgi nii alatumeeleline rüütel, nagu minu eestkostja Bilden on. Ja floostris kuulsin ma noortest rüütlikest niisuguseid asju, mis mind neid otse wihkama ajas. Pealegi wõis Bilden, kui ma awalikult otsekõrge tema juurde oleksin läinud, mind kiini wõtta ja kas ära surmata, wõi floostrisse tagasi saata wõinud; sest Horni tütar oli ju kõikide teada ammu surnud ja mina — ainult üks ilma nimeta nunn ning põgeneja, kellega kõik wõis teha, ilma et keegi järele oleks küsinud.“

Walter waatas mõttes kaugele järwe peale.

„Siis kardad sa ka mind?“ küsis ta wähe aja pärast. Silda näo üle lehwis kerge puna.

„Ei,“ ütles ta taja.

„Miks mitte? Mina olen ju ka rüütel.“

„Sina...sina ei ole niisugune, kui teised.“

„Kuidas sa seda arwad?“

„Ma tean seda — endisest ajast.“

„Walter wõttis Hilda kae pihku ja surus seda õrnalt üteldes: „Tänan sind!“ Sa ei ole selle pika aja sees siisgi mind ära unustanud.“

Hilda laskis pea alla ja punastas weel rohkem ära.

„Aga ka mina ei suutnud sind unustada,“ rääkis Walter tasa edasi, „ka siisgi mitte, kui mulle õeldi, et sa külmetamise tagajärjel kloostrisse ära surnud olla. Ma ei uskunud seda, waib armastin kohe, et nad sind meelega on ära surmanud. Sinu nimel töötasin ma siis kõigile sinu surmajatele hirmsasti kätte maksta ja kloostrist antud surmatunnistuse wale awalikuks teha, mingu selleks aega, mis läheb. Ja Hilda, kas ei ole nüüd see aeg wast käes? Oma töotust tahan ma täita — sinu eest kätte tasuda...“

Walter jäi wait ja waatas maha. Nii ei näinud ta seda särawat pilku, millega Hilda ühe filmapilgu tema otša waatas.

Wähe aja pärast kummardas Walter peaga Hilda liigemale ja ütles tasa: „Hilda, ma töötasin sel korral weel midagi — midagi, mis ma nüüd aga murda tahaksin.“

Hilda tõstis kohkudes pead.

„Kus rüütel ei murra oma sõna,“ ütles ta siis tase etteheittega.

„Kas ka siis mitte, kui selle töotuse pidamine wähe-
masti ühe inimese elu õnnetuks teeb?“

„Aga kui selle murdmine ehk palju elusid weel õnnetu-
maks teeb?“

„Ei, see töotus ei puutu paljudesse.“

Hilda waatas mõttes maha.

„Kes see inimene on, keda sinu sõnapidamine õnnetu-
tuks teeks?“ küsis ta siis.

„Mina ise.“

„Sina? Miks ja siis niijuguse töotuse andsid, mis sind
õnnetumaks teeb?“

„Sell korral oli see mulle veel ainukene troost.“

Hilda waatas waitides järwele.

„Miks nõu fina mulle annad?“ küsis Walter.

„Ma ei tea. Kui sa mulle ütles, mis töotus see oli?“

Walter naeratas.

„Ma töotasin kuni surmani poisimeheks jääda.“

„Hilda tõmbas äkilisel liigutusel kae Walteri pihust
ära ja waatas segaselt enese ette maha.“

„Miks ja siis selie töotuse andsid, kui... nüüd jälle
murda tahad?“ küsis ta wähe aja pärast.

Walteri nägu muutis tõsijeks. Ta wõttis Hilda mõ-
lemad käed oma pihku ja ütles, paluwal pilgul tema otsa
waadates: „Ma töotasin jeda sellepärast, et see ainukene
naisterahwas, keda ma ilmas armastasin, sel ajal surnud
oli. Aga nüüd, kus ta jälle elab, ei junda ma oma töö-
tust pidada ja arwan, et see mitte kuritegu ei ole, kui ma
jeda murran.“

Hilda lastis õhetawal, segasel näol pea rinnale, aga
ei wõtnud oma käsi enam Walteri käest ära.

Walter lastis ühe põlwe peale Hilda ette maha, su-
rus tema walged sõrmed oma huultele ja sojistas:

„Hilda, fina oled see ainukene naisterahwas ilmas,
keda ma armastan... Ütle, kas ma tohin oma töotust
murda? Kas ma tohin sinu peale loota? Ütle, „jah,“ wõi
ka „ei!“ Siis ma tean...“

Hilda waitis. Ta rind tõusis ja wajus kiiresti. Siis
tõstis ta järsku pead ja ütles taja ja nagu kurwalt:

„Walter, tõuse üles! Sa ei tohi minut, ühe ilma
nimeta ja warandufeta põgeneja tütarlapse ees põlwili
olla... Mina ei ole sinu wäärt...“

„Silda, ära ütle niisuguseid hirmsaid sõnu!“ sosistas Walter tuliselt. „Kui sa mulle „ei“ ütled, siis ei ole mind homme enam elavate hulgas.“

Üks hele pisar weeres Silda silmast Walteri kae peale.

„Walter, ei... ei, sa ei tohi surra... siis suren ka mina,“ sosistas ta muksudes ja tõusis püsti.

Ka Walter hüppas üles, surus Silda kae oma rinna vastu ja hüüdis nagu hõiskawal healel:

„Sildakene, sa ütled mulle „jah“?“

„Ja... jah...“ sosistas Silda waewalt kuuldawalt ja peitis oma õdguwa näo Walteri rinnale, kes tema õrna keha hellasti ja tuliselt kaisju surus. Nende tujukwad hүүлed wajasiwad tormiselt kofku, ja see ei olnud enam lihtne suutlemine — see oli jowastaw hingede ühinemine...

Kaks õnnelikku inimeselast.

Ka nende ümbrus näis nendega ühes õnnelik olema: Päike säras soojalt ja rohutirtsud siristasiwad lustiliselt tema paistel rohu sees, ning ka wäikene oraw waatas terase, rõemja kelmusega kuuse õhjal alla armastajate peale.

Kõik ei olnud siiski rõemjad.

Kolletanud lehed kase ladwas kohisesiwad taha, nagu leinades ja Peipsi rahutud lained kohisesiwad nii kurwalt, nii kaebawalt.

Miks siis nemad leinatwad? Kas säraw päike neid sugugi rõemjamaks ei tee?

Ei! Kase lehed leinawad kadunud juwe ilu, mis nende igawesti kadunud on. Tuleb uus kewade, tulewad uued lehed, wanad ei näe aga enam ial kewadet.

Ja Peipsi lained.

Ka nemad ei rõemusta. Nad on wanakesed — palju, palju wanemad, kui terve inimeste sugu, nad on palju

kurbtust kuulnud, palju kurbliisi lugusid näinud, mis paradisi-aiast kuni siamaani nende kallastel on sündinud, ja järeaw päite ei rõemusta neid enam, nagu väikese Zuku puust hobune wanaisale enam rõemu ei wõi teha. Nad teawad, et ka kõige magusamal elu filmapilgul, kõige selgemal õnnel omad libedused ja warjuküljed ei puudu, — warjuküljed, mida hõiskaw ja wainustatud noorus aga kahjuks ialgi tähele ei pane...

Ka Walteri ja Hilda õnne warjukülg seisis ühe koleda mustlase jarnase, kiirgawate filmadega wanamoori näol eemal kadakapõesa warjul ja piilus wihasel hirwitawal kadepusel kahe noore hinge õnne järele, ning pidas ijeeneses tagedat aru, kuidas seda õnne ühe hoobiga häwitada.

Õnnelapsed aga istusiwad sõnata waituses pingi peal, ja Walter hoidis hellalt oma õnne tuisuwa rinna najal, tasakesti tema siidiseid lokkijid paitades. Nende mõtted rändasiwad filmapilguks minewikku — ka tulewikku, kuid tuliwad ruttu jälle olewiku mõtete unistusesse tagasi.

Korraga tõusis Walteri rind ühes Hilda peaga raskelt ja tagasihoitud ohkamine tuli kuuldawale.

Hilda tõstis kohkudes pead ja nägi Walterit kirmal, tõsisel pilgul kangele üle lainete harjade waatama.

„Walter, mis sul on?“ küsis ta paluwalt.

„Ei midagi, mu armas, ei midagi!“ ütles Walter nagu kohkudes ruttu.

„Aga ja ohkajid nii — nii walusalt,“ ütles Hilda Walteri palet paitades.

Walter naeratas, aga selles oli midagi kurbtuse jarnast.

Mulle tuli isa õnnetu enesetapmine meelde,“ lausus ta siis tawja, kuid tundis ennast selle juures nii õnnetu olema, et ta oma armsamale ütelda ei tohtinud, et ta ainult isa wiimase käsu peale oli mõtelnud.

Hilda lastis pea jälle Walteri rinnale ja jäi mõttesse.

„Sildakene, mu kallis, ära sina ennast nii kurbade mõtetega waewa,“ lausus Walter õrnalt, Hilda walget otsaesist suudeldes.

„Ei, Walter, ära keela mulle seda! Ma tahan sinuga ühes ka sinu kurbtust kanda ja mitte ainult...“

Hilda ei saanud lõpetada, sest Walter surus ta suu musuga finni.

Nad naeratasivad mõlemad õnnelisel segadusel teine teisele filma.

Sel filmapilgul kumberdas inetu mustlasemoor eemalt kõhides nende poole ja ütles sinna jõudes kähiseva healega:

„Wapper rüütel ja roosidieline mõrsja, andke mulle wanainimesele andeks, et teid tülitada julgen, aga ma leidsin metjast ühe sametist rüütli-kübara ja arwasin, et see ehk siit loosis mõne rüütli omandus on ning tõin siia. Wahwa sõjamees ja rüütel ärgu pigistagu oma kätt selle eest minu wanainimese waewatajaks mitte finni!.. Siin on see kübar.“

Nende sõnadega andis moor Klementinest leitud Ackersteini kübara Walteri kätte.

Imestusega waatasivad Walter ja Hilda kübarat, ja Walter tundis kohe selles oma kadunud isa kübara ära.

„Kuidas see ometegi metsa sai?“ imestas Hilda.

„Ma arwan, ma tean seda,“ ütles Walter ja jutustas mõne sõnaga Hildale isa „targa“ juures käinist, nagu Hans ise temale seda jutustanud oli.

„Kas ta siis ennast kihwtiga surmas?“ küsis Hilda kohkudes.

„Ja... wist küll... ma arwan nii,“ sõnas Walter kurwalt,

„Waene herra!“ lausus Hilda.

Walter andis kübara toojale ühe hõbe raha ja ütles, et see kübar tema isa jagu olewat.

„Olgu ju waenlased, kui rohi sinu mõega ees! Olgu ju mõrõja, kui roos Eedenist!“ tänas mustlasemoor minema kumberdades.

Walter naeratas.

Hilda aga sõjistas:

„Lähme siit ära, Walter! Mulle tuli feda mustlasemoori nähes paha tundmus südamesse. Moori filmad tulestatiwad Saltawsky kloostri eestseisjannat mulle meelde ja ta wahtis nii õunetnist kuulutawalt mulle otja, et ma kartma hakkasin.“

Nad jalutatiwad pikkamööda lossi poole tagasi.

Mustlasemoor istus aga jälle kadakapõesa warjul ja wahtis kiirgawail filmil neile järele, kuni nad wärawa taha ära kadusiwad.

„Sa neetud nõid oled seekord küll wõitnud, aga ära hõiska weel, kuni mina elan,“ kirjistas moor wihaselt läbi hammaste ja wiiskas Walteri antud raha kaugele enesest ära. Siis ajas ta enese sirgeks ja sammus kindlal sammul metsa.

See ei olnud enam alandlik, küürakas mustlasemoor waid ühe käiguga Saltawsky kloostri eestseisjanna Klementine ise. Et ta asjata mitte „petjate“ peamees ei olnud, tunnistas tema ojaw äramoonutamine, nii, et ta Hilda teda enam ei tunnud.

XV.

Kabeli awalik ja salalik ajalugu.

Guleni lossi taga, paarjada sammulossil wälimisest müürist eemal, seisib wäikene, poollagunenud kabel. Siin kohal oli üks Guleni lossi asutaja Alckersteinide esivanem karu küüsi sattunud ja surma saanud, ning tema mälestuseks oligi see kabel siia ehitatud.

Nii umbes oli Guleni ajaloo kabeli asutamise põhjus nimetatud. Ja et see tõsi oli, tunnistas kabeli wanadusest kõdunenud ja pragunenud paarijaja aastane müür. Et kabel selle pika aja sees mitte täiesti ära lagunenud ning ümber kukunud ei olnud, selle eest hoidis teda Guleni herrade soow — lossi asutaja mälestust mitte kustuda lasta. Iga Guleni pärija esimene töö oli — kabelit ära parandata, kui ta kusgil lagunema lippus, ning Alfons oli esimene niifugune auutundmata pärija olnud, kes kabeli parandamist ja alalhoidmist kõige tühisemaks tööks ja narufeks pidas. Tema ajal oli siis ka kabel kaunis waremete farnatjeks muutunud. Wihma sadas ju igalt poolt läbi ja ainult altari poolne ots oli weel kaunis terve. Muidu oli aga terve kabeli seesmine tolm, lubjapuru ja kiwiprahti täis.

See oli awalik ajalugu, — nüüd tuleb salajane.

Kui Klementine kabelist mööda läks, nägi ta selle ukse prautilt olemat ja astus naisterahwalise undishimuga sisse. Põlgawa pilguga waatas ta sees korra ringi ja sammus siis altari poole edasi. Ka siin oli kõik lubjapuru ja tolmuga kaetud, ning ainult wäikesed, hõbedased liht-rid hiilgasiwad tolmukorra alt. Altari kohal, seinä peal seisib lihtne ülestõusmise pilt, mida ewangeliumi usulised

loõsõherraõd hiljem sinna katoliku aegse põrgu-pildi asemele oliwad panna lastnud.

Kui eht katoliiklane pöõras Klementine põlastusega sellele ketserlikele*) pildile selja. Selle juures jäi ta pikk altari wõre kõrwale pöõrandale seisma. Seal seiwad paksu tolmuga korra peal jäljed, mis ukse poolt tuliwad ja sinna jälle tagasi läksiwa. Terasemalt waadates tundis Klementine kõhe, et need mitte rüütli=saapa jäljed ei wõinud olla, waid enemine mõne talupoja, wõi karjatse wiistude asemel. Jäljed lõppesiwad altari ette ära ja läksiwad segamine, ning nende wahel oli siin imelikul kombel üks pöõranda kiwine tahwel prügist ja tolmust täiesti puhas.

„Haa, waatame õige järele, mis see wigur siin tähendab,“ ümises Klementine enesele.

Kuttu murdis ta altariwõre küljest ühe raudse pulga, mille otja ta kangi kombel pöõranda tahwli wahel toppis. Kangi peale wajutades, tundis ta pöõranda tahwli tsergesti liikuma. Ta rõhus kõige kõha raskusega kangi peale, mille järele kiwi esiteks nagu taõistas, siis aga nagu midagi katki tõmmates nii suure hooga wälja lendas, et Klementine kõhkudes kangi maha wiõkas. Kiwi alt ilmus mustaw auk nähtawale, mille üle kiwi luugina oli seisnud.

Silmapiiguks jäi Klementine aru pidades, mis nüüd teha, seisma. Siis süttas ta oma wäikeses sala=laternas küünla põlema ja waatas selle walgel awause sisse. Siit paistis ühe kiwitrepi hakatus, mis alla pimedusesse ära kadus. Klementine ei pidanud pikka aru, waid surus kõik hirmu uudishimu eest tagasi ja hakkas treppi möõda ettewaatlikult alla astuma. Trepp oli kammis pikk ja läks allpool niis=

(* Ketserlikeks nimetawad katoliiklased kõõiti, mis mitte katoliku usu järele ei ole.

leks ja libedaks. Kui Klementine kasklummendruus astet oli lugenud, nägi ta midagi rohekat ja läikiwat jõe sarnast enese jalgade ees. See ei olnud aga muud, kui kindel maa, mis halja ning läikiw-walge hallituse korruga kaetud oli. Klementine jala all muutus aga rohakas wärm koha mustaks mudaks.

Kindlat põhja jalgade all tundes, waatas Klementine ruttu oma ümbrust: teda piiras üks wäikene, hallitanud seinte ja wõlwitud laega maaalune ruum, mille ühest küljest ta kaugemale edasi näis minewat.

Klementine pidas aru, kas weel edasi tungida wõi tagasi pöörata.

„Ma lähen edasi! Põrgut siin ometegi ei ole, ja muud ma ei karda,“ sõnas ta wiimaks ennast julgustawat ja sammus edasi.

Et ta aga peale põrgu siiski midagi weel kartis, tunnistas tema wärisew käsi, millega ta laternat hoidis. Kõige rohkem lõdinat sünnitawad talle jäljed, mis siin hallituse korralt peal niisama selged ja kentsakad oliwad, nagu ülewal kabelipõrandal, tolmu sees.

Klementine jäi seisma ja peitis oma laterna riiete wähele ära.

„Kui keegi siin peaks olma, siis ei anna minu tuli mind enneaegu ära,“ mõtles ta ja sammus siis käsikaudu kobades mööda käigu seinadäart edasi. Ümberringi walituses hauawäikus, ja Klementinele tuli tundmus, nagu oleks ta ennast nüüd ise siia nõiatoopasse wedanud, kust wõib olla enam ialgi päewawalgele ei pease. Põrkases pimeduses ajas see mõte Klementinele nii koleda hirmu peale, et ta silma ees ju punaseid rõngaid wirwendama nägi ja ruttu laterna wälja tõmbas. Koobas oli ikka ühesarnane ja Klementine jäi jälle julgemaks. Minult later-

nat ei peitnud ta enam ära, sest wõis ju olla, et salakäit kustilt järsku alla läheb ja niisugust lendamist Klementine ei soovimud. Veel mõned sammud edasi, siis tegi fenine õige tee järsku käänatu ja lõppes ära, kuna ühe kiwitrepi astmed siit jälle üles hakkasiwad minema. Ujawiitmata hakkas Klementine üles ronima, ehk tal hambad küll kuuldamalt lõgisesiwad. Endised imelikud jäljed läkswad ka siin trepi peal edasi.

Trepp oli määratu pikk ja keeruline, nii, et Klementine ju jalgu tundis nõrgaks jääwat. Esiteks oliwad astmed libeda hallitusega kaetud, mis siis üsna ära kadus ja ainult kuitw tolm astmetel seisis.

Klementine jäi higi pühkides seisatama. Temale paistis see juba arusaamata olewat, miks trepile ikka veel lõppu ei tulnud, kuna see salakäit, esimese trepi järele arwates, mitte wäga sügawal maa sees ei olnud. Selle määratu pika ühtepuhku ülespoole wantsimise järele oleks tema, kui mitte just weel taewas, siis ometegi ju wähe-
mast kõrgel üle maapiinna pidanud olema. Kuid ümberringi walitses ikka weel hauawailus ja pimedus nagu enne maa sees.

„Kas ei ole ehk mõni kuriwaim mind ära efsitanud ja ma ei saagi enam wälja,“ mõtles Klementine lõdijedes ja püüdis wõimalikult ruttu üles poole tassida. Tagasi ei maksnud ka enam minna, sest siis wõis ta weel hullemasse segadusesse sattuda. Wiimaks, — seinad Klementine ümbert kadusiwad järsku ära ja weel mõni aste, siis lõppes ka trepp, ning kannis wäikene pime tuba tuli nähtawale. Klementine tõmbas sügawasti hinge ja waatas siis oma laterna walgel ringi. Taofene oli muidu tühi ja tolmune; ainult ühes nurgas suur laud, mille peal palju wanu raamatuid ja paberid pakku tolmukorra all wirnas

seisivad. Klementinel ei olnud nüüd vähematgi lusti raamatuid waadata, waid püüdis aga teed siit wälja leida. Terajel waatamisel leidis ta omaks rõemuks seina seest wäikese ukse, mis ei wajutamise ega ka tõmbamisega järele ei annud. Klementine teodis aga weel üht uste awamise wiisi; seda oli ta kloostri salakambrite uste juures küllalt õppinud. Ta kuulatas esiteks, kõrwa ukse wastu surudes, kas ehk teisel pool ust mitte keegi ei elutse. Kui kõik hauawaikne kuuldus olema, wõttis ta kättega ukse alumisest weikestest simpsist kinni ja tõstis ust üles, mis kergesti umbes tolliwõrt kerkis; siis lükkas ta ukse pahemale poole, kuid see ei läinud; ruttu tõukas ta siis paremale poole, kuhu uks ka kergesti jälle tolliwõrt edasi nihkus. Nüüd lastis Klementine ukse käest lahti, mis kobe jälle alla tagasi kukkus, ning lähemal filmapilgul tasasel kahinal iseenesest lahti lendas.

Tee oli jälle lahti ja hinge kinni pidades astus Klementine edasi: Paari sammu järele jäi ta jälle ümbrust filmitsedes seisma. Teda piiras jällegi lamber, mis aga hoopis wäikene oli; kuid ka üsna pime. Ka siit näis üks uks edasi wiivat. Klementine ruttas nüüd juba kiiresti, et aga wälja saada. Kõrwa ukse wastu surudes, kostis temale tuttav, ühetooniline lõpmata kohin wastu.

See tuli Peipsist.

„Pühad tulge appi, kust see järwe kohin ometegi siia peaks tulema?“ mõtles Klementine hirmu ja imestusega.

Et aga peale selle kohina midagi muud iseäralist kuulda ei olnud, püüdis ta ust tuttawa wiguriga jälle awada, kuid oh õnnetust — uks ei liikunudgi.

Klementine jäi filmapilguks ahastades seisma.

„Mis nüüd? Seda ust ei oska ma awada ja kes teab,

kas ma tulnud teed tagasiigi oskan minna," fofistas ta highi pühkides hirmuga. Selle juures langes ta pill ufje peale ja kofe pani ta tähele, et fee üks fiin rauast oli, kuna endine puune oli olnud. Silmapill kais tal mõte läbi, et randne üks muidugi raslem on ja sellepärast kinnipänemise wigur ka teine peab olema, jefst et teda üles tõsta ei jõua. Ruttu astus ta jälle ufje juurde ja wajutas seda alla. Üks wajus tolli wõrt. Siis lükkas ta teda pahemale poole ja üks oligi lahti. Hele walguis, mis pimedast tulijale weel heledam näis, kui ta tõeste oli, wõttis Klementinet wastu. Esiotsa ei fceletanud ta liiga heleda walguise piirest midagi, fiis aga astus ta ufjefst wälja ja waatas ruttu ümber: Ta oli ühes kaunis ruumikas kambriis, millel akente afemel ainult aknaaugud oliwad. Ruttu astus ta sinna ääre ja waatas aknast wälja, mis ühe filmapilguga tale tema feijutofa selgeks tegi.

"Püha Bonifatius, ma olen ju Euleni losfi tornis," hüüdis ta imestufega.

Nüüd mõistis ta ka, miks trepp nii määratu pikk oli olnud,

"Saħaa, ümises ta nüüd julgemaks saades, kuna ta filmad jälle kiirgama hakkafiwad. „Ma olen ju nüüd sellisama losfi fees, kus fee äraneetud tüdrukgi oma armufesega afub. Di, kuidas faatus ife mulle appi tuleb. Dota, fa nõiafilm! Ma ei ole finust enam kaugel, he he hee? küll on kena, kui fa ühel wõl korraga oma armufese kõrwalt kadunud oled ... Eas's'ta fiis find ot'sida, nagu mina find ot'sifin; ainult selle wahega, et tema find küll ialgi enam üles ei leia, he hee! ... Snnistagu kõif pühad seda rebasearuga rüütliit, kes selle fala-käigu fiia teha laskis!"

Ja Klementine oli üsna rõem ife.

„Nüüd aga ruttu järele waadata, kuidas torn lošfi tubadega ühenduses on ja siis — hoia ennast näki-nägu!“ ütles ta iseeneses ja sammus ruttu torni teise ääre, kust trepp alla läks.

Trepi lõpus olesw üks oli praokile ja Klementine piilus sealt wahelt sisse.

„Ohoo, see on ju Guleni pidusaal,“ sosistas ta saali ära tundes, kus ta mõne aasta eest mungariides oli käinud, kui ta wana Alfonso katoliku usku oli tahtnud meelitada. „Kõik läheb ju, nagu määritud: pidusaalist lähewad ukked mitmele poole ja kui nad mitte lukus ei ole, siis olen ma ju täna wõsel, kui lošfi elanikud magawad, terve lošfi peremees.“

Nüüd päewa ajal ei uskunud Klementine enam edasi minna, waid läks torni tagasi. Siin mõtles ta järele, mis nüüd ette wõtta. Muidu oleks nüüd kõik hea olnud, kuid need jäljed kabeleis ja salakäigu sees oliwad tülinaks; sest see oli teadmata, kelle poolt need jäljed tehtud oliwad. Et seda teed ju ammu enam pruugitud ei olnud, wõis sellest pakjust hallituse ja tolinu korraft salateel arwata. Kuid jäljed oliwad wärsked ja nii siis oli ometegi keegi, kes seda teed teadis. Et see „keegi“ aga mitte lošfi elanik ei olnud, wõis juba jälgede wormist arwata.

„Minu lugu oleks lauldud, kui see mõni rööwel on, kes tee üles nuuskinud ja nüüd juba ehk lähemal õbl siia lošfi rööwima tahab tulla; olen aga mina tale siin ees, siis teeb ta mind enne wagaseks, kui ma suudgi lahti saan teha.“

Nii arutas Klementine tüki aega edasi tagasi, kuid ei jõudnud siiski mingisugusele otsusele.

„Koh, õhtusse on weel aega ja päewa ajal rööwliid

muidugi ei tule," mõtles ta viimaks ja sammus salateele tagasi.

Torni poolt oli üks nii müüriaga ühes, et teda sugugi ära tunda ei võinud ja Klementine leidis teda ainult jellepärast, et tal tema seisukoht teada oli.

Kui ta jälle salakambriis oli, tuli tale siin olematavate raamatuvirru meelde ja ta otjustas enne väljaminekut raamatuid veel läbi forida.

Raamatuid olivad muisi Poola muist Saksa keeles suurte wanamoobiliste tähtedega kirjutatud ja jutustasivad pikki lugusid — ilusate naisterahwaste salalisesest ärakadumisesest pidusaalidest, — rihaste pidul olevate rüütlike imelikul kombel paljaksriisumistest, — arusaamata kombel sündinud mõrtsukatöödest j.n.e. mida kõik endised lossiherrad selle salakäigu abil forda olivad saatnud ja mida nad ise siia raamatutesse hoolega üles olivad kirjutanud, — muidugi jellepärast, et nende järeltulew sugu oma esijade wägitiõisid wõiks imestada. Sga raamatu lõpus oli raamatukirjutaja soowi awaldanud, et ükski selle lossi omanik salakäigu saladust enesega hauda ei wõiks, waid enne surma oma pärijale jellest teadustaks.

See wiimane soow äratas Klementines uudishimu teada saada, kas wana Alfons juba omalt poolt ta raamatu siia oli pannud. Nuttu foris ta kuni wiimase raamatuni ja lõi uudishimuliselt selle lahti. Kuid see oli wana lossiherra, Alfonsi isa, kirjutatud. Nii ei olnud siis Alfons siia weel midagi omalt poolt teinud.

Ühes, aastanumbri järele kõige wanemas raamatus kirjeldati lossi ja selle salakäigu ehitamist, ning uste awamise saladusi. Salakäigu pea otstarbe oli lihtsalt järgmine:

Kui sõja ajal waenlaste wägi juba lossi-õue tungis, siis taganesiwad lossi kaitsejad kõik torni ja hakkasiwad

ülevalt tornist suuri kiwa, mis siina ju enne hulgani walmis pandud, waenlase wäele kaela pilduma. Et lossi sisekäigu uks just torni all oli, siis ei peasenud niikaua, kui ülevalt kiwid lendasivad, keegi lossi. Oli waenlane nõrk, siis ei oodanudgi ta seda, kui kiwipildujad ära oleksivad wäsinud, ehk kiwid ülevalt otja lõppenud, waid pani kohe minema; sest torni otjas lehwiw häda-lipp kut- sus päewa jooksul kõik ümberkaudsed rüütled lossile abiks, ja siis oleks waenlane kahe tule wahela jäänud. Oli aga tema tugew küllalt kõikidele rüütlite wägedele wastu pane- ma, siis ei kohutanud kiwid teda ära, waid ta ehitas tuge- wad palkidest warjukatused, millede all ikkagi lossi tungis. Muidugi tormasivad nad kõige enne torni, et wiimaseid lossi kaitsejaid wangi wõtta, kes aga selle ajaga juba tornist kadunud oliwad ja salakäigus, kuhu ka lossi waran- duse oliwad tassinud, waenlase imestawat wandumist kuul- des naersivad.

See oli salakäigu otstarbe.

Pärastised lossiherrad oliwad aga weel teise, kasulise- ma, otstarbe leidnud.

Kui Klementine kõik paberid pealiskaudselt läbi oli forinud, ruttas ta minema, sest õhtu ligines ja kes teab, misfugused wõerad öö enesega salakäigule toob. Tagasi- minek sünnitas temale aga rohkem hirmu, sest praegu raamatutest loetud koledad lood, mis siin korda saadetud, tuliwad nüüd kõik siin hauawaikuses tema silma ette. Kii- resti ruttas ta tulnud teed jälle maa all edasi ja ei pea- tanud enne, kui ülewal kabelis! Siin seadis ta põranda- kiwi jälle kohale ja tegi otsuseks wäljas kabeli lähiduses õhtut oodata, et siis näha, kas tõesti keegi öösel siia tu- leb. Kui mitte — noh, siis on temal waba woli oma muste plaanijid täita.

Kui Klementine kabelist wälja astus; hakkas päike juba looja minema ning Peipsi poolt tõusis paks, külm udu üles.

XVI.

Sõjasaõnumed.

Walterile ei tulnud und. Rahutult pööras ta asemel ennast ühe külje pealt teisele ja püüdis nii olla, et midagi ei mõtleks; aga ilma et ifegi tähele oleks pannud, rändaswad mõtted jälle ringi. Poolsabahaselt tõusis ta wiimaks üles, ajas õõmantli selga ja istus laua äärde, et midagi lugeda. Raamatu wahelt kukkus isa wiimane kiri wälja ja ta wõttis selle kätte, ning hakkas pikkamööda lugema. Lõpuni jõudes pani ta kirja jälle laua peale, tõusis püsti ja sõnus tõsisel, kindlal häälel:

„Ei, isa! Sinu nõudmist on mul wõimata täita. Sa oled nüüd waba waim ja näed seda ifegi. Sa ma usun, et sa nüüd teiste mõttled, ning mulle andeks annad, kui ma sinu eksiise käsu täitmata jätan.“

Ta wõttis raamatu ja põlewa küünla ning sammus pikkamööda tubadest läbi koridori, et kohtusaali minna, kus kamina tule juures mõnusam lugeda oli.

Kohtusaali ust lahti tehes, arwas ta saalis nagu iseäralist kahinat kuulwat. Tal oli aga julge rüütli süda, ja kui ta saalis ümber waadates midagi iseäralist ei näinud, jäi ta rahule.

Kaminast paistsiwad õhtusest tulest jäänud õhtuwad

jõbed, nagu tondi silmad vastu. Walter pani puid sütele peale ja puhus põlema. Siis kustutas ta küünla ära ja istus kamina ette pehme istme peale ning otsis raamatust selle kohta üles, kust õhtul pooleli oli jäänud.

Waemalt oli ta mõne rea lugenud, kui saali uks lahti läks ja Hilda saali astus.

"Hilda, sina!" hüüdis Walter temale vastu rutates, "Kas sa weel ei magagi?"

"Ja, ma magasin, aga nägin paha und, mis mind üles ajas," ütles Hilda naeratades.

"Miks sa siia tulid? Kas sa teadsid, et ma siin olen?" küsis Walter.

"Ja, ma kuulsin, et sa omast toast wälja ja minu uksest mööda siia tulid," ütles Hilda ja waatas selle juures teraselt saali pimedasse otja, kust üks pidusaali läis.

"Seal nagu krabistas keegi," sõnas ta kohkunud näol.

"Läbitõmbaw tuul ehk liigutab uksti," arwas Walter, "aga waatame siisgi järele! Kui mina siia tuliu, kuulsin ma ka saalis nagu midagi kahinat."

Ta süütas küünla põlema ja nad sammusiwad mõlemad käsitäes pidusaali wiiva ukse poole. Uks oli aga kinni ja midagi iseäralist polnud näha. Walter tegi ukse lahti ja waatas korra ka pidusaalis ringi, aga ka siin oli kõik waike.

"Pole midagi," lausus Walter ust kinni tõmmates, "juures tühjas ruumis kostab iga wäikene tuuletõmbus juurelt."

Nad istusiwad mõlemad kamina ette sohwa peale ja Walter määsis oma laia mantli hõlma Hildale külma kaitseks ümber. Hilda pani oma pea Walteri õla peale

ja mõlemad vaatasivad waikides leelide wilkumist kaminas.

„Hilda, kas sa mulle ka oma paha unenägu räägid?“ küsis Walter õrnalt.

„Miks mitte, kui sa aga tahad. See oli dige lühikene, aga pani mind wärisema,“ ütles Hilda ja surus praegu weel hirmul ennast Walteri ligi, „Sinu isa Alfons tuli minu juurde ja käskis mind üles tõusta. Ma ei ole teda küll ammu enam näinud, aga tundsin kohe ära. Tal oli aga hirmus sinine surnu nägu, kuid ütles mulle nii pehme healega ja nagu kurwalt: „Wae ne laps, mine siit ära, mine ära! Sa oled küll süüta, aga ma ei saa sind kuidagi aidata.“ Siis pööras ta ümber ja läks koledasti hambaid kiristades minema. Ma hakasin hirmu pärast kuisendama ja ärkasin üles.“

Walter hingas raskelt ja surus Hildat tugevamini oma rinna vastu.

„Andku taewas, et see midagi paha ei tähendaks, jofistat ta nagu pooldis iseenesele.“

Mõlemad jäiwad mõtteesse ja saalis walitjes tükk aega waikus. Tuli kaminas lõppes ära ja ainult õhkumad sõed jäiwad järele, mis oma nõrga, puutase paistusega pimedat saali kamina ümbrusest tondilijelt walgustasivad.

Pikkamööda, ilma wähemagi krabinata tehti üks, mis pidusaalist kohtusaali käis, praokile ja kellegi hirwitaw mustlase sarnane nägu waatas süte paistel istuwate noorte inimeste peale.

„Saa, wõi siin sa jällegi oma armukesse kaelas ripud,“ jofistat ta tigea naeratuslega. „Di, tibukene, misjuguse näo sa küll teeksid, kui sa teaks, et wähe aja cest mina selle istme peal istusin. . . . Aga sa ei aimagi seda; sa usub, et mina praegu omas flooftri kongis uneta aelen

ja sinu kättemaksmise eest värisen, kuna sina siin julgesti, nagu Abrami süles istud... hui, ja ingli näoga kurat! Mis siis, kui sa ühel pimedal ööl üles ärgates ennast kloostri keldrist leiad!... Ma tahaksin siis õige näha, mis sugune ingel sind weel ära peastma tuleb... hiii..."

Ja kahjurdemulise näoga õerus moor oma kuiwetanud kása.

Silda hakkas wiimaks jälle rääkima:

"Walter, ma ei tahaks nagu uskuda, et sinu isa surnud on. Kuudas wõis ta nõnda surra, et tema surnukehagi kuskilt ei leidu?"

Walter raputas pead.

"Ma ei saa isegi sellest enam aru," lausub ta mureliselt. "Kõik urkad saidwad läbi otsitud — ka mets ja järw, aga ta jäi kadunuks. Ma kardan, et siin mõnikuri wõim möllab, sest endisel ajal olewat tihti siit ini mesed arusaamata kombel ära kadunud."

"Hoo, wõi siis wana Alfons on surnud," mõtles mustlase moor saali ukse taga, "ja sina oled nüüd siin üsna kõrge peremees. Kena!... Ja wanamees on siis ilma kellegi nägemata surnud ja kadunud... ha haaa... wõis ju sarnasest põrgututist seda ette arwata... Ja sina ei leia nüüd tema surnukehagi kuskilt... hm... tule aga minu juurde ja ma ütlen sulle, et kurat teda kõige kehaga enesele ära praadis... hä hää! Ja sa arwad, et kuriwaim siin endisel ajal olla möllanud ja inimesi ära wiinud... Wale!... Sinu isa wiis küll kuriwaim — päris tõsine kurat, aga teiste ärawiijad kuradid oliwad kõid sinu armsad esiisad, — sinu armsad ja kuulsad wanemad, hä hää! Sa ei näi sellest kõigest aga midagi teadwat... ja sellest selgub, et sa ka endise aja kurjawaimude silma-moondamise abinõust, salateest, midagi ei aima... tubli!

Sa ei saa seda muidugi nüüd enam ialgi teada, sest wiimane teadja, Alfons, on surnud ja põrgus... Kui mõnus! Mina olen ainuke teadja veel... Need jäljed on muidugi wana Alfons veel enne põrgusõitu teinud... wõi ehk sõitisgi salateed kaudu... prrr, mull pole enam midagi segajat omas plaanis karta... Sina lollpea ei tea kõige oma armufesega tükkis midagi... hää hä!"

"Kui hirmus ja arusaamata lugu," sosistas Hilda, Walteri ümbert kõwasti finni wõttes, nagu tahaks ta niiviisi hoida, et ka tema ära ei kaoks.

"Dota aga tuike, tüll ma warsti seda sulle armjaks ja arusaadavaks teen," mõtles mustlasemoor hirtwitates.

"Kas sinu isa wend Dietrich ka siin ära kadus?" küsis Hilda wähe aja pärast.

"Sah, ja see olewat veel koguni ühe suure jahipidu ajal sündinud, kus lossitoad pidulistest kühisesiwad kuid tema kadumist ei märganud enne, kui alles teine päew."

Mustlasemoor ei sosistanud enam; wiististe ei leidnud ka tema selle peale seletust. Salateel olewad raamatud ei olnud sellest sõnagi rääkinud.

Korraga kostis wäljast wali paugutamine lossiwärawate peale.

Walter ja Hilda jäiwad kuulatama.

Paugutamine kordas ja warsti kuulsiwad nad Brutust kõlisesa wõtmeimbuga wälja minema. Mõne minuti järele tuli ta jookstes tagasi ja ruttas hüüdega: „Herra, herra! Sõda on lahti!" Walteri tubade poole.

Kõhtudes kargasiwad Walter ja Hilda üles ja Walter hüüdis saali usti lahti tehes: „Mis seal wiga on? Ma olen siin!"

Bruttus pööras tagasi ja tema käes olewa künkla walgustusel nägi Walter kahle Heimthali sõjasulast wäljast korridori astuwat. Walterit nähes, tõbmasiwad mehed sõjakiiwrid peast ja teine neist andis ühe kinnipitseciritud firja Walteri kätte.

„Kust see tuleb? Mis see tähendab?“ küsis Walter põnewalt.

„See kiri on Heimthali walitseja käest; seal sees seisab kõik!“ wastas julane kiwrit käes keerutades.

„Hea küll, oodate natukene!“ ütles Walter jaali tagasi astudes. Siin wiskas ta ruttu mõne puuhalu kaminasse süte peale ja kui need heledalt põlema hakkasiwad, murdis ta firja lahti ning luges poolwalju healega, nii, et ka Hilda seda kuulis:

„Herra!

Wapper Rootsi kuningas Gustaw Adolf on eila öösel oma sõjawäega üle raja Piimimaale tunginud ja tahab poolakad ühes nende katoliku usuga siit maalt wälja kihutada. Poolakad aga tahawad tublisti wastu panna: nad olewat juba mõned mõisate lossid enestele kindluseks teinud, mõisate põllud puruks tallanud, herra sed oma wäe seffa jaatnud, nende naisterahwad oma soldatite kätte annud ja kõik warandused ära riisunud. Pea wõib järg ka Heimthali kätte tulla. Sellepärast ofjustage ruttu, kas peame põgenema? Praegu toodi sõnum, et rootslased Sal-towsky kloostrit ju ümber piirawat.

„...“

„Saatanad!“ kiristas mustlasemoor kloostri piiramist kuuldes ja kadus silmapilk ukse tagant.

„Sulased üles, sõjariistadesse ja ruttu Heimthaliisse!“ komandas Walter walju healega ja ruttas Sildaga ühes oma tubadesse, et ka ennaft walmis panna.

Warsti kajas lossi õue sõjariistade kõlinaft ja hobuste hirnumisest. Bruttus andis igale mehele weel põlewa tõrwiwu kätte, et pimedus teel takistust ei teeks; nii oli terwe lossiõue walge, kui päewa ajal.

„Walter, kas mina ka kaasa tulen?“ küüis Silda hirmunud healel.

„Ei, mu armas, jee on wõimata!“ wastas Walter. „Sulle jääwad tüdrukud ja ka paar sulast siia kaitseks, ja ega ma isegi kauaks ära ei jää.“

Silda waatas kahwatanud, pisarad palgel Walteri otja ja sofistas: „Aga kui sa ehk enam ei tulegi tagasi! Need hirmsad rootslased tapawad sind ära...“

„Ei, mu Sildakene,“ ütles Walter pisaraid Silda palgelt ära sundeldes, „rootslased ei ole sugugi pahad ja ma tulen tõesti tagasi... usu mind!“

Weel üks kirgline kaisutus — üks õõguw muju — siis ruttas Walter õue, kargas hobuse selga ja pragisedes lendas sõjaliste jalk lossiwärawast wälja, pimedas, uduses õõ siisse.

Koleda kijaga paniwad üles kofkunud waresed puude otjast lendu, kui tuld ja sädemeid purskaw ratsjaliste jalk metsast läbi kihutas.

Wähe aega hiljem ratsutas üks üksik ratsjanik kiiresti Walteri salgale järele.

Mustlasemoor — Klementine — tahtis flooftrist peasta, mis weel wõimalik.

„Wähemast kullamaranduse pean ma Rootsi kuradite küünest ära peastma,“ kirjistas ta läbi hammaste.

Walteri salgale warsti järele jõubes, pidi ta wihaga nägema, et need nii kiiresti ei sõitnud, kui temale tarwis oleks olnud. Mõõda ei tohtinud ta neist ka minna, siis oleks teda nähtud. Nii pidi ta wihast wärisedes parajas kauguses teiste taga ratsutama.

Wahetajal hakkas ilm muutuma: kange külma tuul ajas udu laiali, kuid selle järele hakkas warsti tihedat, märga lumelortji sadama, mis lagedamate kohtade peal ratsanikutel filmigi lahti teha ei lastnud. Hobused aurasiwad, kui kerisekiwid, kuna mehed külma pärast lödisesiwad ja hohmetanud kätega waewalt ratsutid pidada suutsiwad.

XVII.

Jää jumalaga sünnipaik!

Päew ei olnud weel alanud, kui Walter oma meestega Heimthali jõudis.

„Praegu ei ole just hädaoht ligi,“ wastas walitseja. „Üks jalk poolakaid olewat eila Horni lofsi ära riisunud ja enesele seal kindluse ajutanud; nii ei ole neid siin nii ruttu karta. Rootslased aga piirawad praegu floofrit ja neil pole aega siia tulla.“

„Wõi siis Horn on juba kadunud,“ mõtles Walter kurwa meelega. „Waene Hilda! Kui ta seda kuuleb... see oli ju tema... tema isa pärandus.“

„Kas rüütel Bilden ka poolakate kätte wangi langes, wõi jai wõitluses surma?“ küsis ta siis hobuse seljast maha hüpates.

„Ah haa!“ naeris walitseja, „ennemini võtavad poolakad küll wapra Rootsi kuningaga Gustaw Adolphi wangi kui rüütel Bilbeni. Tema wa wahwa mehike pannud ju enne poolakate tulemist kõige oma meeste ja wäärtasjadega lossist punuma — otsekohe Saltowsky munnele juurde. Muudugi lootis ta kloostri enesele kaitset leida, aga ise olla ta kiidelnud, et tema kloostrit kaitsema tulnud; tahtis wist sellega poolakaid enese poole meelitada., äh äh hää! Wististi oleks ta kloostri õõjete igat nooremata nunna korra kaitsema hakkunud, kui mitte rootslased perglid kloostert ümber poleks piiranud. Nüüd kütatab mehike muudugi kuskil kloostri keldris ja palub ärdalt nunnasid, et need teda Rootsi kuraditel ära ei laseks tappa... äh hää!“

Wa paks walitseja isand oleks weel paljugi lobisenud, kuid Walter hakkas lossitrepist üles minema ja käskis ka teda käenäitamisega kaasa tulla.

Trepi peal pööras walitseja weel meeste poole ja hüüdis:

„Dei, külmanud ninad, mis te siin weel konutate. Minge kõõli ja laske omad külmanud kered sooja sõõgi ja õllekannu abil soojaks kütta! Küll siis pärast waatame, mis edasi saab.“

Sarnane käit tegi meeste nukrad näod filmapilk rõdemjaks ja lustiliste hüüetega kadusiwad nad lossikõõgi wõlwkäiku ära.

Toas pani Walter enesele kuiwad riided selga ja hakkas walitsejaga kiiresti nõu pidama, kuidas lossi waenlaste wastu kaitseada.

Nõu oli aga raske leida.

Õdjariistade abil oma käputäie meestega waenlaste hulgaile wastu hakata, oleks lihtsalt rumalus olnud. Silma wõitluseta aga kohe alla anda, oleks weel hullem olnud;

sest ehiteks ei lubanud jeda rüütli au, ja teiseks ei kaitse-
nud see losji sugugi hukatuse eest, sest et maenlasi kats
oli—rootslased ja poolakad mõlemad. Tunnistad ja ennast
Poola alamaks ja tõmbad poolakate lipu losji torni otja,
siis põmmutavad rootslased oma kaugelt lastkate suur-
tükkidega losji puruks. Lased ja aga Rootsi lipu lehwida,
siis toowad poolakad omad raskeid suurtükid platji, kuku-
tavad nende abil losjimüürid kraawi, lööwad mehed
jurnuks, teotawad naised ära ja wiivad kõit waranduse
enesega kaasa. Tahad ja aga üsna erapooletu olla ja ei
näita mingisugust lippu, siis läheb alles pörgulugu lahti,
rootslased ja poolakad, mõlemad arwawad losji enese lei-
tud waranduseks, aga et üks rahakott ilmašgi korraga kahe
mehe taskus ei saa olla, siis purustawad nad lihtsalt —
koti ära, ja kriimustawad raha kiskumise juures üksteist
weel weriseks.

Ühte, wõi teist wiisi—losji ei saa ikkagi peasta.

„Noh, siis peastame vähemast waranduse ära,“ ar-
was Walter korruga.

„Aga kuidas?“

„Seda wõime Bildenist õppida.“

„Kas ära putkata?“ küsis walitseja isand kõrwa ta-
gant sügades.

„Ega muu nõu ei aita.“

„Sa... aga kuhu, flooster on ju ümberpiiratud.“

„No noh, on ju paremaid peidukohtasid, kui flooster,“
ütles Walter naerdes. „Meie kaisume weel täna õhjel
kõige kraami ja loomadega siit ära Gulenisje pugeada ja
jätame siia ainult tühjad müürid. Kas' nad siis nende
kallal purelda! Gulen on aga kõrwalises kohas ja seal
wõime ka kõige juuremal sõja ajal rahuga elada,“

See nõu meeldis walitsejajäändale toledasti. Sest te-
mal oli raswane, kahe sammu laiune kõht ees ja niisu-
guse haruldase riista omanikud armastawad ikka „rahu-
list elu“ üle kõige asjade.

Kohe wantjis ta ahkides wälja, et sulastele ja teenri-
tele sellekohaseid juhatusi anda.

Warsti oli kihinat kõik lossi täis: jooksti ja kraamiti
ning seati kõik kraam, mis võimalik, wanrite peale. Wi-
dewiku algul weeres pikk woor Heimthali wärawatest wälja.
Kõik püüti võimalikult wäiksest teha, et ennast mitte mõne
lähedal luurawale waenlasele äraanda. Tühisemad kolud,
mida mitte kaasa wõtta ei wõidud, oliwad lossi õue
peale hunnikusse pandud, ning pikk süütenõör külge seotud,
et alles mitme tunni pärast, kui põgenejad ju kaugel, põ-
lema wõiswad hakata.

Shtu oli imelik waikne ja selge, nagu seda septembri-
kuu lõpul harwa juhtub. Kuu tõusis pikkamööda üles ja
waatas oma kahwatanud, furwal palgel nagu jumalaga
jättes lossi ja sealt ikka kaugemale nihkuma woori peale.

Wiimane koorem oli ju ammu lossiwärawast wälja
lipanud, kuid Walter seisjis ikka weel tühjas, mahajäetud
lossis oma toa akna all ja waatas mõttes, liikumata pil-
gul wälja, kahwatanud kuu fiirtesse.

Lahkumine oli raske.

Siin oli ta sündinud, siin kaswanud ja tuhat magu-
sat noorepõlwe mälestust kõitsiwad teda selle õnnetu lossi
ümarikkude tornide ja jakiliste müüride külge, kus iga
kiwi, iga praofene oma sees kaswawa rohukõrte ning
samblatutifestega tale nii tuttam.

Sügawasti ohkades lahkus ta lossist, hüppas õue peal
kiiresti sadulasse ja ratsutas wärawast wälja.

Wärawawahti ei olnud enam ja wärawad jäiwad pä-
rani lahti.

Gemal pööras Walter weel korra ümber ja waatas
kawa, nagu inimesed waatawad, kui nad ühest kohast iga-
westi lahkuwad, losši, tema walgete müüride ja ümbru-
ses kasiwate tumeroheliste männatukkade peale.

Sobune kandis teda kiiresti teistele järele.

Kaugemalt metsa latwade tagant tõusis määratu tule-
kuma nähtawale; Soltawski munna klooster tõusis musta-
wate suitsupilwete näol taewa poole, ehk tal küll wis-
tisti lootust ei olnud Petrusest sinna siisje lastud saada.

See äratas Walteri tema kurbadest unistustest.

Koormate woor liikus wõimalikult rutemini edasi, sest
rootslased wõiswad nüüd warsti tee kiini panna.

Ennelikult jõuti teisel hommikul Gulenisje, kus Hilda
pehmed huuled wiimase kurbusejoone Walteri palgest ära
suutlesiwad.

Nooruse õrnad huuled lahkusiwad igawesti, et mehe-
ea küpsele õnnele ruumi anda.

XVIII.

J ä l l e l o s s i w a i m.

Talw oli möödas ja säratu kewade ehtis maad. Met-
sad mühasiwad jälle, linnud siristasiwad lustiliselt, jõed
wulisesiwad wallatus rõemus ja Peipsi poolt kostis piirita
waba, wägew kohin.

Inimesed oliwad aga kõik rõemud ju ammu unusta-

nud; sest termel maal Peipsi rannalt kuni Eäänemere kal-
lasteni walitjes kole inimeste tapmine, — tapmine, mida
pappide ütlemise järele ühegi usu Sumal pahaks ei pane-
wat, lihtsalt sellepärast, et seda tapmist „sõjaks“ nimetatakse.

Rootslased tungiswad, ehk küll pikkamööda, siiski wõi-
durikkalt edasi ja poolakad ning jesuiitid oma katolikuusuga
pidiwad hambaid firistades taganema.

Euleni lossis elasiwad aga õnnelikud inimesed; seal
müras juba kolmat päewa Walteri ja Hilda rõemus pul-
mapidu.

Kõik ümberkaudsed rüütlid ja mõisnikud, kellede mõi-
jad sõjast puutumata jäänud, oliwad pidule kogunud, ja
nii oli rõõmsat elu ja liikumist terve wana loss ja selle
ümbrus täis. Wana Bruttus oli aga päris rõõm ise, kui
ta waimustatud näol rüütlite kannupoistele ja sõjasulas-
tele endise aja pidudest ja rüütlite wägituhtidest jutustas.
Ka praeguse pidu arwas ta muudu kõik heaks, kuid sel-
lest olewat kahju, et siin metfikud mustlaste salgad oma
wiulitega, lustilised tatari kommetimängijad, kõiksugu nal-
jategijad ja ilusad, kiirgawate filmadega tautsijannad ning
teised sarnased elukad puudusiwad, kes aga pidu palju lõ-
busamaks tegewat. Endistel pidudel ei olla need ialgi
puundunud, kuid nüüdsele kohutawal sõjaajal ei olla neid ku-
sagilt kätte saadud.

Uga lõbu ja nali ei tohtinud siiski puududa, arwas-
wad pidulised ja hakkasiwad ise endid lõbustama: Rüütlid
oma kannupoistega mõtlejiwad hulga kõiksugu lõbusid ja
kaelamurdwaid tükkisi wälja, nagu: sigade seljas ratsuta-
mine, konna wiiji wõiduhüppamine, kõrgelt müüri pealt
mahatargamine, maadlemised püsti ja pikali olles, wägi-
kaika wedamine jne. Siis weel: wõidujooksmine, wõimali-
kult palju õllejoomine, kus juures aga joobnud peadega

tihti tülisje mindi ja kobe sealsamas pidulana juures ras-
ked rüütlimõdegad wälja tõmmati ning sellest kahe käega
finni wõttes wastastikku hirmjasti raiuma hakati — kas
pea lõhki, ehk käsi küljest ära, kuma naisterahwad hirmuga
nende meeletute wehklemistest eest laudade ja teiste kõrge-
mate asjade ning akende peale warjule kargasiwad.

Ja kes kõigi nende karutükkidega kõige paremini wal-
mis saidwad, neid peeti teiste poolt juure au sees.

Teiste piduliste hulgas oli ka üks ilma habemeta noo-
rufene rüütel, nimega Bonnius, keda teised aga „Püha
Jüri rüütlik“ hüüdsiwad, sest et ta nendega ühes ilmasgi
wägitiikkide peale ei tulnud, ja magamiseksgi ikka kõrwa-
lise nurga otsis — kui niisugusel öö ja päewa wahel wa-
het-tegemata möllul üleüldse magamisest ka rääkida wõib.

Noort rüütlit ei tunnud pidul keegi. Temaga oli üks
joomise poolest kuulus rüütel, keda teised pilkenimega
„Bachus“ hüüdsiwad, teel pidumajasje tulles kofku saa-
nud ja sellele oli ta siis rääkinud, et ta kaugeft lüuna
poolt olewat, kus tema isal mitu mõisa ühe ilusa jõe
kaldal ja järwe ääres olnud. Sõda aga purustanud mõi-
sad ja tapnud kõik tema omaksed ära ning tema üksipäinis
peafenud põgenema.

Rüütel Bachus oli noore rüütli siis enesega pidule
kaasa wõtnud, ja siin ei imestatudgi tema üle palju, sest
sõja aegadel oli niisuguseid waeheidlasi palju hulkumas.

Dina häbeliku, pool lollaka oleku pärast meeldis Bon-
nius naisterahwastele wäga, kes temaga naljatujul hea-
meelega juttu ajasiwad ja teda oma naljade märgilauaks
tegiwad. Et Bonnius omas kohmetus olewis seda pahaks
ei oskanud panna, see tegi wallatutele rüütli-preilidele
kangesti nalja.

Süüski oli Bonnius jagedasti ka auwderaste hulgas.

Kui Walter ja Hilda laulatusele sammusid, mis kiriku püüdel ühes loosi juures saalis ära peeti, oli Bonnius ka üks määratu pika pruutkleidi sabakandjatest.

Ta seda peeti suureks auks.

Ühel ilusal õhtul, kus pidulised enamasti kõik järve rannale olivad läinud, kus noored, rüütliid teiste rõdemuks maadlesivad ja wägikaigast wedasivad, istus Hilda üksi päinis aias lehtla pingil. Ta oli siia tulnud, et alalisest pidukärest natukene waba olla ja ilusal ehawalgel oma õnnest unistada.

Korraga kuulis ta, et keegi teda tasasel healel hüüdis. Pehtlast wälja astudes nägi ta lollakat Bonniust nagu midagi otsides põefaste wahel hulkuma.

„Ah, seal te oletegi,“ hüüdis ta Hildat nähes ja ruttu tema poole tulema hakates. „Ma tahtsin teiega ütsipäinis rääkida... mull on üks uudis, mis teile ehk kasulik oleks.“

„No noh, mida siis?“ küsis Hilda naeratades. „Kas rüütel Bonnius mulle ehk kosja tahab tulla?“

„Ei, ei! Kui teie nii räägite, siis ei ütle ma teile midagi,“ ütles Bonnius rüütlikult kummardada püüdes, mis aga nii kohmetu oli, et Hilda naerma hakkas.

„Noh, olgu peale, ma ei räägi enam nii!“ ütles ta siis tõsist nagu tehes. „Rüütliherra ütelgu aga südamest pealt ära!“

„Ma kardan, et mõni ehk kuuleb,“ ütles Bonnius põefastesse wahtides.

„Di, kas see siis nii juur saladus on?“ küsis Hilda naeratust tagasi hoides.

„Ja, ja muidugi! Kui teised seda ka teada saawad, siis ei ole teile sellest enam midagi kasu.“

„Siis palun rüütliherrat nii lahke olla ja stia lehtlasse astuda; siit ei kuule tajasst rääkimist sugugi wälja,“ ütles Hilda naljakalt.

Bonnius näis eumast kaugesti õnneliku tundwat, et Hilda temaga nii aupakkikult rääkis. Nuttu astus ta Hilda järele lehtlasse ja rääkis siin jofinal midagi nii taja, et ka lehed nende peade kohal sellest midagi ei kuulnud.

Hilda kuulatas esiteks naeratades, aga wiimaks muutus ta nägu üsna tõsiseks.

„Hea küll,“ ütles ta mõtlewa näoga, kui Bonnius lõpetas, „küll ma waatan pärast järele. Wõtku herra rüütel selle eest minu tänu wastu!“

Kumrardades lahkus Bonnius lehtlast ja eemale jõudes, tõmbas ta sügawasti hinge, nagu oleks tal mõni raske südametõbi pealt ära wõetud.

Wahetajal oliwad pidulised jälle lossi kogunud ja Hilda hakati taga otsima. Wiimaks leidis Walter teda aia rooside noppimas, ja küsis naeratades, kas ta ju pidust ära tüdinenuud?“

„Ja, peaaegu!“ ütles Hilda segaselt ja sammus Walteri kätte kõrwal pidusaali, kus neid walju hurraaga wastu wõeti.

Rüütliid hakkasiwad nüüd söökidele tublisti pihta andma ja weinikannusid wõidu tühjendama. Selle järele tuliwad kõiksugused ja kõigi rahwuste tantsud, milledele kõikidele enam nimegi ei teatud anda. Wiimaks tuli ka rüütel Bachus teiste hulgas wälja ja hakkas ühte tantsu wirtutama, mida ainult tema oskas ning ise uhkelt „Baabeli-balletiks“ nimetas. Mehike oli aga nii joobnud, et paari hüppe järele pörandale maha plartsatas, ja et mitte oma rüütli aule rohkem häbi teha, sinna norškama jäi.

See ei seganud aga teiste rõemu sugugi ja uued tantsijad tulivad jälle wälja.

Kesk saali, ühe kõrgema auistme peal istus Hilda õnnelisel näol Walteri kõrwal ja naine omas walges, kullaga tititud pruunkleidis ning punetawate, roosiliste põskedega, nagu puhkaw roos wälja. Ta ei pannud rüütlite möllawat löhu palju tähelegi, waid kuulatas mõtetes Walteri sõnu, kes temale Heimthali lossi ja Saltowsky kloostris jaatust jutustas, mida ta nüüd rüütlite käest selgemini kuulda saanud:

Rootslased olewat sügisel lossi ja kloostris mõlemad maha põletanud ja müüridgi ümber kiskunud, et poolakod nende taga warju ei leiaks. Kloostri elanikud, rüütel Bilden ja kloostris eestseisjanna ei olewat teistega ühes mitte wälja tulnud. Pärast leitud Bilden kuskilt keldrist suitsust ärälambunult, kuna Klementine jaatus seekord teadmataks jäänud; hiljem olla aga paar Rootsi soldatit, kes kloostris põlemise ajal järwe kalda peal wahiks olnud, rääkinud, et nemad sel korral ühte naisterahwast näinud, kes kloostris järwe poolt küljest nõõrredeli abil üles roninud ja seal olewate minnakongide akende kaudu wististi sisse minna tahtnud. Kuid redel tulnud ei tea mis põhjusel ülewalt lahti ja ronija kukkunud lainetesse, kuhu ta ka jäänud. Selle järele arwatud, et see kukkuja Klementine oligi kes wististi oma warandusi peastma tahtis minna.

Kuna Walter jutustas, oliwad pidulised tantsud lõpetatud ja nõudsiwad ühel heal, et peitmist*) ette saaks wõetud.

Walter ja Hilda waatafiwad korraga teineteise otja ja lugesiwad üksteise mõtteid.

*) Kõrgematel seijustel oli sel ajal kombeks, et mõrja enmast pidumajasse kuhugile ära peitis, kust siis peigmees teiste piduliste abil teda üles pidi otjima.

„Sildakene, ja ei tahaks seda peitmist?“ küsis Walter siis naerdes.

„Ei. Mulle on see nii vastumeelt tembutus,“ vastas Silda. „Kas ei võiks seda tempu tegemata jätta. Walter raputas tõsiselt pead.“

„Ka minagi olen selle vastu,“ ütles ta siis, „kuid see on wana esivanemate priiuf ja pidulised ei anna meile seda kuidagi andeks, kui meie selle tegemata jätafime.“

„Noh, olgu!“ ütles Silda taha, surus Walteri kätt ja mõlemad tuliwad auistmelt maha.

Kohe kogusiwad pidulised poolringis nende ümber ja tuled kustutati ära. Saal oli täiesti pime ja et peitmineja sammude kabinat warjata, hakkasiwad selleks wali tud laulupoisid nurgas pörisewal healel laulma:

„See maasikas on magus,

Mis leitud waewaga jne.

Pimedas surus Walter weel kord Silda oma rinnale ja sosistas: „Ära kardada, mu kallis! Meie teeme lähidalt.“

„Walter!“ sosistas Silda ja lahkus siis järskuse liigutusega.

Üks pisar oli tema filmast Walteri kää peale peale kukkunud.

„Oh mu Sildakene! Kas ma siiski mitte sinu soovwi ei oleks täitma pidanud?.. ja kardad nii...“ mõtles Walter taha ohkades.

Üks rüütel luges walju healega numbrid, kuni sajani; siis süüdati küünlad jälle põlema ja otsimine algas. Otsitaks otsiti kahe pidusaali warjulisemad nurgad ja samba tagused läbi, jekt fagedasti ali seda juhtunud, et priiut ennast sinnasamasse ära peitis, kuna teised teda hoopis mujalt otsisiwad. Sildat ei leitud pidusaalist ja nüüd tormati mööda lossi laiale, kus juures nii suurve hooga rut-

tati, et mõnigi rüütel, kelle pea enam hästi selge ei olnud, uperkunti lüües maha komistas.

Igaüks tahtis ju esimene leidja olla.

Tüff aega oli ju otstitud, aga Silba oli nagu tina tuhka kadunud.

Walter hakkas ju rahutuks jääma, niikaua ei olnud enne veel kedagi otstitud. Suba kogusivad ka teised wanedad rüütliid tüdinud nägudega pidusaali; sest niikaua asjata otsida, ei teinud enam kellegile löbu. Wiimaks lasis Walter kõigis tubades ja koridorides hüüda, et Silba ije wälja tuleks; nemad el leidnud teda.

Alga Silba ei ilmunud weelgi.

Kõik kogusivad endid jälle pidusaali koku ja ügäuhe näolt paistis erutus. Walter seisis kahwatamud näol, kõwaste koksujurutud huultega teif saali. Dodati weel tüff aega—kuni keskööni.

Ottime teda wäljast — metfast!" hüüstis siis Walter kõlata healel ja tormas wälja.

Otsiti kõik mets lõssi ümbert läbi, kus juures rüütliid kõrid haigeks karjusiwad, kuid Silba jäi kadunuks.

„Ta oleks niikaua aja peale ju isegi wälja tulnud, kui temaga õige lugu oleks,“ arwasiwad kõik.

Dodati weel kõige hirmsamas ärewuses kuni hommiku waljeni; siis otsiti, hüüti uesti—kuid asjata. Ka kõige wähemat märki aga jälge ei olnud temast leida.

Pidulised jäiwad weel Eulenisse, kuni teife päewa õhtuni,—siis läks igaüks põrutatud südamega siit hirmsast lõssist koju.

Lõssiwaim oli jälle kord enesele ohwri wõtnud, nagu ta enne seda tihti teinud,

Walter jäi raskesse palawikku ja kui ta piftamööda wiimats paranes, oli ta kurwameelses saanud ja weel tumedama olefuga, kui wana Alfons oli olnud.

"Sina jäle põrguwaim, neela ka mind ära, nagu ja kõigi minu omaksetega teinud oled," ümises ta tihti, uneta öödel mööda lossi hulkudes.

Wana Bruttus mõtles aga kurwa meelega:

"Eks ma kuulutanud seda ju ette, aga siis naerdi mind wälja. Nildal oli küll ingli nagu ja hea süda, aga ta oli kord kloostri elanik ja need wiib kurwaim hiljem ehk warem ikkagi enesele."

XIX.

K a k s s õ p r a.

Jälle oli sügise.

Kolletanud kase lehed jahisesiwad jälle taja—leinades; seekord aga mitte Peipsi rannal, waid sealt laugel—jelle juure lagendiku hommikupoolsel äärel, millest kord kerjaja kadunud Saltowsty kloostri oli jutustanud.

Kase all asus üks üksna uus, palkidest ehitatud hurt-
sit, millel pilliroost katus peal oli. Hurtsiku ees puust pingil istus praegu üks halli pea, kuid tugewa keha liik-
metega wanamees ja waatas kurwa, tüdinemud pilguga laugele lagendikule, kus sügisele päikese punakad kiired wirwendasiwad. Paar sammu eemal, ühe laiaokjalise kuupe all paistis wärskel kalnuküngas, mille lagendiku poolsel otsal wäikene puust rist püsti seisis.

Pingil istuja wanamees tõusis korraga püsti ja silmitses, kätt päemamarjaks filmade ees hoides, terajelt legendiku poole.

„Sealt tuleb keegi rändaja,“ ümises ta siis ja istus uuesti pingile.

Tüki aja pärast jõudis rändaja hurtfiku juurde. Riiete järele arvates oli ta üks rändaw ferjus, kuna tema päiwitand näol siisgi nagu midagi rüütlilikku märgata oli. Nähtawasti uudishimuga silmitses ta hurtfikut ja tema ümbrust. Wiimaks nägi ta ka hurtfiku ees istumat wanameest, kes ta omalt poolt jälle teda terawalt waatles.

„Tark-Hans, sina!“ hüüdis rändaja pingil istuja juurde rutates, imestufega.

„Ja sina oled Manuel, kes nii ägedalt minu hurtfikust minema pani, ning jälle tagasi lubas tulla, kuid seda ilusti tegemata jättis,“ ütles Hans naeratades ja Manuelile kätt andes.

„Aga kelle hurtfik siis see siin on?“ küsis Manuel.

„Mim.“

„Noh, siis olen ma ju oma sõna pidanud, kui ma sinu hurtfikut jälle waatama lubasin tulla.“

Mõlemad naeratasiwad.

„Noh, jäägu siis peale digus sinule,“ ütles Hans ja käskis Manueli enese kõrwale istuda.

„Jutusta siis ometegi, kuidas sa siia said,“ ütles Manuel pingile istudes ja jalgu sirgu ajades.

„Tulin oma kabe jalaga.“

„Oim, kas karu liha ju ära tüütas?“

„Ei sugugi! Ma tahtsin ainult oma poja hauda näha ja seda nähes ei raatsinudgi siit enam lahkuda.“

„Oma poja hauda! Kas see ougi sinu poja haud?“ küsis Manuel, kuuse all olewa kalmuiknka poole näidates.

"See sama."

"Imelik! Siis matšiu ju mina jinu poja maha."

"Ma tean seda."

"Kust ja seda tead?"

"Üks ingel rääkis mulle."

"Dhoo, inglid ei räägi nüüdsel ajal inimestega."

"Siis oli ta ingli sarnane inimene."

"Mga kust see inimene teadis?"

"Ta oli seda ühe kerjaja käest kuulnud."

"Kerjaja! Kas tema nimi oli Ismael?"

"Jah, nii see wist oli."

Manuel waatas tüff aega mõttes lagendikule.

Tuul sahistas taja kase kollaseid lehti, mis libijedes mõlema pingil istuja ümber maha linglešiwad.

"Eöder, kas ja ammu juba Guleni metsadest süa rändasid?" küsis Manuel wiimaks.

"Kewadel juba."

"Kas Gulenis ifka weel wana tume herra Alfons alles on?"

"Si!"

"Kuhu ta siis nüüd läks?"

"Seda teab losšiwaim."

"Losšiwaim! Mis juttu ja nüüd räägid?" küsis Manuel imestawal pilgul Hansu otja waadates.

"See on tõsi," kinnitas Hans. "Guleni losšis asub juba wist küll selle losji asutamisest saadik üks pörguline waim, kes õnnelikkušid losšielanikkusid nahka paneb, ilma et kontigi järele jääks."

Manueli näole asus ärewus.

"Eöder, kust ja niisuguse hullu jutu wõtšid?" küsis ta siis ennašt rahule sundides.

"Losši wõtmeheidja Bruttus rääkis ise mulle."

„Keda see waim siis ära jõonud?“

„Endistel aegadel palju rikkaid rüütlid ja ilusaid nais-
terahvaid ning nüüd wiimaks ka wana Alfonsi ja..“

Hans ei saanud edasi rääkida, sest ärewalt tõusis Ma-
nuel püsti ja hüüdis wärisewal healele:

„Wana Alfonsi! Siis on ka Alfons nüüd surnud?“

„Pühad jeda teavad, kas ta surnud, wõi elus on,“
ütles Hans, „aga seltsamal tormisel ööl, kui sa teda minu
juures nägid, olla ta jäljetalt ära kadunud.“

„Manuel oli nii juures ärewuses, et Hans imestusega
tema otse wahtis.“

Kas peale losfiherra weel keegi ära on kadunud?“ kü-
sis Manuel, et Hansu tähelepanemist enese pealt ära pöörata.

„Jah. Noorherra Walteri mõrvoja kadus alles mine-
wal kewadel otse pulmapidu ajal niisama jäljeta ära.“

„Ohoo, see on ju enam kui arusaamata,“ hüüdis Ma-
nuel ja tema näole ajus ärewuse kõrwale ka imestus.

Tähelepannes kuulas ta Hansu jutustust Alfonsi ja
Gilda imelikust kadumisest.

Kui Hans lõpetas, walitses tükk aega waikus, mida
ainult kase alaline kahin segas.

„Nii! sõnas Manuel korruga ja tõusis püsti.“

„Mis on nii?“ küsis Hans imestades.

„Ma lähen Eulenisse.“

„Eina! Mis tarwis?“

„Seda kuuled sa siis, kui ma tagasi tulen, aga nüüd
ära enam küsi.“

„Jälle see imeline minek,“ ümises Hans, kuna Manuel
enezele oma reisufimpu selga hakkas seadima.

Kui kuu oma kurbliisi kahwatanud kiiri lagendikule wis-
kas, oli Manuel juba kaugel.

XX.

J s a w a n n e.

Oli hiline sügise õhtu.

Guleni wanas kohtusaalis, kaminas pragisewa tule pais-
tel istusiwad kaks meest—üks noor ja rüütli, teine wana
ja kerjuse mundris.

Need oliwad Walter ja Manuel.

Walteri nägu näitas kanget ärewust, kui ta küsis:

„Sina, wõeras wanake, tahad siis selle pörgulise ka-
dumise põhjust üles otsida?“

„Jah, ja ma arwan, et see mull korda läheb,“ wastas
Manuel.

„Kas sa teda weel elawalt loodad leida?“

Manuel ei wastanud kohe.

„Selle kohta ei tea ma praegu „ei“, ega „jah“ ütelda,“
ütles ta siis.

Walter tõusis püsti, wõttis Manueli käest kinni ja
sojistas tungiwalt:

„Wõeras wanake, kui sa teda elawalt jälle mulle ta-
gasi tood, annan ma oma terve waranduse sinule tasuta.“

Manuel naeratas omal kurwal wiisil.

„Ma ei tee seda ialgi tasuta eest,“ ütles ta siis tasa.

„Ära lükka seda tagasi! Mull ei ole enam midagi pa-
remat sulle anda, ja sa ei wõi arwata, mis tema tagasi
toomine mulle on.“

Manuel waatas kaastundlikult Walteri peale.

Wähe aja pärast tuli Bruttus kahe sulajega saali ja
tõi igale ühele ka põlewa küünla kaasa.

„Algame siis otsimist,“ ütles Manuel püsti tõustes ja
jammus teiste eel saali tagumise seina juurde.

Imestusega jäiwad teised tema toimetust vaatama.

Terahelt waatas Manuel nagu midagi otsides kiiunla walgusel oma ees seiswa fileda müüri peale. Siis tõstis ta parema käe üles ja surus ühte kohta müüri peale tugewasti. Tasa frigişedes läks müüri küljest wäikene kapi ukse sarnane luuk lahti. Kõhudes taganesiwad sulased ja Bruttus tagasi. Minult Walter astus luugi juurde ja mõlemad Manueliga waatasiwad kiiunla walgusel lungist sisse. Paha lõhn ldi neile wästu ja wärinal tagasi astudes jõistatas Walter: „Isa, isa!“

See jala luuk oli ühe müüri sees olewa kapi üks ja kapi sees, mis kaunis ruumikas oli, lamas pool mädanenud olekus Alfensi furnukeha.

Surmawaius walitşes tüll aega saalis.

„Wõi siis flia!“ ümises wiimaks Walter tasa.

„Manueli nägu oli iseäraliselt kahwatanud. Pikkamööda pani ta salakapi ukse jälle kinni ja ütles: „Jäägu see temale õnnetule hanaks!“

„Jah, ja muidugi,“ ütles Walter, nagu unest ärgates. Siis aga tõusis puna tema põskedesse.

„Aga kus on tema?“ küşis ta siis paluwalt Manueli otşa waadates.

„Lähme?“ ütles Manuel ja hakkas jälle eel pidusaali poole sammuma.

Häkilisel liigutujel wõttis Walter korraga Manueli käest kinni ja waatas nagu küşides tema otşa; Manuel aga mõistis tema mõtteid ja ütles tasa, rahustawalt: „Pärast!“

Walter oli küşida tahtnud, kust see wõeras wanate losşi saladusi nii hästi tunneb.

Nad sammusiwad kõik pidusaali ja kõige suurema imes- tusega nägiwad teised, et Manuel siin nagu oma kodus kõik kohad teadis.

Ilma peatamata hakkas Manuel torni wiiva treppi

mööda üles sammuna. Ülesse jõudes kobas ta käega mööda torni seina ja tegi siis samasuguseid liigutusi nagu Sal-
tomsky eestseisjanna Klementine kord salauksi avades oli
teinud. Ka nüüd läks salatee üks waike kahinaga lahti.

„Ah,“ hüüdis Walter ja tormas teiste eel salauksest
sisse. Kambrikene oli aga tühi ja kohmetanult jäi ta seisma.

„Weel on lootust,“ ütles Manuel ja sammus teisele
poole kambrike seina juurde, ning tegi ka selle ukse siin lahti.

Hallitanud ja paha leht löi siit wastu, nii et esiteks
keegi sisse ei tahtnud minna. Ka Walter seisatas filma-
pilgu; siis aga astus ta ärewusest wärisedes sisse. Paari
sammu järele komistab ta millegi asja peale. Ruttu kum-
mardas ta maha ja lähemal filmapilgul kajab kõle hüüe
tema juust: „Hilda! Minu Hilda!“

Hirmsa ehmatusega ruttasiwad teised koke nüüd sisse
ja nägiwad pörutawat pilt: Walter oli põlwili Hilda
weel praegu priundikleidis olewa furnukeha juures maas.
Tema pea oli ühe filmapilguga hele halliks muutnud ja
ja ta furnukahwatanud huuled fosistasiwad: „Sia, siin
wanne, siin wanne!“

Hilda käed ja jalad oliwad kõwasti kiini nõõritud ja
tema kõrwal maas oli üks täiskirjutatud paberileht.

Wärisewal käel wõttis Manuel paberi ja luges:

„Et ma mitte selle losji omanik ei ole, siis ei arwa
ma mitte kohajeks oma tegu siin laua peal olewasse suurde
raamatusse üles kirjutada, nagu selle losji herrad tegi-
wad, kui nad mõnda rikaft riütklit, wõi iludust selle ja-
latee kaudu taewasje jaatšiwad. Kes ehk ükskord enne wii-
mastpäewa selle kirja siit leiab ja siin maas inimeje konta
näeb olewat, see teadku, et need fondid ühe ilusa nais-
terahwa Hilda von Horni omad on, keda ma hirmsasti
mihkasin ja sellepärast teba tema pulmapidu ajal järg-

mijelt ära hukkajin: Ma ütlesin temale, et ma siin loõssi tornis ühe jalakambri kogemata olen üles leidnud, ja et keegi weel jeda ei tea, siis wõiks tema jeda enesele peidukohaks wõtta, kui õhtul moeks olew mõrõsja peitmine tuleb. Tema lollikene wõttis minu nõu kuulda ja õhtul juhtuini teda siia esimehesse kambri. Et siit tee weel edasi läheb, jeda ma tale ei ütelnud ja ise ei wõinud ta muidugi jeda arwata, Pärast, kui õffjad juba teda kadunuks arwasiwad ja peigmehe kihutusel hiiüdma hakkasiwad, tulin ma jälle jalaja torni, kus ta minult küüs, kas nüüd paras aeg olewat ju wälja tulla. Jah, nüüd on paras aeg, ütlesin mina ja löin tale nii mõnufalt pähe, et ta parajas uimastuses maha langes. Siis wedajin ma teda teiji kambri, et ta liia, kui ta üles ärgates jeda teeb, wälja ei kuulduks, jidujin siin weel nõõwiga finni ja läksin rahuga oma teed. Nii oli ta nüüd niijama, kui jur-nud, kuid taewas ega põrgu ei wõi mind tema tapjaks nimetada, sest et ta ise pikkamööda ära juri...

Klementine Wandel,

endise Saltowõsky kloostri eestseisjanna. Selle naisterahwa pulmapidul olin ma aga rüütel Bonniuse nime all tuntud nii oli mull see kõit wõimatigi torða saata. "

Kui Manuel lõpetas, waatajiwad kõik kohmetus wihas enese ette maha. Nsi oli nüüd kõigile peale Walteri, kes minestanult maas lamas, üleliigagi selge. Kõige wihasem oli aga Bruttus, kes pulmapidul rüütel Bonniuse üle kõige rohkem haledat meelt oli tunnud.

Walter kanti tema tubadesse, kus ta küll warsti üles ärkas, kuid tema pea jäi täiesti halliks.

Sunetu Silda surmukeha macti Peipji kaldale.

Leina-lepa lehte alla,

Kurbtus-kase kohinalla.

Aljõnõsi jurnukeha jäeti temast enesest walitud hauda.

XXI.

Wilmased Ackersteinid.

Waifjel septembrikuu õhtul, kui Walter tuimal, tumedal möttel omas toas istus, astus Bruttus sisse ja andis ühe kirja tema kätte.

„Kust see tuleb?“ küsis Walter tumedalt ja pani kirja enese kõrwale laua peale, ega mõtelnudgi lugema hakata.

„Manuel, see wõeras wanamees, käskis jeda herra kätte anda,“ wastas Bruttus.

„Ah, Manuel!“ ütles Walter nagu uneist ärgates. „Miks ta ije ei tulnud? Ma tahan temaga natukene rääkida.“

„Aga herrad, Manuel rändas juba eila siit ära.“

„Ara! Kuhu ta läis?“

„Ma ei tea. Ta ütles ainult, et temal enam siin midagi teha ei olla ja et ta enam ialgi siia tagasi ei tulewat.“

„Ah, ma unustasin... ta on ju wististe õnnelikum, kui mina... tal on ehk ka omaaed... kodu... Winul ei ole kedagi...mitte kedagi. Ta wõttis Manueli kirja ja luges:

„Herra Ackerstein!

Teadustan sellega, et minu nimi mitte Manuel, waid Dietrich on, ja et ma sinu isa wend olen, kes rohkem kui wiiekümne aasta eest siit lossist häkitselt ära kadus. Ma pidin sellepärast jädawalt kaduma, sest Alfons wihkas mind, wihkas sellepärast, et ta isa waranduse minuga pooleks pidi jagama, kuna tema aga kõiki enesele tahtis jaada. Ühel jahipidu ajal meelitas ta mind torni salakambri, mida meie kahkesti, peale isa, teadsime. Siin lõi ta mind uimaseks ja kallaski siis weel üht kihwti mulle juhu ja jättis nii sinna jurema. Kui mind pärast otšima hakati, otšis isa wist müidugi ka torni salateel läbi, kuid mind ei olnud siis enam seal, sest Alfonsi antud kihwt oli nõrk olnud ja ma ärkasin warsti üles, ning teadsin nüüd, et ma siit kaduma pean, kui ma weel elada tahan. Ma põgenesin salateed kaudu wälja ja elasin wõera rahwa hulgas, wõera nime all, nooremas põlwes sõjameheks olles, wanaduses ferjates. Alfons päris minu jagu warandusi, aga et ta siiski mitte õnnelik ei olnud, tunnistab juba tema enesetapmioe. Mind

wihkas ta aga surmani; seda tundsin ma siis selgesti, kui ma sel tormisel ööl, kui ta ennast surmas, jalateed kaudu tema juurde läksin... Ta needis mind. Oleks ma siis aimanud, et ta ennast surmata tahab... — Oa õnnelikult Walter, kui sa wõid! Meie ei saa küll enam ialgi siin ilmas üksteist nägema. Ma olen ju wana mees ja sõber Hans katab mind peagi mullaga...

Sinu onu Dietrich."

Walter las kis piffamööda kirja laua peale ja tema näole asus imeline rahu ning raudne külmus, kui ta ümises:

"Onu, sa tegid targasti, et jelle neetud waranduse eest, mis ülekohujest kofku kraabitud, ära põgenesid. Ma tahan siinust eesmärki wõtta, kuigi see nüüd liig hilja on."

Mõne päewa pärast oli Eulen kõige oma warandustega ühe Akersteinide sugulase oma.

Ühel mailjel, pilwilisel hommikul põlwitas Walter kانا Hilda hauakünkal. Siis tõusis ta üles ja lahkus aeglasel sammul siit õnnetust kohast igawesti. Peipsi ranna mühawad mänrad ja kohawad fased ei näinud teda iial enam.

Rootsi sõjanões aga imestadi ühe noore, halli peaga rüütli üle, kes igas lahingus hulljulgelt poolakate kallale tormas ja neid halastamata maha niitis.

Ühel päewal oli julge rüütel ühe Poola naisjalakuulaja kinni püüdnud ja jelles Saltowsky kloostri eestseisjannat Klementinet ära tunnud. Hirmsa wihaga tahtis ta teda tükkideks raiuda kuid feltimehed takistasiwad teda, sest rootslastel oli tarwis enne jalakuulaja läest nendele kasulisi teateid wälja pigistada.

Salakuulaja tõmmati puuoksa, tema kinnipüüdja aga tõsteti juure jalga sõjameeste ülemaks, kuid juba esimeses lahingus langes ta oma meeste eesotsjas.

See oli õnnetu Walteri surm.

Temaga lõppes Akersteinide sugukond, ehk küll wana piimeda hingega Alfons temale oma wandega igawest kestust oli anda tahtnud. Aga just jee „isa wanne" sai tema häwitajaks.

Eulenis ei tahtnud tema uutejt omanikkudest keegi elada. Ta jai nahthiirtele ja öökullidele asupaigaks, kuni ajahammas ja parastised sõjatormid ta maa taja tegiwad.

